

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ζ' 15 NO-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1906

ΟΙ ΠΡΗΜΕΣ ΚΙ' Ο ΧΑΡΟΣ

Ἀπὸ τὴν Συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν Ρόδου τοῦ κ. Παύλου Γνευτοῦ.

Ἦρυσεν ¹ ὁ βασιλῆας
Νὰ παντρεύονται οἱ γρηῆς
Καὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ δυὸ
Ἕνα γέρο κ' ἓνα νηό.
Νᾶχουν τὸ γέρο γιὰ κλαδιὰ
Καὶ τὸ νηό γιὰ ἀγκαλιά.
Κι' ὅσες γρηῆς τὸ κούσασι
Ὅλες ἐσυντρέξασι.
Στὸ λουτρὸν ἐπήσας
Κ' ἐμορφολογήσας
Καὶ τσουλλάκια ² ἐμπλέξας
Καὶ στὰ δάση ἐβγήσας
Τὸ χορὸν ἐπιάσας.
Χάροντας ἐπέραςε
Καὶ τίς ἐχαιρέτισε.
« — Κοπέλλες κατακόπελλες
Καὶ μωροκοπελλοῦδες
Μπᾶς κ' ἐπέραςε ἀπὸ δῶ
Ἕν' ἀλάϊ' ³ γρηάδες; — »
Ἐκεῖνες ἐχορεύασι

Κ' ἢ μιὰ τὴν ἄλλη ἐλέασι.
Χορεύετε μωρὴ καλὰ
Κι' ὅπου γρηὰ κι' ἄς τὴ ρωτᾶ.
Ἐμεῖς χορεύουμε στὰ δάση
Κι' ὅπου γρηὰ κι' ἄς πᾶ' τὴ πιάσῃ.

« — Ἐοῦ σαι νηὰ καὶ τρυφερὴ
Κ' εἶσαι καὶ κοπελλοῦδα.
Μ' γιατί ἤβγαςι τὰ δόντια σου
Κ' ἔκαμες καὶ καμποῦρα; — »

« — Ἀγριελῆτσες ἔφαα
Ποῦ κάμνουσι σιφάδα
Κ' ἐστίφανεν ἡ γλῶσσα μου
Καὶ δὲ μιλῶ καθάρια. — »

« — Μωρὲ ἔφταξε τὸ τέλος' σας
Κ' οἱ στερινὲς σιγμὲς σας.
Πέσετε ἀνατολικά
Νὰ πάρω τίς ψυχὲς σας ⁴. — »

¹ Ὠρίσεν. ² Πλεξίδες. ³ Πλήθος.

⁴ Στὴ Ρόδο ὑπάρχει ἡ συνήθεια ὅταν πεθαίνει ἄνθρωπος νὰ τοῦ γυρίσουν τὸ σῶμα ὥστε τὸ πρόσωπό του νὰ βλέπῃ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ὅταν θὰ ξεψυχήσῃ. Τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἄλλη παραλλαγή, δυστυχῶς χαμένη. Ἐκεῖ οἱ γρηῆς εἶχαν πάει στὸ βασιλικὸ χορὸ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἦλθε ὁ Χάροντας καὶ τίς ἔσυρε μία μία ἀπὸ τὰ μαλλιά.

Π. Γ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΓΕΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΤΑΚΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΕΛΤΑ
Ἡμερομ. 26-4-85
ΑΡΙΘ. 35013

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

«Je n'avais ici d'autre intérêt à vivre que de
te voir grandir et continuer la tradition... Tout
cela se brise maintenant...»

RÉNÉ BAZIN

Ένα μέρος των Ελλήνων, ένας ολόκληρος λαός σχεδόν ευρίσκεται εις κίνησιν. Οί Έλληνες της Βουλγαρίας παραζαλισμένοι γυρνούν, ζητούν τόπον προς εγκατάστασιν. Όλιγότερον ταξειδιώτας από όλους τους άλλους Έλληνες, θα τους απαντήσετε σήμερα παντού, σκροπιδμένους εις όλα τα ατμόπλοια παντός έθνους, τα αναχωρούντα από τους άξένους πλέον λιμένας της Μαύρης θαλάσσης.

Τους έσυνήντησα εις ένα από αυτά τα ατμόπλοια που κάμνουν τον γύρον της Μεσογείου και από τας άκτάς της, από την Συρίαν μέχρι της Ιταλίας, μαζεύουν ανθρώπους δια να τους ρίψουν εις το άδηφάγον στόμα του νέου κόσμου. Μέσα στον συρφετόν εκείνον των μεταναστών, οί όποιοι άφηναν οικειοθελώς την πατρίδα των, μερικά οίκογένειαι Έλληνικαί πρόσφυγες εκ Βουλγαρίας, άλλοι μετανάσται αυτοί, αποτελούσαν μίαν παρατονίαν μίαν σκιερήν κηλίδα. Συμμάζευμένοι άφωνα, χωρίς γέλιο στα χείλη, έστεκαν ακίνητοι έμπρός στην περιέργη εύθυμία των μεταναστών, οί όποιοι μη σκεπτόμενοι πλέον, κορεσμένοι από σκέψεις, προσπαθούσαν να καταστήσουν ολιγότερον άνιαρόν το μακρινό τους ταξίδι. Και οί μὲν και οί δὲ άφηναν πατρίδα, άλλ' αυτοί οί όποιοι δὲν επήγαιναν τόσον μακριά, άλλ' ίσως πάλιν μακρύτερα, διότι δὲν ήξεραν που να σταματήσουν, ήσαν περισσότερον λυπημένοι, γιατί δὲν άφηναν την πατρίδα των, την έχαναν.

Μία κακή Μοίρα εδημιούργησε ένα νόθον καθεστώς και μίαν ήμέραν ευρέθησαν έξαφνα δύο λαοί, δύο στοιχειά αντίθετα, Έλληνες και Βούλγαροι, ο ένας κοντά στον άλλον δια να συζητήσουν.

Μία παράξενη άνακωχή παρεσκεύασε την σημερινήν κατάστασιν. Εις το διάστημα αυτό, λες και σφυρηλατούσαν το μίσος, δύο αντίθετοι προσπάθειαι κατεβάλλοντο.

Τα έθνη τρέφονται με ιδεώδη. Και τα ιδεώδη αυτά δυναμώνουν από τας θλίψεις και τας άναμνήσεις περασμένων κακοδαιμονιών και άτυχών προσπαθειών. Τα πρόσκαιρα και τεχνικά δεινοπαθήματα των Βουλγάρων, που έδωκαν άφορμήν εις την απελευθέρωσιν των, δὲν ήσαν άρκετά ισχυρά να θρέψουν καινούργ-

για ιδεώδη παραφοιςκωθέντα από την ανέλπιστον τύχην. Έζητησαν ένα έχθρόν, όπου να ήμπορέσουν να άκονίσουν την νέαν ψυχήν, την όποιαν ζητούσαν να δημιουργήσουν. Ηύραν ένωπίον των, δίπλα των, τον Έλληνα, τον προαιώνιον έχθρόν. Και ώρκισθησαν να γίνουν μισητοί και να μισήσουν.

Τίποτε δὲν ωλιγόρησαν δι' αυτό. Ένα μυθιστόρημα χρισμένον με έπιστήμην, από ένα Τσέχον καθηγητήν, που έ χρημάτισε Βούλγαρος ύπουργός της Παιδείας, αντικατέστησε την άνύπαρκτον έθνικήν των ιστορίαν. Άλλά τα χαριτωμένα μικρά έθνικά ψεύδη, που επιτρέπονται κάποτε εις νεαρά άκόμη έθνη, δια να ανοίξουν μπροστά των κάπως πλατυτέρους όρίζοντας, εις το μυθιστορικόν αυτό κατασκευάσμα πήραν μορφήν τερατώδη. Το άθώο ψεύτικο παραμυθάκι κατήντησε άπαίσιον. Και ταραγμένοι τας φρένας παιδαγωγοί, από ήμισυν ήδη αιώνα, δὲν έπαυσαν να το διηγούνται. Οί Έλληνες ήσαν φωτοσβέσται, οί Έλληνες έκαυσαν τας βιβλιοθήκας των, οί Έλληνες είναι και υπήρξαν οί άσπονδότεροι έχθροί των Βουλγάρων. Από την παιδικήν των ήλικίαν, εις το σχολείον, εις την εκκλησίαν, παντού, άλλο δὲν ήκουαν παρά την αιώνιαν επωδόν, οί Γραικοί έχθροί των Βουλγάρων. Έτσι ο φανατισμός έβλάστησεν εις τας ψυχάς των και άρχισε να θολώνη τα μάτια των.

Ένώ έτσι μία λαίλαψ προετοιμάζετο, οί Έλληνες συντοπίζονται, εγκαταλειμμένοι σχεδόν από όλους, όπως τα άρνια εις επκειμένην καταιγίδα φεύγουν και συμμαζώνονται συγχρόνως, απέσπρθησαν από παντού, άλλου σπρωχνόμενοι και περιφρονούμενοι, άλλου πάλιν οικειοθελώς. Απέφευγον πᾶσαν άφορμήν έρεθισμού, και έσχημάτισαν ιδικήν των ζωήν μοναχικήν και σκεπτικήν, μοναδικήν εις τα χρονικά συγχρόνων λαών. Η άπομόνωσις αυτή τους έδίδαξε πολλά. Έγνώρισαν τον πείσμονα χαρακτήρα των αντιπάλων των, τα σχέδια και τον τρόπον της ενεργείας των. Οί Βούλγαροι δὲν έζητούσαν μόνον την άφομοίωσιν των, έμάχοντο αυτήν την υπαρχίν των. Και ή δοκιμασία αυτή τους έπροίκισε με νέαν δύναμιν σφριγώσαν και άκάθεκτον. Εις τας σιω-

πηλὰς και υπόπτους ενεργείας των Βουλγάρων αντιμετώπιζαν δυσπιστίαν και καρτερικότητα, εις την θύελλαν άντοχήν, και εις το φοβερότερον όπλον, την καταφρόνιαν — οί Βούλγαροι μετεχειρίζοντο τους Έλληνες χειρότερα και από τους Άθιγγάνους — άπάθειαν στωικήν και ψυχικήν δύναμιν άνταξίαν του άρχηγού της θρησκείας που τους ένέπνεεν.

Είναι αλήθεια πως ή φανερή και κρυφή αυτή πάλη ψυχών και πραγμάτων εδημιούργησε και μίαν περιέργον οπείραν ανθρώπων, μίαν κατηγορίαν Ρωμιών, οί όποιοι τρόπον τινά, καθώς λέγουν οί Τοῦρκοι, ευρίσκονται στο μεζάτι. Όποιος δώση περισσότερα. Ουδέτεροι εις την άρχήν, λέγονται Έλληνες. Κατηγορούν όμως και όμιλούν με περιφρόνησιν δια πᾶν το έλληνικόν, όνομάζοντες όπισθοδρομικούς και όσους δὲν κάμνουν όπως αυτοί. Υστερα από ένα πλειστηριασμόν παρουσιάζονται ως Βούλγαροι, Ρωμοῦνοι, Άλβανοί κ.τ.λ. πρωτοστατούντες εις όλας τας προπαγάνδας. Άλλοι πάλιν εξ άνάγκης, γνωστικοί ή έλαφροί, παρουσιάζοντες το συμφέρον ως τιμόνι της ζωής, αυτομολούν. Και την άνάγκην ακολουθεί ή άναίδεια. Άγτιστρόφως φιλοτιμούμενοι καταδιώκουν με περισσοτέραν λύσαν και περισσότεραν γνώσιν την ιδίαν των φυλήν. Αυτοί είναι οί άσπονδότεροι διώκται μας.

Άλλά κοντά εις την άναπόφευκτον αυτήν ψωρίασιν έθαλε και μία άλλη τάξις, σωστό άγλαΐσμα, ή τάξις των άληθινών πατριωτών. Πόσοι από τους άφανείς αυτούς γέρους με την σκληρήν καρδίαν, που δὲν έγνώρισαν σχεδόν νεότητα, ένα μέρος του προώρου γήρατος των δὲν το χρεωστούν εις την διαρκή σκέψιν και την όνειροπόλησιν της πατρίδος; Έξέχασαν πολλές φορές τον έαυτόν των και την οικογένειαν των και εξήντησαν την υπαρχίν των εις ήρωϊσμούς, οί όποιοι ίσως δὲν θα άκουσθουν ποτέ, δια την αξιοπρέπειαν ενός όνόματος π. χ. ή δια την ύποστήριξιν μιᾶς ιδέας, ή όποια έπρεπε να σταθῇ ύψηλά. Ίσοι ως προς αυτό με τους μεγάλους εκείνους καλλιτέχνας του μεσαιώνος, που ειργάζοντο δι' ένα άριστούργημα, δια μίαν εκκλησίαν γοθικήν, χωρίς πουθενά να βάλουν το όνομα των, υπηρέτουν την Ίδεαν με τρελλήν χαράν, ως μόνην άνταμοιβήν έχοντες, ότι κάτι έκαμνον δια την διαιώνισιν του στερεού οικοδομήματος της πατρίδος, δια το όνομα Έλλην, το όποιον κατέστη έτσι άκριβόν.

Μέσα εις τον κυκεώνα, την άστασίαν και το άνακάτωμα, όπου άκόμη ευρίσκονται οί λαοί οί διάφοροι της Άνατολής, πολλά μέσα τεχνητά δοκιμασθέντα, έμειναν από ήμᾶς όλως διόλου άχρησιμοποίητα, ίσως από περιφρόνησιν από ένα κατ' έξοχήν δημοκρατικόν πνεῦμα όπου έχομεν. Και όμως τα μέσα αυτά πολλές φορές επέτυχαν να διαλύσουν το χάος των μερδεμένων έθνικοτήτων της Άνατολής και να οδηγήσουν ήσυχα ήσυχα εις τας έτοιμασμένας μάδρας τα δύστροπα ποίμνια που έβέλαζαν έξω άδέσποτα στους τέσσαρας άνέμους. Και άκριβώς αυτά τα μέσα, όπως είναι ο φανατισμός, όχι ο ένθουσιασμός, το μεγαλοπιάσιμο και ή έξωτερική πομπώδης παράστασις μερικών πραγμάτων, μετεχειρίσθησαν οί αντίπαλοι μας εις την Άνατολήν και ιδίως όταν επρόκειτο να έλθουν εις σχέσεις έξω των όρίων των κρατών των. Ένα παράδειγμα: όμολογουμένως είμεθα ναυτικόν κράτος και μόλον τουτο μία γραμμή ευπρόσωπος, ή όποια να ένώνη την μητρόπολιν με τας άλλας χώρας της Άνατολής, δὲν υπάρχει. Ίσως ως προς τουτο να έξωδεύθησαν εκατομμύρια, άλλ' ώρισμένως έλειψε πάντοτε το σύστημα και ή μέθοδος, όλα τα έφορτώσαμεν εις την ιδιωτικήν πρωτοβουλίαν. Είναι αλήθεια, ότι εις αυτήν όφείλει πολλά ή σημερινή Έλλάς, άλλ' όπως όλα τα πράγματα, άρχίζει και αυτή σήμερα να μᾶς δεικνύη την είδεχθῇ της όψιν. Παραλύει το κράτος ως δύναμιν. Ας μη γελῶμεν τον έαυτόν μας, κανείς άκόμη λαός εις την Άνατολήν, ούτε ήμεις οί Έλληνες, δὲν εφθάσαμεν εις την περιωπήν, ώστε να παραβλέπωμεν την παράστασιν και να φθάνωμεν κατ' ευθείαν εις τα πράγματα. Όλοι είμεθα άκόμη παιδιά και δὲν ήμπορούμεν να άπορρίψωμεν την επίδρασιν που έχει επάνω μας, εις μελαγχολίαν ή υπερηφάνειαν, ένα κομμάτι χρυσό, ή μια όμορφη και υπερήφανα κυματίζουσα σημαία της πατρίδος. Και ή επίδρασις αυτή είναι δύναμις. Αυτήν δὲ την μεταϊόδοξον δύναμιν, άλλ' όπωσδήποτε δύναμιν, ή ιδιωτική εργασία, το άθροισμα αυτό της πρακτικότητας και της άσθητικής οικονομίας, αδυνατεί να παρέξη. Η επίδειξις συνοδεύει πάντοτε μίαν επίσημον ενεργείαν, την ενεργείαν ενός κράτους, την απηλλαγμένην από τον απογοητευτικόν έλεγχο ενός ενδιαφερομένου ιδιώτου και όπου ή έξυπνότητις άνωτέρων συμφερόντων, συγχωρεί κάποιαν έλευθεριότητα και επιβάλλει πάντοτε την ζηλευτήν τάξιν. Άλλως τε αυτή ή άληθινή πρόοδος

ἀπαιτεῖ τὰς ἀναγκαίας αὐτὰς σπατάλας, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν π. χ. ἑνὸς express φεύγοντος ἢ εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἀφιξίν ἢ ἀπόπλουν ὡραίων ἀτμοπλοίων. Εἶναι μία διάχυσις εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ μία διακόσμησις εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν.

Ἴσως ἡ παντελής ἀποχὴ αὐτῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς προσηλυτισμὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ μαρτυρικὴ καρτερικότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἡγεμονίας ἀφ' ἑτέρου νὰ ἔδωσαν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο θράσος εἰς τοὺς Βουλγάρους νὰ μὴν λογαριάζουν ὥς τίποτε πλέον τοὺς Ἕλληνας, στερουμένους πάσης δυνάμεως. Ὅταν π. χ. τοὺς ἀνέφεραν ὅτι εἰς τὴν Μακεδονίαν πρέπει νὰ λογαριάζουν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα, μετ' ἐπιφρόνησιν ἀπήντων «μήπως καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν δὲν ὑπάρχουν Ἕλληνες; ἀπλούστατα οἱ Γραικοὶ πρέπει νὰ γίνουν Βούλγαροι». Εἶχαν προκαταβολικῶς καὶ τὴν φήμην ὅτι ἦσαν ὁ ἀκμαιότερος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς. Πρόσφατα ὅμως γεγονότα τοὺς ἐξέπληξαν. Καὶ ἡ ὀργὴ τῶν ἀπεκάλυψεν ὅτι τὸ φαινομενικόν των σφρῖγος δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ θηριωδία λαοῦ ἀγροίκου ἀκόμη. Καὶ ἡ «Θύελλα» ἡ μυστικὴ κακοποιὸς τῶν ἐταιρίᾶ, ποῦ συχνὰ πυκνὰ ἐνεφανίζετο προστάτις τῆς προπαγάνδας καὶ ἐχάνετο πάλιν, ἐξεργάγη αὐτὴν τὴν φορὰν εἰς ἀληθινὴν θύελλαν, εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ περασμένου θέρους.

Ὁ Δ. Μερεσκόβσκις εἰς τὸν «Θάνατον τῶν Θεῶν» ἀναφέρει μίαν θηριώδη χριστιανικὴν αἵρεσιν ἀκμάσασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου αἰῶνος. Μετ' βαρεῖα ρόπαλα ὀπλισμένοι οἱ ὁπαδοὶ τῆς αἵρέσεως αὐτῆς, διέτρεχαν τὰς θερμὰς ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπείρου, καὶ ἐφόρνευαν ἀδιακρίτους χριστιανούς καὶ ἀπίστους, δοξολογοῦντες τὸν Θεόν. Ἡ κραυγὴ «Δόξα εἰς τὸν Θεόν» εἶχε καταστήσει νὰ ἐμποῖ ὑπερβολὴν τὸν τρόπον παρὰ ὃ μνησθὲν τῶν λεόντων εἰς τὴν ἔρημον. Σήμερον ἡ αὐτὴ κραυγὴ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς πατρίδος, σπέρνει τὸν τρόπον καὶ τὸν φόβον εἰς φιλησυχούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔτι καὶ νὰ μὴν ἔχουν τὴν αὐτὴν πατρίδα ἀλλὰ νὰ μὴν εἶναι ὅμοιοι μετ' αὐτοὺς νεοφωτιστοὺς αὐτοὺς αἰρετικούς.

Ὁ ἀμελίικτος αὐτὸς διωγμὸς ἐξέσχιε πλέον τὸ ἐλαφρὸν παραπέτασμα, ποῦ ἐκρατεῖτο ἀκόμη ἄθικτον διὰ τὴν ἀναγκαίαν συμβίωσιν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Μᾶς ἀπεκάλυψεν ὅμως καὶ ἕνα ἀπροσδόκητον φαινόμενον, πολὺ παρήγορον διὰ τὴν φυλὴν μας. Ἐξαφνὰ ἀνα-

θάλλει ἀπὸ ἕνα βουνὸν ἀπογοητεύσεων καὶ πικρῶν δοκιμασιῶν, μίαν νέα ἀγάπη, ἕνα νέον ξύπνημα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Χωρὶα ὀλόκληρα ξεχασμένα, ἀγνώριστα ὑπὸ τὸ βάρος ξένης ἐνδυμασίας, μερικὰ ἐξ αὐτῶν καὶ μετ' ξένην γλῶσσαν, ξετινάσσονται ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ ἐνθυμοῦνται τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν των καὶ εἰς ἕνα ἀμυδρό, δειλὸ καὶ δυσκολοδιάκριτο μύνημα τείνουν τὰ χέρια καὶ ἀναζητοῦν ἀδελφούς.

Δὲν εἴμεθα καὶ τόσον πολλοὶ ὥστε νὰ περιφρονήσωμεν τὰς χιλιάδας αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ποῦ προσφέρονται νὰ δυνάμωσουν τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν. Δίδεται ἔκτακτος εὐκαιρία πρὸς περισυλλογὴν ἑλληνικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι μετ' τὴν νέαν ροπὴν τῶν πραγμάτων εἶναι καταδικασμένοι εἰς ἐξαφανισμόν. Σήμερον ἡ Ἑλλὰς ἔχει καθήκον ἀφοῦ πληρώσῃ τὰ κενὰ ποῦ τῆς ἔχουν ἀφήσει αἱ συχναὶ μεταναστεύσεις καὶ ἄλλαι αἰτίαι, νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν των εἰς τὴν γείτονα ἐπικράτειαν, ἰδίως εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὸν φιλόξενον αὐτὸν τόπον, ὅπου περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη ἡ φυλὴ μας διετήρησε τὸν ἐθνισμόν της ἀκέραιον καὶ ἔζησεν ὁπωσδήποτε καλλίτερα. Οἱ Ἕλληνες τῆς Βουλγαρίας πολλὰς φορὰς ἐπεθύμησαν τὸ παλαιὸν καθεστὸς, τὴν ζωὴν ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι εἶχαν δίκαιον. Μέγας καὶ ἀληθινὸς πατριώτης θὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον οἱ ἀντιζήλοί μας ἀπὸ μακρὰν ἐθεῶντο, νὰ βεβαιωθοῦν διὰ τὴν πραγματικὴν μας δύναμιν ὡς κράτους. Σήμερον ἐξ ἴσου ἄφωνοι καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἀπρακτοῦντες, περιμένουν νὰ σχηματίσουν πραγματικὴν ἰδέαν καὶ περὶ τοῦ θρυλουμένου πατριωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Τὸν ἐνόμιζαν παρὰδοσιν μόνον, ἀλλὰ δὲν ἦσαν βέβαιοι, κάποτε τοὺς ἐθόλωνε τὰ μάτια. Ἀλλοίμονον ἂν ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ὑποψία των! Βαρεῖς καὶ μετ' ἐπισόφρονος θάρρους θὰ ἐπιπέσουν νὰ κόψουν πλέον τελεῖως τὸ χαλαρῶμένο σχοινὶ ποῦ ἐνώνει ἀκόμη τὴν Ἑλλάδα μετ' αὐτὴν σκορπισμένας δυνάμεις της. Σήμερον οὔτε δέκα Ἕλληνες, καὶ ἰδίως χωρικοί, δὲν πρέπει νὰ μείνουν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν ἀποξενουμένην πλέον πατρίδα των, τὴν ὁποίαν ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους ὑπερηγάπησαν. Ἄν ὑπῆρχε σκοπὸς τῆς ἐκεῖ παρουσίας των, τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀρχίζει νὰ παραδρομῇ, ἢ παραδόσις διαλύεται, τὸ σχοινὶ κόπτεται. Τὸ πᾶν καταρρέει.

Α. ΑΛΥΑΤΗΣ

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Ὅταν ἐπρωτογνώρισα τὸν κ. Προβελέγγιον — καὶ εἶνε ἄρκετὰ χρόνια τώρα — μετ' ἐξόχως συμπαθητικὴν φυσιογνωμίαν του καὶ τὰ ὀλογάλανα μάτια του, ποῦ ἐγκλείουν κατὰ ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ, εἶπα εἰς τὸν ἑαυτόν μου: Ἴδου ἕνας ἀνθρωπος! Τὴν πρώτην αὐτὴν ἐντύπωσιν δὲν διέψευσεν εὐτυχῶς βραδύτερον ἢ κάπως στενωτέρα γνωριμία μας. Ἀπεναντίας, ὅσο τὰ χρόνια περνοῦσαν, τόσο μέσα ἔς τὴν ψυχὴν μου ἐκρατύνετο ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ ἀγαθότης του προσήγγιζε τὴν «bonté infinie» τοῦ Ρενάν, ὥστε ὅταν τὸν ἐπλησίαζα νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κάμω τὸν σταυρόν μου καὶ νὰ τὸν ἀσπασθῶ μετ' εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τῆς Ἀμνησικακίας καὶ τῆς Συγγνώμης.

Τὸ ρητὸν «Ὅσα ἡ μορφὴ τοιάδε καὶ ἡ ψυχὴ» ἀναμφισβητήτως θὰ ἐλέγχθῃ δι' ἀνθρώπον τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ κ. Προβελέγγιον. Λεπτότατος τοὺς τρόπους καὶ γλυκὺς συνομιλητὴς ἀφίνει τὸν συζητητὴν του νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς ψυχῆς του ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγκλείει τὸν πόνον του πρόθυμον νὰ σκορπίσῃ τὸ βάλαμον τῆς ἀνακουφίσεως καὶ τῆς γαλήνης. Ἡ συμπάθεια του μάλιστα πρὸς κάθε ἄλλον πόνον φθάνει μέχρι τοιούτου σημείου ὥστε ὅταν βλέπει κανεὶς τὸν ποιητὴν διερχόμενον ἐμπροσθεν του ν' ἀναπολῇ τὸν στίχον του ἀπὸ τὰς «Σελίδας τῆς Ζωῆς»

«Διαβαίνεις κ' ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει»

διότι ὅπως καὶ τὸ λέγει εἰς τὴν «Προσευχήν» του εὐλικρινῶς ποθεῖ

«Νὰ ἰδῇ τῆς δυστυχίας νὰ γελᾷ
Τὸ ἀγέλαστο, μαρμαρωμένο στόμα
Στὴν ὄψιν, πῶχονε καὶ μοῖ φωλιάσει,
Νὰ ἰδῇ νὰ λάμψη τῆς χαρᾶς τὸ χρῶμα».

Μετ' αἰετὸς ψυχὴ ὀπλισμένος ὁ κ. Προβελέγγιος νομίζω ὅτι ἂν δὲν εἶνε ὁ μόνος, εἶνε ὅμως ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ποιητὰς εἰς τὴν χώραν μας ποῦ ζῇ ὑπεράνω ἀπὸ τὰς μικρότητας αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ ὁποῖου τραγουδεῖ τὴν θλίψιν, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν δημοφιλίαν. Βλέπει εἰς κάθε του βῆμα τὰς ἀσχημίας, τὰς πονηρίας καὶ τὰς ματαιότητας τῶν ἀνθρώπων ποῦ τὸν τριγυρίζουν ἀλλὰ δὲν δυσανασχετεῖ. Ὅταν τὰ

Ἀριστομένης Προβελέγγιος.

πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα τὸν πειράζουν, κλίνει πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὀλίγον τὸ κεφάλι του καὶ χαμογελά. Τὸ χαμόγελον του ὅμως εἶνε περιέργον, ὥστε νὰ μὴ εἰσεύρῃ κανεὶς ἂν ἐγκλείῃ τὴν εἰρωνείαν ἢ τὴν ἀδιαφορίαν δι' ὅ,τι ἔρχεται μετ' αὐτοῦ ἀδιακρισίαν νὰ τοῦ ταράξῃ τὴν γαλήνην τῆς ποιητικῆς του ψυχῆς. Ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον ὅτι τὰ πειράγματα τῶν συναδέλφων του τὸν βυθίζουν εἰς βαθυτάτην ἡδονήν. Ἄλλ' αὐτὸ μὴν ὑποθέσετε ὅτι τὸ κάμνει ἀπὸ ὀπισθοβουλίας διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ὅτι λυπεῖται, ἢ ὅτι μελετᾷ σιωπηλῶς ἀντεκδύσειν. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὅχι. Διότι ὁ ποιητὴς ποῦ ἐτραγουδῇ ἄλλοτε

«Ὅργονε, πόνε, ὄργονε μετ' ὤχια σιδερένια
Τὸ σιῆθος μου καὶ ἀνοίγε βαθιὰ, βαθιὰ πληγὴν
καὶ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μετρηθῇ μαζί του καὶ ν' ἀναφωνήσῃ παρακάτω

«Ὅσο τ' ἀλέτρι σου βαθιὰ, βαθύτερα πηγαίνει
Τόσο κ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα μου, τὰ μαῦρα, φλογερὰ
Νιόθω νὰ βραῖνῃ δύναμις κρυφὴ καὶ ἐδλογημένη
Καὶ νὰ με παίρνῃ ἀπὸ τῆ γῆ σὲ πύρινα φτερά»

ἀφίνοι νὰ συντρίβονται ἐμπρός του ὅλαι αἱ μικρότητες τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Τῆς καλοσύνης του αὐτῆς ποὺ εἶνε ἓνα φαινόμενον μέσα ᾧ τὰ Νεοελληνικὰ γράμματα γνωρίζω πολλὰ ἀνέκδοτα. Μερικὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε τόσο χαρακτηριστικά ποὺ ἀξίζει νὰ τὰ διηγηθῇ κανεὶς. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸν συνήντησα ἓνα ἀνοιξιάτικο πρωῒ εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου καὶ Λεωφόρου Ἀμαλίας. Μοῦ ἐπρότεινε νὰ κάμωμεν ἓνα περίπατον ἕως τὸ Ζάππειον. Εἰς τὸν δρόμον μας τὰ πουλάκια ἐτόνιζαν τὸ πρωῒνὸ τραγοῦδι τῶν καὶ ἐμπρός μας ἡ Ἀττικὴ φύσις ἐδέχετο μὲ ἀνέκφραστον ἡδονὴν τὰς θωπείας τοῦ ἑαρινοῦ ἡλίου. Τριγύρω μας ὅλα τὰ ἀντικείμενα εἶχον περιβληθῇ ἓνα ἀραχνοῦφαντον πέπλον γεμάτον ἀπὸ ὀνείρων καὶ μυστηρίων. Ὁ Ὑμητιδὲς μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν γραμμῶν του, τὰ σπασμένα μάρμαρα μὲ τὸ βάρος τῶν ἀναμνήσεών των, τὰ δένδρα μὲ τὰ τρυφερὰ καὶ μισοανοιγμένα φύλλα τῶν ἀνεμινγνύοντο εἰς τὴν σιγανὴν συνομιλίαν μας καὶ ἔδιδον ἓνα περίεργον τόνον εἰς τὴν σκέψιν μας. Αἶφνης, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἀλλ' ὅχι καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ διατί, τὰ χεῖλη μου ἐπρόφεραν τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τῶν «Σκαρβαίων καὶ Τερακότων» ὅστις ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχε δημοσιεύσει δυσμενῆ κριτικὴν ἐναντίον τοῦ κ. Προβελέγγιου καὶ τὸν ἀπεκάλεε «χρυσὴν μετριότητα». Θὰ ὑποθέσετε τώρα ὅτι ὁ ποιητὴς μας ἔγεινεν ἔξω φρενῶν καὶ ὅτι θὰ ἔψαλε τὸν ἐξάψαλμον τοῦ κριτικοῦ. Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἀπεναντίας μὲ τὸν ἴδιον τόνον τῆς φωνῆς καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἐπικριτοῦ του, πρὸς μεγίστην λύπην μου διότι ἠθελα νὰ τὸν ἴδω ἔστω καὶ μίαν φορὰν ὀργισμένον.

Μίαν ἄλλην φορὰν πάλιν, — αὐτὸ μοῦ τὸ διηγείτο ὁ ἴδιος — ὅταν ἦτο βουλευτὴς, εἰς τὸ σαλόνι τοῦ κ. Σουρῆ εἶχεν ἀναγνώσει ἓνα τρίπρακτον δράμα του. Οἱ προσκεκλημένοι λόγιοι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς συμβαίνει πάντοτε, ἄλλοι τὸν συνεχάρησαν καὶ ἄλλοι ἔφεραν τὰς παρατηρήσεις των. Ἐνας θεατρικὸς κριτικὸς τοῦ εἶπεν ὅτι χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἡ πρώτη πράξις εἰμποροῦσε νὰ λείψῃ χωρὶς τὸ ἔργον νὰ πάθῃ τίποτε. Ἐνας τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου ἀφοῦ εὔρε τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν πράξιν θαυμασίας, τοῦ συνέστησε ν' ἀπαλείψῃ τὴν δευτέραν, καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ φί-

λος του κ. Σουρῆς τοῦ ἐξεμύστηρεῦθῃ ὅτι χάριν τῶν δύο ἄλλων πράξεων ἡ τρίτη ἔπρεπε ν' ἀποκοπῇ!

— Ὡστε, λέγω, δὲν ἔμεινε τίποτε.

— Μάλιστα, προσέθεσεν ὁ κ. Προβελέγγιος ξεκαρδισμένος ᾧ τὰ γέλια, ἀπὸ τὸ δράμα μου δὲν ἔμεινεν ἀπολύτως τίποτε παρὰ μόνον ἐγώ.

Διὰ τὸν κ. Προβελέγγιον ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ γλυκυτέρα του ἐνασχόλησις. Τὰς πικρίας τῆς σκληρᾶς βιοπάλης δὲν τὰς ἐδοκίμασεν. Ἡ εὐπορία του τοῦ ἔδωκε καὶ τοῦ δίδει ὅλην τὴν ἄεσιν νὰ εἶνε πάντοτε βυθισμένος εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας εἴτε ὅταν εὐρίσκειται ἔδω, εἴτε ὅταν διέρχεται τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον εἰς τὸ χαριτωμένο νησάκι τοῦ Αἰγαίου, τὴν Σίφνον. Εἰς τὰς Ἀθήνας μελετᾷ, καὶ ἐκεῖ μᾶλλον δημιουργεῖ, ὅταν οἱ συμπολίται του δὲν τὸν ἐνοχλοῦν μὲ διαφόρους κομματικὰς ἀπαιτήσεις. Μίαν ἡμέραν τὸν ἤρπασαν χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ — ἔτσι τοῦλάχιστον λέγει — καὶ τὸν ἐξεσφενδόνισαν ἐντὸς τοῦ Κοινοβουλίου ἀντιπρόσωπόν των. Ὅταν ὠρκίσθη ὡς βουλευτῆς, ὠρκίσθη συγχρόνως καὶ εἰς μερικοὺς φίλους του ὅτι θὰ κρημνίσῃ τὸ καταπέτασμα τῆς Βουλῆς καὶ θὰ τὸ ἀνοικοδομήσῃ εἰς τρεῖς ἡμέρας. Βεβαίως, ἓνας ποιητὴς δὲν ἔπρεπε νὰ προσεταιρισθῇ τὰς ὀλεθρίας συνηθείας τῶν ἄλλων πολιτευομένων. Ἡ καλὴ θέλησις ὅμως δὲν εἶνε ἀρκετὴ πολλάκις νὰ ἐκριζώσῃ παλαιὰς συνηθείας. Καὶ ὁ κ. Προβελέγγιος μετὰ τινα χρόνον ἐθεᾶτο καὶ αὐτός, ἀηδιασμένος καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν, ν' ἀνέρχεται τὶς σκάλες τῶν ὑπουργείων μὲ πληθὺν σημειώσεων ὅχι ποιητικῶν ἀλλὰ ρουσφετολογικῶν τῶν φίλων του!

Ἡ νέα αὐτῇ ἐνασχόλησις ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν τὸν ἐγοήτευεν. Εἰς τοὺς φίλους του συχνὰ ἔωμολογεῖτο τὴν ἀπογοήτευσίν του καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν ποὺ θὰ διαλυθῇ ἡ Βουλὴ διὰ νὰ ἐπιδιοθῇ καὶ πάλιν εἰς τὸν «Νικηφόρον Φωκᾶν» τὴν Βυζαντιακὴν αὐτὴν τραγωδίαν του, ποὺ περιμένει μὲ τόσῃ ἀνυπομονήσιν ὁ λογοτεχνικὸς κόσμος. Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ εἶνε ἀνεμοστρόβιλος καὶ ἡ Σίφνος ποὺ φημίζεται διὰ τῆς πῆλινες χύτρες καὶ τοὺς διαπρεπεῖς λογίους τῆς, τὸν ἐξαπέστειλε μεθ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας του ἐπανειλημμένως εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς. Ἐν τούτοις καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ πατέρας τοῦ ἔθνους δὲν ἐλησμόνει τὸν ποιητὴν. Εὔρισκε κάποτε τὸν καιρὸν νὰ συνομιλῇ

μὲ τὰς Μούσας καὶ ν' ἀφιερῶται εἰς τὴν ὑψηροσίαν τοῦ Ἀπόλλωνος ὅστις ἐπὶ τέλους εἰσήκουσε τὰς δεήσεις του καὶ ἐνέπνευσε τοὺς Σίφνιους νὰ τὸν ἀπαλλάξουν τοῦ βουλευτικοῦ βάρους.

Πῶς ὅμως κατόρθωνε νὰ ὑφίσταται τὸ μαρτύριον αὐτὸ ἐπὶ τόσον χρόνον καὶ μετὰ τῆς χριστιανικῆς ὑπομονῆς, δι' ἣμὲ τοῦλάχιστον παραμένει μυστήριον. Αὐτὸς ποὺ ἐλάτρευε τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, ὁ γεμάτος ἀπὸ γαλήνην καὶ ἄρωμα Ἀπολλωνεῖον; Διότι μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ κ. Προβελέγγιος εἶνε ὁ μεγαλῆτερος φυσιολάτρης ἀπὸ τοὺς ποιητὰς μας, ὁ μόνος ἴσως ὁ προσδεχόμενος κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν Φύσιν τὰς ἐμπνεύσεις του. Ὅπως εἶνε καὶ ὁ φιλοσοφικώτερος τῶν ποιητῶν μας ἀφοῦ ἀπὸ τὸ ποιητικόν του ἔργον μεθ' ὅλας τὰς ὑποτιθεμένας ἀτελείας εἰς τὴν μορφὴν, κάποιαν ἀδιαφορίαν ἴσως ἀσυνείδητον ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐνσυνείδητον εἰς τὸ λάξευμα τοῦ στίχου, ἀναδίδεται μία φιλοσοφία ποὺ ἀνακουφίζει τὴν ποιητικὴν ψυχὴν, καὶ μία ὁμορφιὰ ποὺ θέλγει τὴν ἀνίσυχον σκέψιν μας.

Ἀναμφισβητήτως ὁ κ. Προβελέγγιος εἰς τὴν ποιητικὴν του ἐργασίαν ὑπῆρξεν ὁ ἐλευθεριώτερος ὢλων μας. Ὅπως μέσα εἰς τὴν Βουλὴν δὲν προσεταιρισθῇ ἓνα ὠρισμένον κόμμα ἀλλ' ἐπετρυγίε ἀπὸ τὴν μίαν πτέρυγα εἰς τὴν ἄλλην σὺν τὰ πουλάκια μέσα εἰς τὸν κῆπον ἀπὸ κλαδὶ εἰς κλαδί, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὴν ποίησιν. Δὲν προσεταιρισθῇ καμμίαν ποιητικὴν σχολὴν ἐξ αὐτῶν ποὺ τελευταίως εἰς τὴν Εὐρώπην καθὼς κ' ἔδω ἐθόλωσαν κάπως τὰ νερὰ τῆς ποιή-

σεως. Ἀφῆθη εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς μορφῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς οὐσίας. Ἠκολούθησε τὸ ρητὸν ποὺ ἐλέχθη διὰ τὸν Πλάτωνα ὅτι «Ὡςπερ μέλισσα τὸ καλὸν ἀπανθίζει». Ἐνεκα τούτου τὴν ψυχὴν του δὲν τὴν ἐτάραξαν αἱ γλωσσικαὶ διαμάχαι ποὺ ἡχμαλώτισαν ἄλλους μέχρι τοῦ βαθμοῦ νὰ λησμονοῦν ὅτι ὁ καλλιτέχνης δὲν εἶνε γλωσσολόγος καὶ τὸ ἀντίθετον. Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς γλωσσολογικοὺς ἀγῶνας ἔμεινεν ἀπλοῦς θεατὴς καὶ δι' αὐτὸ πλείστοι στίχοι του, ὅταν ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν Γερμανίαν, εἶνε γραμμένοι εἰς τὴν καθαρεύουσαν ἄλλοι δὲ βραδύτερον εἰς τὴν λαϊκὴν.

Ἡ ἀνάμειξις αὐτῇ τῶν δύο ἀντιμαχομένων τύπων τῆς γλώσσης μας δὲν ἠμπόδισε τὸν κ. Προβελέγγιον νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε καὶ πλείστα ἄλλα ποιήματα ἀπὸ τὰς «Σελίδας τῆς Ζωῆς» τὰς «Φθινοπωρινὰς Ἀρμονίας» καὶ τὰ «Νεκρολούλουδα». Ἡ γλώσσα του ἡ ἔδω καθαρεύουσα καὶ ἐκεῖ δημοτικὴ, δὲν ἐμείωσεν οὔτε τὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων οὔτε τῶν αἰσθημάτων τὴν βαθύτητα, οὔτε τῆς σκέψεως τὸ ὕψηλόν. Πολλαχοῦ μάλιστα αὐτῇ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν γλῶσσαν δίδει εἰς τὸν στίχον του τόσον θέλητρον ποὺ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἀληθινὴν γοητείαν καὶ νὰ σκέπτεται ὅτι ὅταν τὰ χρόνια περάσουν καὶ θὰ ἔλθουν οἱ μεταγενέστεροι, τοὺς ὁποίους φανταζόμεθα περισσότερο ἀμερολήπτους καὶ δικαίους καὶ ἴσως ἀπληλαγμένους ἀπὸ τὴν γλωσσικὴν σκουριά, ὁ κ. Προβελέγγιος θὰ κριθῇ διαφορετικώτερος καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ποιητὴς.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΜΙΑ ΑΓΝΩΡΙΣΤΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Εἰς τὰ ἐπίσημα Πρακτικά τῆς ἐν Ἀργεῖ Διᾶς Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐπόμενα:

Συνεδριάσεις Κ. Αὐγούστου 5 (1829).

«Ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρίᾳ, προεδρεύοντος τοῦ Κυρίου Γ. Σισίνη, ... ἡ ἐπὶ τῶν Ἀναφορῶν Ἐπιτροπὴ ἐπαρουσίασε τὰς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν γνωμοδοτήσεις τῆς ... (καθ' ἃς) ἐσυστήθησαν πρὸς τὴν ἄμεσον πρόνοιαν

τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου αἱ ἀναφοραὶ τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, τῶν Πληρεξουσίων Καρυταίνης, τοῦ Δημητρίου Γ. Μελετοπούλου καὶ τῆς χήρας Κυρίας Σάββας».

«Ἡ ἀναφορὰ τῆς Σπαρτιατίδος ταύτης ὑπέμνησε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρείων ἐκείνων γυναικῶν, ἐκθέτουσα τὰς ἐκστρατείας αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Κυριακούλη κατὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ εἰς διάφορα μέρη, ὅπου μὲ

τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας ἐπολέμησεν ἀνδρείως κατὰ τῶν ἐχθρῶν».

«Πολλοὶ τῶν πληρεξουσίων, αὐτόπται μά-
τυρες καὶ συναγωνισταί, ἐβεβαίωσαν τὸν ἀπα-
ραδειγμάτιστον ἐνθουσιασμόν τῆς νέας Σπαρ-
τιάτιδος, ἥτις παρουσιάσθη εἰς τὴν Συνέ-
λευσιν ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν ἐπαι-
νον ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων».

«Ἀπεφασίσθη διὰ ταῦτα νὰ συστηθῇ ἡ
Ἀναφορὰ τῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ νὰ
ἐκκληρωθῇ ἡ αἰτήσις τῆς καὶ νὰ δημοσιευθῇ
διὰ τῶν τύπων».

«.....»
«.....»

Ἐν Ἀργεὶ τὴν 5 Αὐγούστου 1829

Ὁ Πρόεδρος
Γ. ΣΙΣΙΝΗΣ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
Γ. Μαυρομάτης

Οἱ Γραμματεῖς
Ἰακωβάκης Ρίζος
Ν. Χρυσόγελος

(Τ. Σ)

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, τῆς χήρας Κυρίας Σά-
βαινας, ἀποκειμένη ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὰ ἀρ-
χεῖα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἔχει οὕτως:

Πρὸς τὴν Σ. Δ'. Ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων
Συνέλευσιν.

Κύριοι Πληρεξούσιοι,

«Τὸ Στάδιον τῆς πολεμικῆς δόξης εἶναι
βέβαια κατὰ φυσικὸν λόγον μόνον διὰ τοὺς
ἄνδρας· ὅταν ὅμως εἶναι λόγος περὶ σωτη-
ρίας Πατρίδος, ὅταν ὅλη σχεδὸν ἡ φύσις συν-
τρέχει πρὸς ὑπεράσπισίν τῆς αἰ γυναῖκες τῆς
Ἑλλάδος ἔδειξαν πάντοτε ὅτι ἔχουν καρ-
δίαν νὰ κινδυνεύσαν συναγωνιζόμενοι ὡς οἱ
ἄνδρες. ἡμποροῦν καὶ νὰ ὠφελήσουν μεγάλως
εἰς τὰς πλέον δεινὰς περιστάσεις».

«Ἡμεῖς γυναῖκα χήρα, Κύριοι, ἔχω καὶ ἀνή-
λικα ὄρφανά· τούτῳ δὲν μ' ἐμπόδισεν εἰς τὴν
ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ πολέμου μας νὰ πιάσω τὰ
ὅπλα καὶ νὰ κινήσω μὲ τοὺς πρωταγωνιστὰς
διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους καὶ πρὸς ἐμ-
ψύχωσιν τῶν ἀρχαρίων στρατιωτῶν Ἑλλήνων».

«Ἐστάθηκα πρότον εἰς τὰς ἐκστρατείας
τοῦ ἀοιδίμου Κυριακούλη ἔπειτα καὶ ἄλλων
ἀρχηγῶν, εἰς διάφορα μέρη, οἷον τὴν Εὐρυπον,
τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, εἰς τὸ Βαλτέτζι, εἰς τὰ
Τρίκορφα, εἰς τὸν Ἀλμυρὸν κτλ.».

«Πόσον δὲ ἐκοπίασα εἰς τὸ διάστημα τοῦ

ἱεροῦ ἀγῶνος, καὶ ποῖαν ἀπόλαυσιν εἶχα ποτέ,
μαρτυροῦν καὶ τὰ ἀποδεικτικά μου μὲ τὰ
ὁποῖα ἠθέλησαν νὰ μὲ τιμήσουν ὁ ἴδιος Κυ-
ριακούλης καὶ ὁ στρατηγὸς Κ: Διονύσιος
Μουρτζηνος, καὶ ἄλλοι διάφοροι, δίνανται καὶ
προφορικῶς νὰ μαρτυρῶσιν ὅσοι τῶν ἐδῶ
Πληρεξουσίων μὲ εἶδαν εἰς τὰ στρατεύματα».

«Ἐν τοσοῦτῳ παριστάζομαι διὰ τοῦ παρόν-
τος εἰς τὴν Σεβαστὴν ταύτην δμύγηριν διὰ
νὰ Σᾶς παρακαλέσω, Κύριοι, ἂν τὸ στοχάζε-
σθε δίκαιον καὶ πρέπον νὰ λάβεται καὶ περὶ
ἐμοῦ ὁ πρόνοιαν τινά, ἀναθέτοντες εἰς τὸν κοι-
νὸν πατέρα μας τὸν Κυβερνήτην τὴν ἐκτέλε-
σιν τῆς αἰτήσεως μου, τὴν ὁποῖαν ἐλπίζω θέ-
λεται ἀποδεχθῇ εὐμενῶς».

Μένω μὲ τὸ προσήκον σέβας
Σάββηνα σπαρτιάτις

Ἀργος τῇ 3 Αὐγούστου 1829

Παρὰ πόδας τῆς ἀναφορᾶς ταύτης φέρεται
ἡ ἐπομένη ἐπισημείωσις τῆς ἐπὶ τῶν ἀναφο-
ρῶν Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως:

«Ἀναφορὰ τῆς Κυρίας Σάββηνας Σπαρτιά-
τισας, καταχωρηθεῖσα ὑπ' ἀριθ. 107».

«Ἀναφέρουσαι τὰς πολεμικὰς πρὸς τὴν Πα-
τρίδα ἐκδουλεύσεις τῆς, ζητεῖ νὰ ληφθῇ περὶ
αὐτῆς πρόνοια καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὴν Κυ-
βέρνησιν ἡ ἐκτέλεσις».

Ἡ ἐπὶ τῶν Ἀναφορῶν Ἐπιτροπὴ τῆς Συνε-
λεύσεως γνωμοδοτεῖ:

«Ἐπειδὴ εἶναι ἄξιον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
ν' ἀνταμείβῃ τοιαύτας χωριστὰς πρὸς τὴν
Πατρίδα ἀφοσιώσεις, ν' ἀναγνωσθῇ ἡ Ἀνα-
φορὰ ὁλόκληρος ἐπὶ Συνελεύσεως, ἵν' ἀποφα-
σίση αὕτη ἡ ἰδία τὰ ὀφειλόμενα ἔπαθλα».

Ἐν Ἀργεὶ τὴν 4 Αὐγούστου 1829.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Γ. λέλης. — Χριστόδουλος Οἰκονομίδης. — ἀνα-
στάσις Ἀναγν. λοιδ. — Γεώργιος Α. Γρηγορά-
κης — Π. Δ. Δημητρακόπουλος.

Περὶ τοῦ βίου ἐν γένει τῆς ἀξιολόγου ταύ-
της· γυναικὸς οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἀκριβῶς γνω-
στὸν ἄλλοθεν. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπολύτως ἀπί-
θανον ὅτι ἡ πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου
βιοῦσα ἐν Ναυπλίῳ δμώνυμος Κυρα-Σάββηνα
εἶναι αὕτη αὕτη ἡ ἡρώς Σπαρτιάτις, ἥς τὰς
ὑπὲρ Πατρίδος ὑπηρεσίας τοσοῦτον προφρό-

νως ἀνεγνώρισεν ἡ ἐν Ἀργεὶ Δι' Ἐθνικὴ τῶν
Ἑλλήνων Συνέλευσις καὶ ἡμεῖς οὖν ὁ Κυβερνή-
της Καποδίστριας.

Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν Ναυπλιακὴν
ἐπανάστασιν δεκαετίαν οἱ μαθητεύοντες εἰς τὸ
κατὰ τὴν Πλατεῖαν τῶν Τριῶν Ναυάρχων Γυ-
μνάσιον τοῦ Ναυπλίου παρετήρουν μετὰ πε-
ριεργείας, οὐχὶ συνήθους, κατὰ πᾶσαν πρωίαν
ἐξερχομένην ἐκ τῆς θύρας τῆς γείτονος οἰκίας
Τσακασιάνου γραῖαν τινά, ῥικνὴν καὶ κατε-
σκληκυῖαν, πλὴν ἀκέραιον διατηροῦσαν ἔτι τὸ
ψυχικὸν αὐτῆς σφρίγος.

Ἡ εἰσοδος τῆς οἰκίας Τσακασιάνου, παρα-
πλεύρως τῆς εἰσοδῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ ἀρ-
κούτως εὐρεία καὶ ἐπιμήκης, ἐχρησίμευεν εἰς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν
παραδόσεων ὡς ἀπόκρυφον καπνιστήριον, Φου-
μεῖον, κατὰ τὴν συνήθη παρ' αὐτοῖς ἔκφρασιν.
Οἱ ἐν τῇ εἰσοδῷ ταύτῃ καταφεύγοντες, ὅπως
λάθρα καπνίσωσι, μαθηταὶ ἀπέφευγον ἐπιμε-
λῶς πλὴν τῶν ὁμμάτων τῶν Καθηγητῶν καὶ
τὴν γείτονα Κυρα-Σάββηνα, ἥτις ὁσάκις
συνετύγχανε τινὰ ἐπ' αὐτοφάρῳ καπνίζοντα,
δὲν ἐδίσταζε νὰ καταφέρῃ ἐπὶ τῆς ῥάχews αὐ-
τοῦ τὴν ὀξώδη αὐτῆς βακτηρίαν.

Ἡ ἐξ ἐνὸς μόνου ἰσογαίου δωματίου κατοι-
κία τῆς Κυρα-Σάββηνας εἶχε δύο παράθυρα
πρὸς τὴν ὁδόν, δι' ὧν εὐκόλως ἠδυνάτο τις
ἀνερχόμενος ἐπὶ παρακείμενου λίθου τῆς ἐναντι
θύρας τῶν σταύλων τοῦ Γερουσιαστοῦ Γεωρ-
γίου Μ. Ἀντωνοπούλου, νὰ ἐπισκοπήσῃ τὰ
ἐν αὐτῇ. Χαμηλὴ τις κλίνη, ἀπερίττως ἐπεστρω-
μένη διὰ μαλλίνων στρατιωτικῶν σκεπασμάτων,
κουβερτῶν, ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἄλλοτε,
ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ὑπὸ τῶν ἐν
Παλαμῆδιῳ καταδίκων, μικρὰ τράπεζα καὶ δύο
ἢ τρεῖς ξύλινοι σκίμποδες ἦσαν τὰ μόνα ἐπι-
πλα τῆς μυστηριώδους κατοικίας τῆς Κυ-
ρα-Σάββηνας· πλὴν ὑπεράνω τῆς πενιχρᾶς
ταύτης κλίνης παρετήρει τις παραδόξως, ἀνηρ-
τημένα ἐπὶ τοῦ τοίχου, στίλβοντα διάφορα
ὅπλα, ἐκ τῶν τοῦ Ἀγῶνος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ
αὐτῶν γυμνὴν σπάθην, τεθλασμένην ἔχουσαν
τὴν λεπίδα.

Ἡ γηραιὰ Σάββηνα, περὶ τὸ πρόσωπον
τῆς ὁποίας πολλοὶ μεταξὺ τῶν γυναικῶν καὶ
αὐτῶν τῶν μαθητῶν ἐξυφαίνοντο μῦθοι κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον ἀπίθανοι, κατόκει ἀπὸ
πολλοῦ μόνη ἐν τῷ ἰσογαίῳ δωματίῳ τῆς οἰ-
κίας Τσακασιάνου, οὐδένα ποτὲ δεχομένη ἐπι-
σκέπτην, μυστηριώδη δ' οὕτως εἶπεῖν διήγουσα
βίον· οἱ δύο αὐτῆς υἱοί, ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον

Σάββα, ὑπηρετοῦντες ὡς τεχνῖται ἐν τῷ ὀπλο-
στασίῳ τοῦ Ναυπλίου, ἦσαν ἑγγαμοὶ καὶ ἰδίας
εἶχον κατοικίας. Κατὰ τοὺς ἐπικρατοῦντας θρύ-
λους ἡ Σάββηνα, ἥς τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα ἦν
Σταυρούλα, κατήγετο ἐκ τινος χωρίου τῆς Λα-
κεδαίμονος· ὁ σύζυγος αὐτῆς Σάββας, ἀγνώ-
στου ἐπωνύμου, ἀπηγγονίσθη ἐν Μιστρᾷ ὑπὸ
τῶν Τούρκων κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς
Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως· τοῦτον δ' ἐκδικου-
μένη ἡ νεαρὰ χήρα αὐτοῦ ἠκολούθησε τὸν Κυ-
ριακούλην Μαυρομιχάλην καὶ ἄλλους ὀπλαρ-
χηγοὺς τῆς Λακεδαίμονος καθ' ὅλας τὰς περι-
πετείας τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως,
ἀνδρείως ἀγωνισθεῖσα παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτῶν,
χρησιμεύουσα δ' ἅμα καὶ ὡς νοσοκόμος τῶν
τραυματιζομένων. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τρι-
πόλεως καὶ ἔξαιρέτως κατὰ τὰς πρὸ αὐτῆς μά-
χας τοῦ Βαλτετζίου καὶ τῶν Τρικώρφων ἡ Κυρα-
Σάββηνα φέρεται ἐξόχως διακριθεῖσα. Ἡ ἐν
τῇ κατοικίᾳ αὐτῆς τοσοῦτον ἐπιφανῶς ἀνηρ-
τημένη πανοπλία ἦν, ὡς ἐλέγετο, ἐκ τῶν λα-
φύρων τῆς ἀλωθείσης πρωτευούσης τοῦ Μω-
ρέως· ἡ δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς τεθλασμένη σπάθη
ἀνῆκεν εἰς τὸν περιλάλητον ἐπὶ ὁμότητι δυ-
νάστην τῶν χριστιανῶν Τριπολιτῶν Ἀλῆ-Τσε-
κούραν, ὅστις, οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας προο-
δοκῶν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, ἐκλείσθη ἐν τῇ
κατοικίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκἀή μετὰ τῆς οἰκογενείας
καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀφοῦ πρότερον πολ-
λοὺς ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων Ἑλλήνων κατὰ τὴν
πρώτην ὁρμὴν τῆς ἀλώσεως ἔσφαξε διὰ τῆς
θλασθείσης τότε ἱστορικῆς ταύτης σπάθης.

Λήγοντος τοῦ 1824 ἡ Κυρα-Σάββηνα, πα-
ρακολουθοῦσα τὸν Λακεδαιμόνιον εὐπατρίδην
Ἀναγνώστην Σπηλιωτάνην, ἄρτι διορισθέντα
μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν
προστασίαν τοῦ ὁποῖου διετέλει, ἐγκατέστη ἐν
Ναυπλίῳ, ἐνθα μονίμως ἔκτοτε ἐβίωσεν. Βρα-
δύτερον ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἀειμνήστου
Καποδιστρίου ἔτυχε μηνιαίας χορηγίας παρὰ
τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου τοῦ Κυβερνήτου, ἐκ
τῶν πρώτων εἰσαγαγούσας καὶ τὰ νεαρὰ τέκνα
αὐτῆς εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθὲν Ὀρφανοτρο-
φεῖον.

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος ἡ
αὐτῆς χήρα, καίτοι παροραθεῖσα ὑπὸ τῆς Κυ-
βερνήσεως, ἐξηκολούθησε παραμένουσα ἐν Ναυ-
πλίῳ, συντηρουμένη διὰ τῆς προσωπικῆς αὐ-
τῆς ἐργασίας καὶ τῶν συνδρομῶν τῶν οἰκο-
γενειῶν τῶν ἀγωνιστῶν, ἐξ ὧν κατὰ τὸ πλεῖ-

στον ἀπετελείτο τότε ἡ κοινωνία τοῦ Ναυπλίου· μόλις δέ, πολὺ βραδέως, ἡδυνήθη νὰ κατατάξῃ τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς τὸ Ὀπλοστάσιον.

Ἡ Κυρα-Σάββαινα μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ βίου αὐτῆς ἦν κατ' ἐξοχὴν αὐστηρὰ εἰς ἐκείνους τῶν μαθητῶν, οἵτινες εἶχον τὴν κακὴν ἔξιν νὰ παρενοχλῶσι τοὺς γέροντας καὶ τοὺς πεπρωμένους τὸν νοῦν ἢ τὸ σῶμα· τούτους συντυγχάνουσα ἐπ' αὐτοφώρῳ πρὸ τοῦ Γυμνασίου κατεδίωκεν ἀμειλίκτως μέχρις αὐτῆς τῆς θύρας τοῦ Γυμνασιαρχείου, φωνάζουσα: «Βρὲ ζαλιάρικα! γὰρ ὁ ἴπτο ἐχύσαμε τὸ αἷμά μας» νὰ σᾶς φτιάξουμε αὐτὸ τὸ ρημαδιακὸ γιὰ ν' ἀνοίγετε τὰ μάτια σας καὶ σεῖς δὲν ξέρετε τί κά-νετε...». Τὴν ὁργὴν τῆς Κυρα-Σάββαινας μόνῃ ἢ παρέμβασις τοῦ ἀειμνήστου Γυμνασιάρχου Β. Λελάκη ἴσχυε νὰ καταστείλῃ, ἐπαναλαμβάνοντος αὐτῇ ἐκάστοτε μετὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ μελιχίου ὕφους, ὅπερ ἐχαρκτηρίζεν αὐτόν: «Ἦσυχασε, Κυρα-Σάββαινα, καὶ ἐγὼ θὰ τιμωρήσω τὸν ἀρχεῖον...». Καὶ ὄντως οὐδέποτε

οὗτος ἀφῆκεν ἀτιμώρητον μαθητὴν παρενοχλήσαντα τὴν γηραιὰν Σάββαιναν.

Ἡ Κυρα-Σάββαινα, καίτοι οὐδένα ἔχουσα λόγον ἐξαιρετικῆς συμπαθείας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, ἣτις ὁμολογουμένως ὑπῆρξε πρὸς αὐτὴν ἄστοργος, ἐν τούτοις δὲν ἔπανε νὰ ἐπιτιμᾷ τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὴν ἐκθρόνισιν αὐτοῦ. Εἰς τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Ναυπλίου καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν τότε πρωτοδίκην Πέτρον Α. Μαυρομιχάλην, μεθ' οὗ μεῖζονα εἶχεν οἰκειότητα, ἐπανελάμβανε συνήθως τὸν μῦθον τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἣτις ἔχουσα σύζυγον δύστροπον, ὑβρίζοντα αὐτήν, ἤρχετο τὸν θάνατον αὐτοῦ· ὅτε ὅμως, εἰσακουσθεῖσης τῆς εὐχῆς αὐτῆς, ἔλαβε δεύτερον σύζυγον, ὅστις καὶ ἔδερεν αὐτήν, ἐκ τοῦ ἐναντίου κατὰ πᾶν ξυλοκόπημα ἔσπευδεν εἰς τὸ εἰκονοστάσιον εὐχόμενῃ εἰς τὴν Παναγίαν νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὰς ἡμέρας αὐτῆς καὶ δίδῃ χρόνους εἰς τὸν ἀνοικτίρμονα σύζυγον καὶ τοῦτο, ὥς ἔλεγεν ἐρωτωμένη, ἐκ τοῦ φόβου μὴ, θνήσκοντος τυχὸν καὶ τούτου, ὁ τρίτος σύζυγος ἀκρωτηριάσῃ ἢ καὶ φονεύσῃ αὐτήν.

ΜΙΧ. Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΒΑΛΛΑΔΕΣ

Α'.

Ἀντίκρου ἀπ' τὰ παράθυρά της
μάταια πρόσμενε χλωμός,
τὸ ἔρμιο ἐκεῖ πρὸς τὸ δέλι·
ἡ νέα δὲν ἦρθε νὰ προβάλλῃ,
μ' ἀγάπης ἔννοια τρυφερή,
ἀντίκρου ἀπ' τὰ παράθυρά της.
Ἦουχα τὰ βασιλικά της
σιγοπεθαῖναν,
ἐνῶ ἡ καρδιά του ἔσταζεν αἷμα...

Μόνον τὸ δέλι πρὸς τὸ βράδυ,
τῆς καμερούλας της οἱ κουρτίνες
εἶδε σιγὰ νὰ κινηθοῦν·
ὠϊμέ! δὲν ἦταν ποῦ περνοῦσαν
τὰ μυρωμένα δάχτυλά της·
ἦταν ὁ βραδυνὸς ὁ ἀγέρας...
Ἦουχα τὰ βασιλικά της
σιγοπεθαῖναν,
ἐνῶ ἡ καρδιά του ἔσταζεν αἷμα...

Δεύτερη πρόσμενεν ἡμέρα,
ὅλη τὴν τρίτη τὴν πικρὴ·
πὰρ δὲν προσμένει, πάγει ναῦρον
τὴν ὥρα ἀγάπης του τὴ νεκρὴ...

Β'.

Τὴ νύχτα ψὲς τὴ στοιχειωμένη,
μεσ' τὴ αὐλὴ τὴν χιονισμένη
τ' ἀγερικὰ σφιχτὰ σφυρίζαν
τὸ νυχτοφύσηχτο σκοπὸ τους,
τ' ἀνεμικὰ γοργὰ ἀνεμίζαν
μὲ μάνητα ὅλα σὺν τοὺς χοροὺς.
Ἔσερνε ἔμπρὸς μὲ τὸ σκοπὸ της
ἡ Μαργιωλὴ, ποῦ ἡ παγωμένη

λίμνη κρατεῖ τὴν πεθαμένη
καὶ ἦρθε ἐπὶ τὸ σπιτικό της.

Ἐἶπε πῶς πλέον δὲ μ' ἀγαποῦσε·
καὶ ἔχω ἡ πικρὴ τὴν κατοικίᾶ μου
στὸ πρόσονο νερό· στὸ βύθος
ἔχω ἀφημένα τὰ μαλλιά μου
ἄχ! καὶ τὰ χεῖλη ποῦ φιλοῦσε.

Ἦσαν ἐδῶ τὸ σπιτικό μου
στὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ τὸ ὥραϊο σὰν ζοῦσα·
καὶ ἦσαν ἐδῶ μὲ τὸν καλὸ μου,
ποῦ, ὠϊμένα, ἐρωτικά μιλοῦσα·
καὶ ἐκεῖ ταν, ὅπου αὐτὸς μ' ἐφίλει.
Ὅταν τὰ κόκκινα εἶχα χεῖλη.
Δόγρια, φιλιὰ του, σὰν τὸ μάνα,
ἄχ! τόσο ὥραϊα ἦσαν τὰ πλάνα,
ἄχ! καὶ τὸ κρῖμα καὶ τὸ κρῖμα
καὶ ἄς μ' ἔφερεν αὐτὸ στὸ μνήμα».

Γ'.

Λένε συχνὰ μὲν ἱστορία:
Θεομὰ, πιστὰ δυὸ νέοι ἀγαπηθῆκαν·
καὶ ὡς ἔτυχαν ἀντίκρου τὰ παράθυρά τους,
γλυκὰ κιντῶντας κέρδαναν τὴν ὥρα ἡμέρα.
Τὴ ξαγροπνοῦσαν ὕστερα τὴ νύχτα ὁ νέος;
τοῦ γάμου των χαρούμενη τοίμαζε ἡμέρα·
ἡ νέα τάχα τί κεντᾷ στὸ παράθυρο;
πᾶρ σὲ μαντήλι φρέσκα λουλουδάκια,
χάρισμα τὴν τερπνὴ τοῦ γάμου ἡμέρα.
Ὁμιλέσαν ὁμῶς· ἔτσι
δὲν εἶχε ἡ μοῖρα τὸ γραφτό τους.
Ὁ νέος, πρὶν ἔρθῃ, πέθανε, τοῦ γάμου ἡ μέρα
καὶ ὅλα τὰ φρέσκα λουλουδάκια στὸ μαντήλι
ἔσβησαν ἀπ' τὰ δάκρυα τῆς κοπέλλας.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

Ο ΠΛΟΥΣΙΟΣ Ο ΠΤΩΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Στὸν ἀγαπητὸν μου Μιχαὴλ Λυκιαρδόπουλον

Στὸν μεγάλον δρόμο, ἀπάνω στὰ σκαλοπάτια ἑνὸς μεγάρου, κάθεται ἓνας ζητιάνος. Δίπλα του εἶνε ξαπλωμένος ἓνας μαῦρος, μαλλιαρὸς σκύλος. Ὁ σκύλος τοῦ ζητιάνου.

Ὁ ἥλιος πυρώνει ἀπὸ ψηλὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο, ἀπάνω στὰ λευκὰ μάρμαρα.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ντυμένος στὰ κουρέλια. Τὸ πρόσωπό του εἶνε χλωμό, ἀρρωστιάρικο καὶ παραπονεμένο. Ὁ σκύλος ἔχει ἓνα γυαλιστερό, παστρικό τρίχωμα, ποῦ τὸν σκεπάζει ὡς τὰ ρουθούνια. Τὸ μούτρο του εἶνε εὐθυμο καὶ γελαστό, καὶ τὰ μάτια του γυαλίζουν κάτω ἀπ' τὰ πυκνά του φρύδια.

Ὁ ἥλιος πυρώνει ἀπὸ ψηλὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο καὶ ζητεῖ νὰ τοὺς ὠμορφύνῃ καὶ τοὺς δύο. Ὁ ζητιάνος ὅμως φαίνεται σὰν νὰ κρυώνει, καὶ τὸ φῶς, ποῦ τὸν λούζει, τὸν κάνει ἀσημιότερο. Ὁ σκύλος χαίρεται τὸ φῶς μέσα στὴ γούνα του, καὶ τὸ μαλλί του γυαλίζει σὰν μετᾶξι.

Ἀπ' τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ μεγάρου βγήκε μιὰ παχουλὴ ὑπέρετρια, μὲ κόκκινα δροσερά μάγουλα. Ἔδωκε μὲ καλωσύνη μιὰ φέτα ψωμί κ' ἓνα κομμάτι κρέας στὸν ζητιάνο καὶ πέταξε μὲ περιφρόνησι ἓνα κόκκαλο στὸν σκύλο.

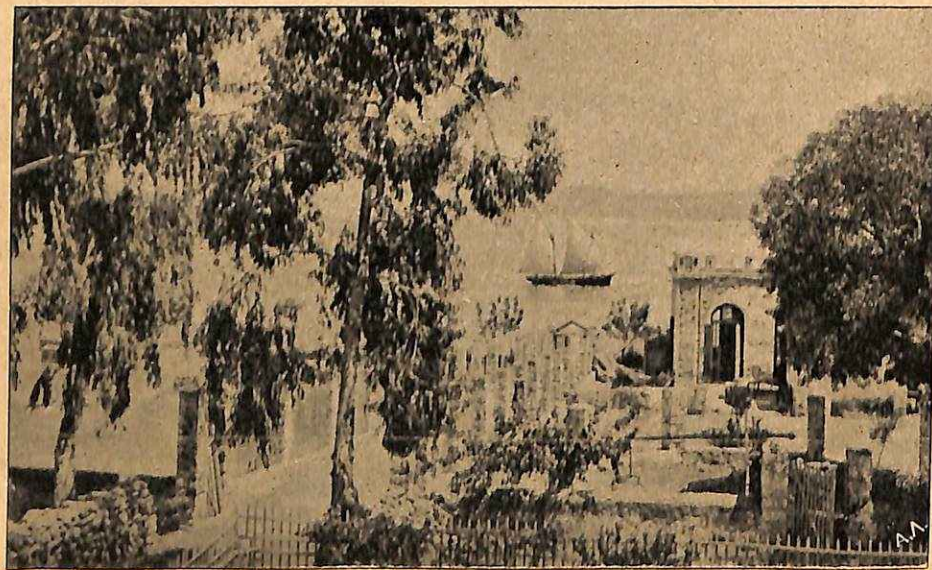
Ὁ ἄνθρωπος πῆρε τὸ κομμάτι τὸ κρέας, μὲ ντροπὴ, κ' ἀνεστέναξε, σὰν νὰ τοῦδιναν φαρμάκι. Ἀρχισε νὰ μασσᾷ χωρὶς ὄρεξι, μὲ συγχυτὸς ἀναστεναγμοὺς καὶ μὲ κοιμένα λόγια. Ὁ σκύλος ἄρπαξε τὸ κόκαλο μὲ λαχτάρα, κούνησε τὴν οὐρά του, τῶβαλε ἀνάμεσα στὰ μπροστινά του πόδια κ' ἄρχισε νὰ τὸ ροκανίζει μ' εὐτυχία.

Ὁ ἥλιος ἐπύρωνε ἀπὸ ψηλὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο. Οἱ διαβάτες περνοῦσαν βιαστικοὶ μπροστά τους. Ποῦ καὶ ποῦ κανένας ἔριχνε μιὰ πεντάρα στὸν δίσκο τοῦ ζητιάνου καὶ κυττάζοντας τὸν σκύλο, ποῦ τοῦφραζε τὸν δρόμο, μουρμούριζε μέσα του: «Νὰ χαθῇς, βρωμόσκυλο!» Ὁ ζητιάνος ἔπαιρνε τὸ ἔλεος τοῦ διαβάτη κ' ὄλο ἀναστέναζε. Ὁ σκύλος ἄκουε τῆς βροσιᾶς του κ' ὄλο κουνούσε τὴν οὐρά του, ὄλο κουνούσε τὴν οὐρά του...

Ἐνας μάγκας, καθισμένος σταυροπόδι στὸ πεζοδρόμιο, κύτταζε μὲ δυὸ μεγάλα γαλανὰ μάτια τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο. Ἀξαφνὰ ἄρχισε νὰ γελάῃ μοναχὸς του: «Γιὰ κύττα! εἶπε. Ἐνας πλούσιος κ' ἓνας φτωχὸς»!...

Ὁ ἥλιος ἐπύρωνε ἀπὸ ψηλὰ καὶ τοὺς τρεῖς! Τὸν πλούσιο, τὸν φτωχὸ καὶ τὸν φιλόσοφο.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΜΕΘΑΝΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

Η ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ *

Εδικάσθηκε διὰ κλοπὴν καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν. Ἄλλ' ἢ στάσις τοῦ γέροντος αὐτοῦ μέσα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ αἱ περιστάσεις τοῦ ἐγκλήματος μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν. Ἐπῆρα μιὰν ἄδεια νὰ τὸν ἰδῶ στὴν φυλακὴ. Κατ' ἀρχὰς ἔκαμε λίγο τὸν ἀγριωμένο καὶ ὄλο σιωποῦσε ἐπιτέλους μοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορίαν του:

Ἔχετε δίκην, ἄρχισε νὰ λέγῃ, εἶδα καλύτερες ἡμέρες, δὲν ἤμουν πάντα ἀνέστιος, δὲν περνοῦσα τῆς νύχτες μου στὰ ἄσυλα μέσα. Ἐλαβα κάποια μόρφωσι, εἶμαι τὸ ἐπάγγελμά μου μηχανουργός. Στὴ νεότητά μου εἶχα καὶ παραδάνια καὶ ζούσα εὐχαριστημένα: κάθε βράδυν σὲ κάποιο χορὸ ἢ ἄλλου, ὅπου πάντα ἐτελειώναμε μὲ γλέντι. Τὴν θυμοῦμαι καλὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὡς τὰ παραμικρότερα. Εἶναι ὅμως μέσα μου κάτι ἀδειανό, καὶ θὰ ἔδιναν τὰ λίγα χρόνια ποῦ μοῦ μένουν, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ξαναζήσω ὅτι σχετίζεται μὲ τὴν Νίνα.

Νίνα τὴν ἔλεγαν. Νίνα. Γι' αὐτὸ εἶμαι βέβαιος ἦταν γυναῖκα ἑνὸς μικροῦπαλλήλου σιδηροδρομικοῦ ἦσαν φτωχοί. Καὶ ὅμως μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀτμοσφαῖρα δυστυχίας, πῶς ἦταν πάντα χαριτωμένη καὶ λεπτὴ! Ἐμαγεύευνε μόνη της καὶ ὅμως τὰ χέρια της ἦσαν σὰν ψεύτικα. Τί θαυμάσιες τουαλέτες ἤξευρε νὰ φτειάνῃ μὲ τὰ φθηνὰ φορέματά της. Μὰ καὶ καθετὶ, τὸ κοινότερο πράγμα ποῦ τὸ ἄγγιζε, γινότανε ἀμέσως ἄλλο. Κ' ἐγὼ ὅταν τὴν ἀπῆντησα στὴ ζωὴ μου, ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος, καλύτερος, κ' ἐτίναξα ἀπ' ἐπάνω μου σὰν στάλες βροχῆς κάθε ταπεινότητά της ζωῆς.

Ὁ Θεὸς νὰ τῆς συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ποῦ ἔκαμε νὰ μ' ἀγαπήσῃ. Γύρω της ὅλα ἦσαν τόσο ταπεινὰ ποῦ δὲν ἠμπόρεσα νὰ μὴ μ' ἀγαπήσῃ. Ἦμουν νέος, ἔμορφος, ἤξευρα ἀπέξω τόσα ποιήματα. Ποῦ ὅμως καὶ πότε τὴν ἐγνώρισα μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ θυμηθῶ. Ὅλα εἶναι βουτηγμένα στὸ σκοτάδι. Εἰκόνες μοναχὰ χωρισμένες βλέπω. Νά... εἶμεθα στὸ θέατρο

* Μετάφρασις ἐκ τοῦ χειρογράφου, εὐγενῶς παραχωρηθέντος εἰς τὰ «Παναθηναῖα», διὰ τὸ ὅποιον καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τὸν συγγραφέα. Τὸ διήγημα αὐτὸ θὰ περιληφθῇ εἰς ἓνα τόμον τοῦ ἐξόχου ρώσσου ποιητοῦ ἐκδιδόμενον μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γῆ» ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς ἐταιρίας Σκορπιός. Περὶ τοῦ ρώσσου συγγραφέως θὰ γίνῃ λόγος εἰς ἄλλο τεῦχος τῶν «Παναθηναίων»:

Σ. τ. Δ.

... Αὐτὴ, εὐτυχισμένη, χαρούμενη — σὰν σὲ ἡμέρα γιορτάσιμη — ἄπληστα ρουφᾷ κάθε λέξι, μοῦ χαμογελᾷ... Ναι, θυμοῦμαι τόσο καλὰ τὸ χαμόγελό της... Ἄλλη φορὰ βρισκόμαστε οἱ δύο μας, μοναχοί. Σκύβει τὸ κεφάλι της καὶ μοῦ λέγει: «Τὸ ξέρω πῶς θὰ ἦσαι ἡ χαρὰ μου γιὰ λίγον καιρὸ μοναχά ὅμως θὰ ἦναι στιγμὲς τῆς ζωῆς μου γεμάτες». Τὶς θυμοῦμαι καὶ τὶς λέξεις αὐτές. Μὰ τί ἔγινε ὕστερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς Νίνας; Ἦτον πραγματικὴ; Δὲν τὸ ξέρω.

Βέβαια, τὴν ἐγκατέλειπα πρῶτος ἐγώ. Ἦταν τόσο φυσικόν. Εἶχα ἐμπρὸς μου ἓνα λαμπρὸν μέλλον καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ σκλαβωθῶ μὲ μιὰν ἀγάπην ρομαντικὴν. Αἰσθάνθηκα μεγάλη, μεγάλη λύπη ποῦ χωρισθήκαμε, μὰ ἐνίκησα τὸν ἑαυτὸ μου καὶ μάλιστα ἐθεωροῦσα ἡρωισμόν τὴν ἀπόφασίν μου νὰ ζήσω μὲ τὸν πόνο μου.

Ὑστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔμαθα πῶς ἡ Νίνα μὲ τὸν ἄνδρα της ἔφυγε πρὸς μεσημβριάν καὶ ἀπέθανε. Μὰ κάθε ἀνάμνησις καὶ κάθε ὁμιλία γι' αὐτὴν μ' ἐπείραζε τόσο ποῦ ἀπόφευγα ν' ἀκούω νὰ μιλοῦν γιὰ κείνην. Προσπαθοῦσα νὰ μὴ σκέπτομαι περὶ τὴν Νίνα. Οὔτε τὴν εἰκόνα της δὲν εἶχα, οὔτε γράμμα δικό της, τίποτε ποῦ νὰ μοῦ τὴν θυμίσῃ. Καὶ φυσικὰ λησμόνησα τὸ πρόσωπό της, τὸ ὄνομά της, ὅλη τὴν ἀγάπην μας. Καταλαβαίνετε, ὅλα τὰ λησμόνησα. Ἐσβυσε ἀπὸ τὴν ζωὴν μου σὰν νὰ μὴν εἶχε υπάρξει ποτὲ γιὰ μένα... Τὸ νὰ μπορέσω ἔτσι γὰ τὰ λησμονήσω ὅλα, εἶναι ντροπὴ γιὰ ἓναν ἄνθρωπο.

Πέρασαν χρόνια. Δὲν θὰ σᾶς εἰπῶ πῶς προώδευσα στὴν ἐργασίαν μου. Τώρα ποῦ δὲν ὑπῆρχε ἡ Νίνα, ἐσκεπτόμουν μόνον πῶς νὰ κερδήσω χρήματα. Γιὰ λίγον καιρὸ ἐπέτυχον σχεδὸν στὸν σκοπὸν μου ἔταξιδεναι στὴν Εὐρώπην, πανδρεύθηκα, ἔκαμα παιδιά. Ἐπειτα, σιγὰ σιγὰ, ὅλα ἐπῆγιναν κατὰ διαβόλον. Ἡ γυναῖκα μου ἀπέθανε. Ἐπροσπάθησα νὰ ἀναθρέψω τὰ παιδιά μου, μὰ ἀναγκάσθηκα στὸ τέλος νὰ τὰ παραδώσω σὲ συγγενεῖς μου, καὶ σήμερον — ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ — δὲν ἤξερω οὔτε ἂν ζοῦν. Φυσικὰ ἄρχισα νὰ πίνω. Εἶχα ἀνοίξει ἓνα γραφεῖον, μὰ οἱ δουλειές δὲν ἐπῆγιναν ἐμπρὸς καὶ ἔχασα μαζὶ μὲ τὰ τελευταῖα μου χρήματα καὶ τὸ θάρος μου.

Ἐφθάσα τέλος στὴν θέσιν ποῦ μὲ βλέπετε σήμερον. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, τοὺς μῆνας

ποῦ δὲν ἔπινα, ἐργαζόμενον ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης σὲ διάφορα ἐργοστάσια. Καὶ ὅταν ἄρχισα νὰ πίνω, κατέφευγα ὅπου τύχη, σὲ κάθε λογῆς τρύπα. Τότε ἄρχισα νὰ μισῶ τοὺς ἀνθρώπους, μολονότι πάντα ἤλπιζα καὶ ἐφантаζόμουν πῶς γλίγωρα θ' ἄλλαξε ἡ τύχη μου καὶ θὰ γινόμουν πάλι πλούσιος καὶ εὐτυχισμένος. Γι' αὐτὸ καὶ περιφρονοῦσα τοὺς συντρόφους μου γιατί αὐτοὶ δὲν εἶχαν τέτοιες σκέψεις.

Μιὰν ἡμέρα, πεινασμένος καὶ παγωμένος ἀπὸ τὸ κρύο, δὲν ἤξερω πῶς, ἐμπήκα σὲ μιὰ μεγάλην αὐλή. Ἐνας μάγειρος μὲ εἶδε καὶ ἐφώνησε: «Αἰ, ἐσύ, μὴν εἶσαι κλειδαρᾶς»; «Ναί» ἀποκρίθηκα. Καὶ μ' ἐκάλεσαν νὰ διορθώσω τὴν κλειδαριὰ ἐνὸς γραφείου. Μ' ἔβαλαν σ' ἓνα πλούσιο δωμάτιο. Παντοῦ εἰκόνες καὶ πράγματα χρυσά... Διώρθωσα τὴν κλειδωνιά καὶ ἡ κυρία μου ἔδωκε ἡ ἴδια ἓνα ροῦβλι. Ἐπῆρα τὰ χρήματα. Σὲ μιὰ κολόννα ἐπάνω εἶδα ἓνα μαρμαρίνο κεφάλι. Ἐμεινα μὲ μάτια δάκρυα, καὶ ἐγὼ δὲν ἤξερω γιατί. Μὰ ὅταν ἐκτύταξα προσεκτικὰ, τότε ἐκατάλαβα... ἦταν ἡ Νίνα.

Σὰς ἐπαναλαμβάνω, εἶχα ὁλότελα λησμονήσει τὴν Νίνα καὶ μόνον ἐκείνη τὴ στιγμή ἐκατάλαβα πῶς τὴν εἶχα λησμονημένη. Ἐστάθηκα, καὶ μὲ μιὰ τρεμουῖα ἐρώτησα: «Πῆτε μου, κυρία, ποία εἶναι αὐτὴ ἡ γυναῖκα»; «Α, αὐτὴ, ἀποκρίθηκε, εἶναι ἓνα πολύτιμο κειμήλιον, εἶναι πεντακοσίων χρόνων, τοῦ 15ου αἰῶνος. Μοῦ εἶπε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου ἀλλὰ τὸ λησμόνησα. Μοῦ διηγήθη πῶς ὁ ἄνδρας τῆς τὸ ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ ὅτι ἐπροκάλεσε ὁλόκληρη διπλωματικὴ ἀλληλογραφία τῆς ρωσικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως. «Σὰς ἀρέσει; μ' ἐρώτησε ἡ κυρία. Ἐχετε γοῦστο σημερινό. Κυττάξετε, τὰ αὐτιά δὲν εἶναι στὴ θέσι τους, ἡ μύτη δὲν εἶνε κανονικὴ...» καὶ ἄρχισε νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἐξηγῇ ὅλα τὰ σφάλματα τοῦ ἔργου.

Ἐφυγα σὰν μεθυσμένος. Δὲν ἦτον πειὰ ὁμοιότης αὐτῇ, ἦτον αὐτὸ τὸ πορτραῖτο καὶ περισσότερο, ἦτον μιὰ νεκρανάστασις ἐπάνω στὸ μάρμαρο. Πῆτε μου λοιπόν, πῶς ἠμπόρεσε ἓνας τεχνίτης, στὸν 15ον αἰῶνα, νὰ κάμῃ τὰ ἴδια αὐτιά στραβὰ κολλημένα στὸ κεφάλι ποῦ τὰ ἐγνώριζα τόσο καλά, τὰ ἴδια μάτια λίγο ἀλλοίωθρα, τὴν ἴδια μύτη λίγο ἀκανόνιστη καὶ τὸ μέτωπον πλατὺ καὶ κυρτὸ ποῦ ὅλα μαζί ἐσχημάτιζαν τὸ ὠραιότερο, τὸ πειδ γοητευτικὸ γυναικεῖο πρόσωπο; Τί θαῦμα ἔκαμε ὥστε δύο γυναῖκες ὁλότερα ὅμοιες νὰ ζοῦν ἡ μιὰ στὸν 15ον αἰῶνα καὶ

ἡ ἄλλη στὰ χρόνια μας; Τὸ ὅτι ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἦτον ἀπαράλλακτη καὶ στὸ πρόσωπο καὶ στὸν χαρακτήρα καὶ στὴν ψυχὴ, δὲν ἀμφέβαλλα καθόλου.

Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἄλλαξε ὅλη μου τὴ ζωὴ. Κατάλαβα ὅλην τὴν ταπεινότητα τῆς περασμένης ζωῆς μου καὶ εἶδα τὸ βράαθρον ποῦ εἶχα πέσει. Ἐννόησα τότε πῶς ἡ Νίνα ἦταν ἓνας ἄγγελος ποῦ μοῦ εἶχε στείλει ἡ τύχη καὶ ποῦ δὲν ἤξερα νὰ τὸν κρατήσω κοντά μου. Νὰ ξαναφέρω πίσω τὸ παρελθὸν ἦτον ἀδύνατον. Ἀρχισα νὰ ζητῶ μέσα μου καθεὶ ποῦ ἐνθύνμιζε τὴν Νίνα, ὅπως συνάξομε τὰ κομματάκια ἐνὸς πολυτίμου πράγματος ποῦ ἔσπασε. Μὰ τί λίγες ἀναμνήσεις! Ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦσα, δὲν κατώρθωνα νὰ πλάσω μιὰ τελείαν εἰκόνα. Μόνο κομματάκια, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Τί χαρὰ ποῦ εἶχα ὅταν εὗρισκα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου κάτι καινούριο! Ἐτσι μὲ τὰς ἀναμνήσεις καὶ μὲ τὴν σκέψιν περνοῦσα ὥρες ὁλόκληρες. Μὲ γελοῦσαν, μὰ ἤμουν εὐτυχισμένος. Εἶμαι γέρος, εἶναι ἀργὰ πειὰ γιὰ νὰ ξαναρχίσω νέα ζωὴ, μὰ ἔχω τὴν παρηγοριὰ πῶς ἠμπορῶ νὰ ἐξαγνίσω τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ κάθε ταπεινὴ σκέψιν, ἀπὸ τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τὴν κακία κατὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνάμνησις τῆς Νίνας μοῦ ἔδινε αὐτὸν τὸν ἐξαγνισμό.

Εἶχα μόνον μιὰ ἐπιθυμία, νὰ ξαναἰδῶ τὴν προτομή. Ὀλόκληρες βραδυὲς τριγυρίζω ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ προσπαθοῦσα νὰ διακρίνω τὴ μαρμαρένια κεφαλὴ, μὰ ἦτον τόποθῆτημένη μακριὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Νύκτες ὁλόκληρες ἐπέρασα ἔμπρὸς σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ἐμαθα ὅλους τοὺς κατοίκους τοῦ σπιτιοῦ, τὰ δωμάτια ἓνα ἓνα, ἐγνώρισα τοὺς ὑπηρέτας. Τὸ καλοκαίρι ὁ νοικοκύρης ἐπῆγε στὴν ἐξοχὴ. Δὲν ἠμπόρεσα πειὰ νὰ νικήσω τὴν ἐπιθυμίαν μου. Μοῦ φαινότανε πῶς ἂν ἔρριχνα μιὰ μαιτιά στὴ Νίνα τὴ μαρμαρίνη, θὰ ξανάβλεπα ὅλα ἔμπρὸς μου. Καὶ θὰ ἦταν ἡ ζωὴ μου χαρούμενη ὡς τὸ τέλος. Τότε ἀποφάσισα νὰ κάμω αὐτό, ποῦ τώρα μ' ἔφερε στὴ φυλακὴ. Τὸ ξέρετε πῶς ἀπέτυχε τὸ σχέδιό μου. Ἀκούσατε στὸ δικαστήριον πῶς εἶχα μπῆ ἄλλοτε στὸ σπίτι αὐτὸ ὡς κλειδαρᾶς, πῶς πολλὰς φορὰς μὲ εἶδαν νὰ τριγυρίζω ἀπῆλθω... Ἦμουν ἓνας ἐπαίτης, εἶχα παραβιάσει τὰς κλειδωνιές... Μὰ, ἡ ἱστορία μου ἐτελείωσε.

— Ἀλλὰ θὰ κάμωμεν ἔφεσιν καὶ θὰ ἀθωωθῆς εἶπα:

— Ἡ καταδίκη μου, ἀπῆντησε, δὲν θὰ λυτῇ κανέναν, κανέναν δὲν θ' ἀτιμάσῃ. Καὶ μήπως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο νὰ σκέπτομαι

τὴ Νίνα κλεισμένος σ' ἓνα ἄσυλο φτωχῶν ἢ μέσα στὴ φυλακὴ;

Δὲν εὗρηκα τίποτε νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Τότε ὁ γέρον ἐσήκωσε ἐπάνω μου τὰ παράξενα μάτια του καὶ εἶπε:

— Ἐνα πρᾶμα μόνο μὲ βασανίζει. Μήπως Νίνα δὲν ὑπῆρξε ποτέ; Μήπως ὁ λογισμὸς μου ἀδυνατισμένος ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα ἔπλασε ὅλην αὐτὴ τὴν ἱστορία ὅταν ἐκτύταξα γιὰ πρώτη φορὰ τὴ μαρμαρίνη προτομή;

[Μεταφρ. Μ. Α. καὶ Κ. Μ.] VALERY BRUSSOV

Η ΑΝΤΑΡΤΙΣ *

ΙΗ'.

Ὅταν ἡ Ζοζάννα ἐξήγησε ποία ἦτον ἡ Μαριέττα καὶ πῶς ἓνας ἄνδρας καὶ μιὰ γυναῖκα ἠμποροῦσαν νὰ γευματίζουν ἐκεῖ μαζί χωρὶς νὰ σκανδαλίζουν κανένα, ὁ Νοέλ ἀνεκραύγασε:

— Ἐμπρός, πάμε στῆς Μαριέττας!...

Ἡ ὥρα ἦτον ἐπτά.

— Πῶς; ἀπὸ τ' ἀπόψε;

— Καὶ γιατί ὄχι; Μπορεῖ καὶ νὰποθάνω τὴν νύκτα χωρὶς νὰ γνωρίσω τὴν Μαριέτταν, τοὺς Ῥώσσους, τὰς Βαλκυρίας, καὶ τὴν γερμανίδα φίλην σας καὶ τὴν δακτυλογράφον ποῦ δὲν τῆς ἀρέσουν τὰ ἐπιδόρπια!... Δυστυχισμένο κορίτσι!... Τὴν προσκαλοῦμε; ἀλλὰ ὄχι ἀπόψε σὰς θέλω μόνην, ὁλομόναχην... Τί εὐτυχία!...

— Ἀλλά...

— Πρέπει νὰ φάτε ἀπόψε καὶ νὰ φάγω καὶ ἐγώ...

— Δὲν θὰ εὐχαριστηθῇτε ἀπὸ τὸ φαί, σὰς προλαμβάνω.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς ποῦ δὲν θὰ καλοπεράσω ἀπὸ φαί. Ἐσεῖς μόνο εἴσθε δυσχεστημένη καὶ λυπεῖσθε ποῦ μοῦ μιλήσατε περὶ Μαριέττας...

— Τί παιδιάτικα λόγια!...

Ἦτον ἀληθινὸν ἐν τούτοις πῶς ἡ Ζοζάννα ἔλυπε το λιγάκι διὰ τὴν ἀπρονοησίαν τῆς. Δὲν ἐφοβεῖτο βέβαια νὰ συμφάγῃ μ' ἓναν νέον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἓναν νέον ποῦ τῆς ἦτο τόσον ἀξιότιμος φίλος. Εἰς τὸν κόσμον ποῦ ἔξοδσε, ἡ συναδελφικὴ οἰκειότης καὶ ἐπαγγελματικοὶ λόγοι ἐτροποποιοῦσαν τὰς σχέσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀπελευθερωμένων ἐκουσίως ἢ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ νοικοκυριστικὴν *εὐπρέπειαν*. Ἡ Ζοζάννα εὗρισκε φυσικώτατον νὰ δειπνῇ μὲ τὸν Μπερσιέ, ἢ ἀκόμη μὲ τὸν Ἰσίδωρον Φουκάρ, ὅταν τὸ ἐπαγγελματικὸν καθῆκον τοὺς ἔφερνε εἰς ἐπαφὴν. Ὁ Μπερσιέ ἦτον συνάδελφος, ὁ Φουκάρ διευθυντής, δηλαδὴ ἀνθρώποι ποῦ δὲν

εἶχαν σκοπούς... Καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἔβλεπαν εἰς τὴν Ζοζάνναν παρὰ τὴν συνεργάτιδα, τὴν δημοσιογράφον. — Σιμὰ εἰς τὸν Νοέλ, ἡ δημοσιογράφος ἐγίνετο πάλιν ἀπλούστατα *γυναῖκα*, μὲ δειλίας παραδόξους καὶ ὑπερβολικάς. «Εἶνε γελοῖον, τέλος, ἐσυλλογίσθη νυκτιμένη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν· ὁ κύριος Ντελὺλ ἠμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ καὶ πῶς τὸν φοβοῦμαι ἀκόμη... ἐνῶ δὲν φοβοῦμαι κανένα. Δὲν εἶμαι κανένα κοριτσάκι. Εἶμαι γυναῖκα τριάντα χρόνων, ἐλευθέρα, καὶ ποῦ ἀκριβὰ ἐπλήρωσα τὴν πείραν ποῦ ἔχω... Τὸ παρελθὸν μου μὲ προασπίζει ἀπὸ αἰσθηματικὰς ἐξεγέρσεις... Αὐτὸς ὁ νέος ποῦ δὲν μοῦ ἔκαμε ποτὲ ἐρωτοτροπίαν, εἶδε κατ' ἀρχὰς εἰς ἐμὲ ἓναν τύπον χειραφετημένης διανοητικῶς, δοκουμέντο ζωντανὸν καὶ ποῦ *μιλεῖ*: αὐτὸ τὸν διασκεδαίνει... Ἡ περιέργειά του ἔγεινε συμπάθεια... Τόσο τὸ καλύτερο! Θὰ ἤμουν πολὺ ἀνόητη νὰπορῶν τόσον ἐντιμον φιλίαν, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν μόνην εὐχαρίστησιν τῆς τωρινῆς μου ζωῆς... Ἐπειτα θὰ ξέρω νὰ τὸν σταματήσω ἐκεῖ ποῦ πρέπει. Μολονότι δὲν ἔχει τὸν κακὸν τόνον τοῦ Φουκάρ».

Ἐδέχθη.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Νοέλ ἐξεπληρώθη τὸ ἴδιον βράδυ. Ἐγνώρισε τὴν Μαριέτταν, τοὺς Ῥώσσους, τοὺς Βαλκυρίας μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά, τὴν δεσποινίδα Μύλλερ, καὶ τὴν ἰσχυρὴν δακτυλογράφον. Εἶχε τὴν Ζοζάνναν ἀπέναντί του, εἰς ἓνα μικρὸ τραπέζι ἐκεῖ εἰς μίαν γωνίαν. Ἐφαγε μὲ πολλὴν ὄρεξιν.

— Πῶς ὅλα αὐτὰ μὲ ξαναγιάνουν!... Ξαναβλέπω τὰ φοιτητικὰ μου χρόνια. Ἐκατοικοῦσα ὄχι μακριὰ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐσύχναζα εἰς ξενοδοχεῖα τετάρτης τάξεως διὰ νὰ βλέπω ποιητὰς: τὸν Μορεάς, τὸν Βερλαίν. Ἦμουν δεκαεννέα ἐτῶν!

Ἐμίλησε διὰ τὰ νεανικά του χρόνια, τὴν μητέρα του, ποῦ εἶχε ἀποθάνει πολὺ προῶτως, τὸν πατέρα του, τὸν ὁποῖον ἔβλεπε ὁλί-

* «Παναθήναια» σελ. 61.

γον, έναν καθηγητήν τῆς φιλοσοφίας ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευσε διὰ τὴν μόρφωσίν του ἀπελευθερώων αὐτὸν ἀπὸ κάθε πρόληψιν. Καὶ ὠνόμασε τοὺς μᾶλλον προσφάτους ἐκ τῶν φίλων του, συντρόφους εἰς τὴν μελέτην καὶ εἰς τὰ ταξίδια, τοὺς ὁποῖους ἡ ζωὴ εἶχε διασκορπίσει ἤδη. Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη καμμίαν γυναῖκα καὶ ἡ Ζοζάννα ἐρωτοῦσε τὸν ἑαυτὸν τῆς ἂν ὁ Νοέλ εἶχε ἀγαπήσει ποτέ του μὲ ἐρωτα.

Εἶχαν σεργιβεῖ πλέον τὸν καφὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐσηκώνοντο νὰ φύγουν ἐνῶ ἡ Ζοζάννα καὶ ὁ Νοέλ ἐξακολουθοῦσαν τὴν συνομιλίαν τους. Ἐξω ἔβρεχε. Ἡ Ζοζάννα ἐσκέπτετο, χωρὶς εὐχαρίστησιν, τὸ ψυχρὸν καὶ ἄδειο ἐνδιαίτημά της. Ἦτον καλὰ ἐδῶ, στὴ ζεστασιά, εἰς τὸ φαιδρὸν φῶς, κοντὰ εἰς τὸν Νοέλ. Ἀκουμβημένος εἰς τὸ τραπέζο-μάνδηλον, μὲ τὸ σιγαρέττο εἰς τὰ χέρια, ἔλεγε:

«Στὴ Φλωρεντία...». «Στὴ Βιέννη» «στὴ Λόνδρα», «Ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια...». «Εἶν' ἑπτὰ χρόνια τώρα...».

Τὸν ἄκουε, γοητευμένη ἀπὸ τὴν καθαρὰν φωνήν, τὴν ἀκριβῆ χειρονομίαν, τὰ ὠραῖα μάτια ποῦ κάποτε ἐσκίαζε νέφος μελαγχολίας. Καὶ ὅταν παρετήρει τοὺς ἄνδρας ποῦ ἦσαν καθι-θμένοι εἰς τὰ γειτονικὰ τραπέζια, Γάλλους νευρικούς καὶ φλυαροὺς, ξανθοὺς Σκανδινα-οὺς μ' εὐρεῖς ὄμους, Ἀγγλοὺς μὲ χρῶμα κορι-τσιοῦ, τοὺς εὗρισκε πανούργους καὶ χυδαίους, μὲ τὴν ἰσχὺν βαρεῖαν καὶ τὴν εὐγένειαν γυναι-κώδη... Ἐτοί ὁ Νοέλ ἔγεινε τακτικὸς θα-μὸν εἰς τῆς Μαριέττας. Ἐπαυσε νὰ πηγαίνει μέσα εἰς τὸν κόσμον διὰ ν' ἀνευρίσκῃ τὴν φί-λην του, σχεδὸν κάθε βράδυ... Καὶ τὸ πρῶ-τον τους δειπνον ἐπηκολούθησαν ἄλλα δειπνα καὶ προγεύματα ἄπειρα· διότι ὁ Νοέλ καὶ ἡ Ζοζάννα δὲν εὐρῆκαν μέσον ἀπλούστερον, εὐ-κολώτερον καὶ χωρὶς κίνδυνον παρεξηγήσεως. Ἐτοί ἦσαν μαζὺ χωρὶς νὰ εἶνε μόνοι.

Καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ζοζάννας, εἰς τὰ φαιὰ σκότη ὅπου διεφαίνοντο τὰ φαν-τάσματα τοῦ παρελθόντος, ἀνέλαμπεν ἡ λευκό-της μιᾶς αὐγῆς.

Ἐσκέπτετο:

«Εἶμαι ὀλιγώτερο λυπημένη. Συνηθίζω νὰ ζῶ χωρὶς ἐρωτα. Ὑστερ' ἀπὸ μερικὰς ἐβδομά-δας θὰ πάω ναύρω τὸ παιδί μου, καὶ ἡ μη-τρικὴ στοργή, μία φιλία ἀσφαλῆς, ἡ ἐργασία, ἡ ἀνεξαρτησία θάποτελέσουν μίαν εὐτυχίαν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴν. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸν Μαυρίκιον, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῶ πλέον, κ' αἱ ἀναμνήσεις μου θὰ

χάσουν τὴν ἀκριβῆ των μορφήν, τὴν *δξύτητα* των... Θάποκτῇσιν ἓνα εἶδος γλυκύτητος.

Κάποτε ἀκόμη ἐστενοχωρεῖτο διὰ τὴν ἀπρο-νοησίαν της, ὅπως ἔλεγε. Ἐλεγε μέσα της ὅτι ὁ Νοέλ, νέος, θελκτικὸς, φιλόδοξος, γεμῆτος χαρίσματα, ἀναγκαίως θὰ τὴν ἀπεχωρίζετο κά-ποτε. Τὸν ἔβλεπε, μακρὰν, εἰς τὸ μέλλον, βα-δίζοντα πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν, τὸν ἐρωτα, πρὸς ὅλας τὰς μεγάλας εὐτυχίας τῶν ὁποίων ἦτον ἄξιος καὶ τὰς ὁποίας θὰ ἤμποροῦσε νὰ κατα-κτήσῃ... Αὐτομάτως, ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν ὁδὸν ποῦ ἐκεῖνος θάκολουθοῦσε...

«Δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν φιλίαν μας. Οὔτε οἱ ἐρωμένες, οὔτε ἡ σύζυγος θὰ τοῦ σβύ-σουν τὴν ἀνάμνησιν τῆς φίλης...».

Αἱ σκέψεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι ἔθλιβαν τὴν Ζο-ζάνναν, τὴν ἔκαμναν νὰ υπερηφανεύεται συγ-χρόνως. Ἡ συμπάθειά της διὰ τὸν Νοέλ, αὐ-ξάνουσα ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν, τῆς ἐφαίνετο ἐξευγενισμένη, *νόμιμος*, δικαιουμένη ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον αὐτὴν ἀνιδιοτέλειαν. Ἐδέχετο τὴν πι-θανὴν αὐτὴν λύπην τοῦ μέλλοντος ὡς ἀντιση-σῶμα τῆς παρουσίας εὐτυχίας. Καὶ δὲν ἐννο-οῦσε ὅτι αἱ θλιβεραὶ αὐταὶ ὑποθέσεις ἐτάρασσον μόνον τὴν φαντασίαν της... Εἰς τὸ βάθος τῆς Ζοζάννας, εἰς τὸ ἀσυνείδητόν της ὑπῆρχε μία ἐλπίς, μία βεβαιότης τρόπον τινά, ὅτι ὅλα θὰ ἐδιορθώνοντο, ὅτι ἡ προβλεφθεῖσα δυστυχία δὲν θὰ ἦρχετο ποτέ... Τί θὰ συνέβαινε λοιπόν;... Κάτι τί παράδοξον, σκοτεινόν, ἀπροσδιόριστον, ἀλλὰ ὅχι αὐτό, ὅχι αὐτό... Ὅπωςδήποτε ἔμε-νεν ἐπιφυλακτικὴ μ' ὅλην τὴν φιλίαν της καὶ τὴν στοργήν. Καὶ ἐξαφνίσθη κάποτε ὁ Νοέλ ὅταν τὸν ἐκάλεσε μίαν ἡμέραν εἰς τὸ σπίτι της...

— Τὴν Κυριακὴν, εἰς τὰς πέντε, ἡμπορεῖτε νὰ περάσετε;

Ἀπεκρίθη·

— Ναί, τὴν Κυριακὴν. Θὰ μετρήσω τὰς ἡμέ-ρας. Κἔπειτα ὅταν θάλλῃ ἡ Κυριακὴ θὰ μετρῶ τὰς ὥρας.

Ἡ ἀνυπομονησία του τὸν ἔκαμε νὰ ἔλθῃ παρὰ πολὺ ἐνωρίς. Ἡ Ζοζάννα εἶπε, ἀνοι-γουσα τὴν θύραν:

— Ἐσεῖς! πῶς αὐτό, ἀπὸ τώρα;

Ἡ λέξις αὐτὴ ἔκαμε πολὺ κακὸ εἰς τὸν Νοέλ. Ἡθέλησε νὰ φύγῃ. Τὸν ἐκράτησε.

— Τόσο τὸ χειρότερο! θὰ μὲ ἰδῇτε μὲ τὰ ροῦχα τοῦ σπιτιοῦ... καὶ τόσο τὸ καλύτερο, θὰ ἔχωμε περισσότερον καιρὸν νὰ μιλήσωμε, διότι ἀπόψε δὲν τρώτε στῆς Μαριέττας...

Ἐφοροῦσε μίαν μάλλινην μπλοῦζαν ἡ ὁποία

ἄφινε νὰ φαίνεται ὁ λαιμός της καὶ μέρος τοῦ στήθους. Ἐχαμογελοῦσε:

— Ἐλάτε! εἶπε.

Μόλις ἐμπῆκε ὁ Νοέλ ἐδοκίμασε ἓνα αἰ-σθημα δροσερότητος, καθαρότητος, χαρᾶς. Τὰ πράγματα ἦσαν ὥς νὰ τὸν ὑποδέχωνται. Τὸ ὠραῖον φῶς ἐγέμιζε τὰ μάτια του καὶ τὴν ψυ-χὴν του.

Δὲν ἔπαυε νὰ λέγῃ:

— Εἶνε ὠραῖο τὸ σπίτι σας! εἶν' εὐχάριστο. Ἡ Ζοζάννα ἠθέλησε νὰ τοῦ δεῖξῃ εὐθὺς ἐξ ἀρ-χῆς ὅτι εἶχε περισσότερο σπάνιον. Ἐνα ἀντί-γραφον ἔργου τοῦ Μπαρτολομέ· καὶ λαμβά-νουσα τὸ ἀγαλματάκι εἰς τὸ χέρι της, τοῦ τὸ ἐπρότεινε μὲ τὴν χειρονομίαν ποῦ προσφέρο-μεν τὰ ἄνθη. Ἐπειτα ὁ Νοέλ ἄρχισε νὰ θαν-μάξῃ τὰς φωτογραφίας ποῦ ἐστόλιζαν τοὺς τοί-χους—χωρὶς πλαίσια, διότι «κοστίζουν»—κῆνα παλαιὸ κομμό, ποῦ εἶχ' εὐρὴν εἰς τὴν Σάρτρην, εἰς ἓνα ἐπιπλοποιόν, καὶ τὴν τσαγέραν...

Ὁ Νοέλ ἐπροσποιεῖτο πῶς ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἐπιπλα, τὰ μπιμπελό, διὰ κάθε τί ποῦ ἀγα-ποῦσε ἡ Ζοζάννα. Ἀληθινὰ μοναχὰ τὴν Ζο-ζάνναν ἔβλεπε. Ἡ σκέψις του τὴν περιέβαλλε, τὴν ἐθώπευε τρυφερά, τῆς ἔλεγε: «Μίλησε! Χαμογέλασε!... Μίλησε ἀκόμη... Σὲ παρα-τηρῶ, καὶ δὲν σὲ ἀναγνωρίζω... Εἶσαι σύ; Εἶνε ἡ ψυχὴ σου ἡ ἀληθινὴ ποῦ μοῦ ἀποκα-λύπτεται;...». Εἶχε πιστεύσει ὅτι θὰ τὴν εὗρι-σκε εἰς κανένα διαμέρισμα σκοτεινόν, εἰς ἀτμο-σφαῖραν πένθους, μαυροντυμένην, δειλὴν ἀκόμη ἀπέναντί του... Καὶ τὴν εὗρισκε εὐθυμον, ἀ-νοικτόκαρδον καὶ μὴ κρύπτουσιν τὴν χαρὰν της.

Κανεὶς δὲν ἔχει ἰδῆ αὐτὰ ἐδῶ τὰ πραγμα-τάκια κανεὶς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν δεσποινίδα Μπὸν δὲν ἔχει ἔλθει ἐδῶ, ἀλλὰ διὰ τὴν δεσποινίδα Μπὸν ὁ ὁρατὸς κόσμος δὲν ὑφίσταται...

— Λοιπὸν εἶμαι ὁ πρῶτος ποῦ...

— Ναί ὁ πρῶτος... Καὶ ἐπειδὴ εἶσθε πολὺ καλλιτέχνης, καὶ πολὺ δύσκολος, εἶμαι πολὺ ὑπε-ρήφανη ὅτι ἐπιδοκιμάζετε καὶ σεῖς τὰ γούστα μου. Ἀγαπῶ τόσο τὰ πράγματα ποῦ ἀνακα-τεύονται μὲ τὴ ζωὴ μου!... Αὐτὸ τὸ μικρὸ κίτρινο βαζάκι, τὸ θίγω μὲ στοργήν... Καὶ αὐτὴ ἡ κουρτίνα, πῶς μ' ἀρέσει τὸ πρῶτ' νὰ τὴν βλέπω...

Ἀπλῶς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὑψωμένου βρα-χιονός της τὸ ὕφασμα διαντισμένον μὲ χιμα-ρικὰ γαρύφαλλα καὶ ἐλέφαντας. Γαρύφαλα καὶ ἐλέφαντες ἦσαν πρασίνου ἢ κυανοῦ χρώματος—ὅλα τὰ πράσινα καὶ ὅλα τὰ κυανᾶ. Καὶ ὁ

Νοέλ καταληφθεὶς ἀπὸ μίαν παιδικὴν χαρὰν, ἐσυλλογίσθη:

«Κανεὶς δὲν ἦλθ' ἐδῶ ἀφότου κατοικῶ στὸ Παρίσι. Σὲ κανέναν ἄλλον δὲν εἶπε αὐτὴ τὴ λέξι, γιὰ κανέναν ἄλλον δὲν ἔκαμε αὐτὴν τὴν χειρονομίαν...».

— Ὡ! εἶπε ἡ Ζοζάννα, μὴν τὰ βλέπετε...

— Βλέπω, ὀνομάζω, σκέπτομαι...

— Τί;

— Ὅτι οἱ ἀντιφεμινισταὶ θὰ ἐξαφνίζοντο ἂν σὰς ἔβλεπαν καὶ ἂν σὰς ἀκουγαν...

— Γιατί;

— Εἶσθε τόσο γυναῖκα!... Ναί, ἐπαναστά-τις, ἀνάρτις... οὔτε ἡ βιοπάλη, οὔτε ἡ ἀνε-ξαρτησία, οὔτε ἡ διανοητικὴ ἐργασία, δὲν κα-τέστρεψε μέσα σας τὰ γυναικεῖα ἐνστικτα, τὸ ἐνστικτον τῆς νοικοκυρᾶς, οὔτε τὸ ἐνστικτον τοῦ ἀρέσκειν. Ἀγαπᾶτε τὰ στολίδια· στολί-ζετε τὸ σπίτι σας, ἓνα ἄνθος σὰς μαγεύει, ἓνα μπιμπελό σὰς εὐχαριστεῖ...

— Καὶ τοῦτο σὰς ἐκπλήττει;

— Καὶ ναὶ καὶ ὅχι...

— Πῶς! τὸν συγγραφέα τῆς *Ἐργατίδος*!...

— Ἀκριβῶς... Ὁ συγγραφεὺς τῆς *Ἐργά-τιδος* χειροκροτεῖ, καὶ ὁ Νοέλ Ντελὺλ ἐκπλήτ-τεται... Ὁ πρῶτος εἶχε γνωρισθῇ ἐκ τῶν προ-τέρων μὲ τὴν *νέαν* γυναῖκα...

— Καὶ ὁ δεύτερος

— Μὲ τὴν αἰωνίαν...

— Εἶνε τὸ ἴδιο.

— Τὸ βλέπω ἀφότου σὰς γνωρίζω... Ὁ φεμινισμός μου ἦτον, τὸ ὁμολογῶ, κάπως θεω-ρητικὸς καὶ δὲν ἐπίστευα, ἀληθινὰ, ὅτι θὰ ἤμποροῦσε νὰ εὗρῃ κανεὶς εἰς τὴν ἰδίαν γυ-ναῖκα, τόσην διάνοιαν, τόσην ἐνέργειαν, τόσο θάρρος, ἐνωμένα μὲ τόσην χάριν καὶ γλυκύ-τητα... Μὲ προσηλυτίσατε...

— Εἶμαι καταγοητευμένη.

— Ἐτοί θὰ δοκιμάσω νὰ προσηλυτίσω τοὺς ἄλλους... Ἐλαβα τὸ μέρος τῆς γυναικός, κί-νηθεις ἀπὸ ἓνα αἰσθημα δικαιοσύνης καὶ ἀπὸ μίσος πρὸς τὸν φαρισαϊσμὸν τῶν ἀνδρῶν... Θὰ γείνω εὐγλωττότερος τοῦ λοιποῦ, διότι θὰ ἦμαι εἰλικρινέστερος καὶ θὰ σκέπτομαι ἐσᾶς... Μία κοινὴ ἐνέργεια θὰ μᾶς συμπληρώσῃ... Ἡ φιλία μας θὰ γίνεται μὲ τὸν καιρὸν ὑψηλο-τέρα καὶ ὠραιότερα... διότι εἶνε κατὰ τι ὠραῖον ἡ φιλία μας, αἱ;

Ἡ Ζοζάννα ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα.

— Πολὺ ὠραία...

Μεγάλῃ συγκίνησιν τὴν κατελάμβανε... Καὶ διὰ νὰ τὴν συγκρατῇ τὴν συγκίνησιν αὐτὴν ἡ

ὁποία τῆς ἔδιδε μίαν ἄγνωστην θερμότητα εἰς τὸ στήθος καὶ δάκρυα εἰς τὰ μάτια, ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. . . Τότε εἶδε ὅτι ὁ Νοὲλ ἀπίθωσε εἰς τὸ τραπέζι ἓνα βιβλίον κ' ἐπάνω εἰς τὸ βιβλίον ἓνα μπουκέτο· βιολέττες τῆς Πάρμας, διπλές καὶ πατημένες, χρώματος μώβ κἄπως φαιοῦ εἰς τὰ τρυφερά τους φύλλα, οἱ τελευταῖες τῆς περιόδου. Μήπως δὲν εἶχε πῆ κάποτε ἐνώπιον τοῦ Νοὲλ ὅτι ἀπὸ ὅλα τὰ λουλούδια ἐπροτιμοῦσε τὶς βιολέττες;

— Καὶ δὲν σᾶς εὐχαρίστησα! . . . Πόσο καλὸς εἶσθε ποῦ μὲ συλλογίζεσθε!

Καὶ μὲ φωνὴν κἄπως χαμηλοτέραν, γλυκυτέραν, ἐπρόσθεσε:

— Μόνο σεῖς μ' ἐνθυμεῖσθε. . .

— Τὸ πιστεύω, εἶπε. Εἶμαι πολὺ ἀποκλειστικός. Θὰ ἤθελα νὰ ἤμουν ὁ καλύτερός σας φίλος, ὁ μόνος σας φίλος. . . Εἶν' ἐγωῖσμός ἴσως. . . Τώρα, παρατηρήσατε τὸ βιβλίον, ἓνα ὡραιότατο βιβλίον ποῦ δὲν ἐδιαβάσατε, τὸ ξέρω, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ σήμερα θὰ διαβάσετε καὶ θὰ τᾶγαπᾶτε ὅσο κ' ἐγώ. . .

— Εἶνε ὁ Dominique; Μοῦ τὸν δανείζετε;

— Δὲν σᾶς τὸν δανείζω, σᾶς τὸν χαρίζω, εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρώτης ἐπισκέψεως ποῦ σᾶς κάμνω. . . Ἐγραψα ἐπάνω τὴν χρονολογίαν: «25 Μαρτίου 19. . .» Καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ σᾶς κάμνω ἐκπληξιν μὲ κάποιον ὡραῖο βιβλίον ποῦ νὰ σᾶς εἶνε ἄγνωστον. . . Εἶνε φιλικόν μου δικαίωμα καὶ προνόμιον! Καὶ θὰ σᾶς ἀποκαλύψω πολλὰ-πολλὰ πράγματα ποῦ θὰ γοητεύσουν μάτια καὶ καρδιά. . .

— Θεέ μου! εἶπε ἡ Ζοζάννα, θὰ μὲ κακοσυνηθίσετε! . . . Δὲν εἶμαι συνηθισμένη καὶ μ' ἐξαφνίζει ἀκόμη. . . Μία φίλια τόσο θελκτική, τόσο ὡραία! Πιστεύετε ὅτι τοῦτο θὰ διαρκέσῃ, ὅτι δὲν θᾶνιάσετε ποτὲ μαζί μου; Πῶς; . . . Τόσο πολὺ ἀπλοῦν σᾶς φαίνεται τοῦτο; Ἐγὼ δὲν τὸ εὐρίσκω καὶ τόσο ἀπλοῦν. . . Ποῖος νὰ μοῦ ἔλεγε ἐδῶ κ' ἓνα ἔτος. . .

Δὲν ἐτελείωσε τὴν φράσιν τῆς. Ἡ σκιά τῆς ἀναμνήσεως ἐπερνοῦσε ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ζοζάνναν καὶ ὁ Νοὲλ ἐσυγκινήθη. Τὴν παρετήρησε μὲ μάτια ταραγμένα, καὶ ἡ Ζοζάννα τὸν ἠσθάνθη ὅχι βέβαια περίεργον ἀλλὰ στενοχωρημένον καὶ ὑποφέροντα.

Ἠγέρθη.

— Τώρα, εἶπε, θὰ κάμω τὸ τοῦτ'. Βάλετε τὸν Dominique στὴ βιβλιοθήκη. . . Αὐτὲς οἱ δύο ἐταξέρες ποῦ βλέπετε εἶνε ἡ βιβλιοθήκη, κύριέ μου. . . Θὰ εὔρη καλὴ συντροφιά ἐκεῖ τὸ βιβλίον σας, θὰ ἰδῆτε. . .

Ἐπέρασε εἰς τὸ διπλάνο δωμάτιον, καὶ ὁ Νοὲλ ἄκουσε ἀνακίνησιν φλιτζανίων καὶ κουταλιῶν. Σκεπτικός, ἐξήτασε τὰ βιβλία, διαβάζων τοὺς τίτλους δυνατά:

— *Μανὸν Λεσκώ, Ἐξομολογήσεις, Ἀδόλφος*. . . Καὶ πολλὰ τοῦ Βαλζάκ! . . . Σᾶς ἀρέσει ὁ Βαλζάκ! . . . *Ἡ κυρία Μποβαρύ*. . . *Ἡ Καρδιά μας, Τὸ Κόκκινο κρινό, Ἄννα Καρένιν, Ἡ Σιγή, Ἡ Δύναμις τῶν πραγμάτων*. . . καὶ ποιηταί. . . Βερλαῖν, Σαμαίν. . . Τὰ συγχαρητήριά μου! Ξέρετε καὶ κάμνετε καλὴν ἐκλογὴν φίλων. . . Μοῦ δανείζετε τὴν *Δύναμιν τῶν Πραγμάτων*;

Ἐπῆρε τὸ μυθιστόρημα τοῦ Παύλου Μαργκερίτ, τὸ ἄνοιξε, τὸ ἐξανάκλεισε. . . Ἡ Ζοζάννα ἔμπαινε κρατοῦσα δίσκον:

— Ὅ,τι θέλετε. . . Δὲν ἔχετε διαβάσει τὴν *Δύναμιν τῶν Πραγμάτων*;

— Εἶνε πολὺς καιρὸς!

— Εἶνε ὡραῖο βιβλίον, θλιβερόν καὶ γεμάτο ἀπὸ ἀλήθειαν. . . ὅπως ἡ ζωὴ. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ χάνει τὴν ἐρωμένην του καὶ ὁ ὁποῖος παρηγορεῖται μὲ μίαν ἰδιοτροπίαν εἰς τὴν ἀρχὴν κ' ἔπειτα μ' ἓναν δεύτερον ἔρωτα. . . Εἶνε θλιβερόν.

— Γιατί, θλιβερόν; . . . Διότι δὲν ὑπάρχουν πένθη αἰώνια, καὶ ἡ ζωὴ μέσα μας, χωρὶς νὰ τὸ θέλωμε ἑμεῖς, ἀδιάκοπα ξανανθίζει καὶ ἀνανεώνεται.

— Πιστεύετε ὅτι τὸ πᾶν παρέρχεται, ὅτι τὸ πᾶν ἀλλάζει, ὅτι ὅλα βαίνουν πρὸς τὸ μηδέν, αἱ ὑπάρξεις ποὺ ἀγάπησε κανεὶς μὲ τὸν μεγαλύτερον ἔρωτα, ὁ ἔρως ὁ ἴδιος. . . Πιστεύετε τοῦτο; Ἀλλὰ ὄχι, ὄχι, δὲν εἶνε δυνατόν! Ὅταν κανεὶς δὲν εἶν' ἐπιπόλαιος, δὲν ἔμπορεῖ καὶ δὲν θέλει νὰ λησμονήσῃ. . .

— Ὁ νόμος τῆς ζωῆς, ἐν τούτοις! Καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ἐντολή: «Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. . .».

Ἡ Ζοζάννα δὲν ἀπήντησε· ὁ Νοὲλ ἐφοβήθη μήπως ἐπλήγωσε τὴν θλιβερὰν καὶ αἰδήμονα ψυχὴν. Ἀρχισε ν' ἀνασκαλεῖται τὰ βιβλία πάλιν.

— Ἀ, νά! εἶπε, μία ὡραία ἐκδοσις τῆς *Πριγκηπίσσης τοῦ Κλέβ*.

Ἐθίγε τὸ μαρόκινον δέσιμον τοῦ βιβλίου μὲ δάκτυλα περιπαθοῦς βιβλιοφίλου. Ἀλλά, εἰς τὸ πρῶτο φύλλον εἶδε μίαν λέξιν, μίαν χρονολογίαν, ἀρχικὰ γράμματα: «Εἰς ἀνάμνησιν τῆς 4 Φεβρουαρίου 18. . . Μ. Ν.».

— Κανένας ἀπὸ τοὺς φίλους σας θὰ σᾶς τὸ ἐχάρισε.

— Ναὶ κάποιος φίλος μου. . .

Ὁ Νοὲλ ἐνόησε τὸν ἀνεπαίσθητον δισταγμὸν τῆς φωνῆς. Ἡ Ζοζάννα ἐπλησίασε τοῦ ἔδωκε τὸ φλυτζάνι καὶ τὴν ζαχαριέραν.

— Λίγο γάλα; . . . Ἐνα κομμάτι ζάχαρι;

— Ναὶ ζάχαρι. . . Γάλα δὲν θέλω. . . Εὐχαριστῶ.

Ἐβαλε τὴν *Πριγκηπίσσαν τοῦ Κλέβ* ἐπάνω εἰς τὴν ἐταξέραν κ' ἔμεινε σιωπηλὸς ἐπὶ μίαν στιγμὴν.

Ἐβράδυνασε. Τὰ φανάρια ἔστελναν μίαν ἀνταύγειαν εἰς τὸ ταβάνι τοῦ σκοτεινοῦ δωματίου, καὶ ὁ Νοὲλ μὲ τὴν Ζοζάνναν ἠσθάνθησαν ἓνα εἶδος θλίψεως χωρὶς νὰ ἡξεύρουν τὸ γιὰτί.

Ἡ νέα γυναῖκα ἐπῆγε νὰ φέρῃ τὴν λάμπαν· ἀλλὰ ὅταν ἐγύρισε, ὁ Νοὲλ ἔσηκώθη διὰ ν' ἀναχωρήσῃ. Ἐκείνη εἶπε:

— Ἀπὸ τώρα!

Καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν ἠσθάνθη ὡς θωπείαν.

ΙΘ'.

Ὁ Νοὲλ εἰσέδυσσε εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ζοζάννας, τὴν ἐβάπτισε εἰς τὴν σκέψιν του, τὴν ἐμψύχωσε μὲ τὰς καθημερινὰς του ἐπιστολάς.

Ἄν κατὰ τύχην ὁ πρωῒνός ταχυδρόμος δὲν ἔφερνε τὸν γαλάζιον φάκελλον, τὴν τρυφεράν συνηθισμένην καλημέραν, ἂν ὁ Νοὲλ δὲν ἐφαίνετο εἰς τῆς Μαριέττας, ἡ Ζοζάννα ἔμενε λυπημένη καὶ νευρικὴ ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀπέφυγε τὴν δεσποινίδα Μύλλερ καὶ τὴν Ῥωσίδα βοτανικόν, καὶ μόνη εἰς μίαν γωνίαν παρετήρει τὴν κενὴν ἐνώπιόν τῆς θέσιν. Ὅταν ὁ Νοὲλ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὰς μακρινὰς συνοικίας ὅπου αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἀνάγκαι τὴν ἔφερναν, ἐνθυμεῖτο τοὺς ὡραίους περιπάτους ποῦ εἶχαν κάμει μαζί καὶ ἀνεζήτη διπλα τῆς τὴν ὁωμαλέαν σιλουέτταν καὶ τὸ μελαχρινὸ πρόσωπο τοῦ φίλου τῆς. Ἐνα μπουκέτο, ἓνα βιβλίον, ἓνα μιμπελό, ἡ Pleureuse τοῦ Μπαρτολομέ. Αἱ ἀνταύγειαι τῶν φαναριῶν ἐπάνω εἰς τὸ ταβάνι, κατὰ τὸ βράδυ, ἔσμιγαν εἰς τὴν μνήμην τῆς μὲ λόγια, μὲ χειρονομίας τοῦ Νοὲλ καὶ κάποτε ἀναπαρήγε ἐκφράσεις κ' ἐπιφωνήσεις του.

Ἐξοῦσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς ἀτμόσφαιραν ποῦ ἐκεῖνος ἐδημιουργοῦσε τριγύρω τῆς καὶ μὲ ἀσυνειδήτους τροποποιήσεις προσοικειώμετο ἰδέας καὶ ὁρέξεις νέας. Εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτὴν ἀνάρρωσιν, ἐκρατοῦσε μίαν θλίψιν ἀόριστον, ἀλλὰ ἡ καρδιά τῆς καὶ τὸ σῶμα τῆς ἦσαν ἐν γαλήνῃ, — καὶ αἱ ἡμέραι κ' αἱ νύκτες

ἐπερνοῦσαν χωρὶς νὰ τὰς συλλογίζεσαι ἐλαφραὶ καὶ ἥρεμοι.

Τώρα τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ Νοὲλ δὲν ἐτρόμαζαν πλέον τὴν Ζοζάνναν. Ἐδοκίμαζε, σιμὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ἓνα συναίσθημα ἄγνωστον ἀσφαλείας, ἐμπιστοσύνης. Τῆς ἄρεσε νὰ τὸν συμβουλευέται, νὰ τοῦ ζητῇ προστασίαν. Ὅλα τὰ ὄντα ποῦ εἶχε ἀγαπήσει εἶχαν στηριχθῇ τὴν ψυχὴν τῶν ἐπάνω εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς ψυχὴν. Διὰ πρώτην φορὰν ἡ ψυχὴ τῆς Ζοζάννας ἀνεύρισκε τὸ γυναικεῖον ἐνστικτον, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς προστασίας.

Ἡ ἄνοιξις ἦλθε, οὐρανοὶ φαιοὶ καὶ γαλανοί, ἀργυρὰ σύννεφα, θερμαὶ βροχαί, ἡ ὑγρὰ καὶ πρασινὴ ἄνοιξις, ἡ ἐρχομένη ἀπὸ τὰ δάση μὲ τὴν μυρωδιὰν τοῦ ναρκίσσου καὶ τοῦ ὑακίνθου.

Ἐπλησίαζε ὁ καιρὸς ποῦ ἡ Ζοζάννα θὰ ἔπαιρνε πάλιν μαζί τὸ παιδάκι τῆς. Ἐτέθη εἰς ἀναζήτησιν μιᾶς ὑπηρετηρίας διὰ τὸ σπίτι καὶ διὰ τὸν Κλαύδιον, νὰ τὸν πηγαίνῃ περίπατο, νὰ τὸν πηγαινοφέρνῃ εἰς ἓνα γειτονικὸ σχολεῖον καὶ νὰ μένῃ τὸ βράδυ, ἐν ἀνάγκῃ, σ' ἓνα πρόχειρο κρεβάτι εἰς τὸ δωμάτιον τῆς τουαλέττας.

Ὑστερ' ἀπὸ ἀναζητήσεις ἀποθαρρυντικὰς, ἡ Ζοζάννα ἐξανθυμήθη τὴν Μαρίαν, τῆς ὁποίας εἶχε δοκιμάσει τὴν τελείαν χρηστότητα καὶ τὴν ἀφουσίωσιν. Ἡ ἀγαθὴ γυναῖκα ἦλθε μίαν Κυριακὴν μὲ μίαν καπόταν μὲ περὰ εἰς τὸ κεφάλι καὶ μὲ μίαν γραβάταν οὐρανίαν εἰς τὸν λαμόν. Τὴν ἔπιασαν τὰ κλάματα σχεδὸν καθὼς ἐξανάβλεπε τὴν κυρίαν τῆς κέμιλοῦσε διὰ τὸν μακαρίτην κύριον τῆς. Ἡ ἀπόστασις τῆς ὁδοῦ Μουφετάρ ἀπὸ τὸ Quai des Augustins δὲν ἐψύχρανε τὸν ζῆλον τῆς καὶ ἔκλεισε τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν ἐνῶ ἡ Ζοζάννα ἤκουε τὰς διηγήσεις τῆς Μαρίας. Δὲν ἦτον εὐθυμὸς. Εἶχε προγεννηματίζει μοναχὸς του εἰς τῆς Μαριέττας κέβλεπε χωρὶς εὐχαρίστησιν νὰ μετασχηματίζεται ἡ ζωὴ τῆς φίλης του. Ἡ Μαρία, γεμάτη ἀπὸ θαυμασμὸν δι' ἓναν τόσον καλὸν φίλον, ἐσκέφθη τὰς εὐχαριστήσεις τῆς χηρείας, καὶ μέσα εἰς τὴν ἀπλὴν τῆς ψυχῆν ἐπεδοκίμασε τὴν ἀγαπημένην τῆς κυρίαν Ζοζάνναν, ἡ ὁποία ἄξιζε μιὰ φορὰ καὶ ἡ ὁποία ἦτον τώρα πολὺ εὐτυχισμένη.

— Ἡ μεγείριστά σας εἶνε κἄπως παράδοξη, εἶπεν ὁ Νοὲλ. Ἐχει περίεργα μειδιάματα καὶ βλέμματα ἐνθαρρύνσεως. Καὶ τί ὑποδοχὴν μοῦ ἔκαμε. Αὐτὴ δὲν εἶνε μεγείρισσα, εἶνε μητέρα.

Ἡ Ζοζάννα διηγέθη τὴν ἱστορίαν τῆς Μαρίας.

— Δὲν εἶνε τόσο ἐπιδεικτική, ἀλλὰ εἶνε ἀφωσιωμένη!... Καὶ τόσο ἔξυπνη!... Σὰς βεβαιῶ ὅτι ἡ ψυχολογία τῆς Μαρίας μὲν διαφέρει ἀπείρως. Ἐχει τέτοιαν ἀντίληψιν τῶν γυναικείων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων ποὺ σὲ κάμνει νὰ συλλογίζεσαι τὴν ἠθικὴν τῶν ἀγρίων...

— Πῶς αὐτό;

— Ἡ Μαρία σέβεται τοὺς δυνατοὺς ἄνδρας. Ὅταν λέγῃ: «ὁ δεῖνα εἶνε καλὸς σύζυγος...» αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ δεῖνα ἔχει αἰσθήματα λεπτὰ καὶ τὴν καρδίαν τρυφεράν. Ἐνας καλὸς σύζυγος εἶν' ἓνα ἐργατικὸ παιδί, σοβαρό, ποὺ δὲν κάμνει ἔξοδα καὶ «ἔχει ἔνοια τοῦ σπιτιοῦ». Ἡ γυναῖκα τοῦ ἔχει «ὅλα τὰγαθὰ» δὲν τῆς λείπει τίποτε. Ἡ Μαρία ἐνῶ λυπᾶται τὰ κορίτσια ποὺ ἔσφαλαν, εἶνε ἀνοικτίρμων διὰ τὴν γυναῖκα ποὺ ἔχει καλὸν ἄνδρα καὶ ποὺ τὸν ἀπατᾷ.

— Ἀλλὰ μία γυναῖκα ἡμπορεῖ νὰ εἶνε πολὺ δυστυχὴς κοντὰ σ' ἓναν ἔντιμον ἐργάτην, σοβαρόν, τακτικὸν κ.τ.λ.

Καὶ τί ἰδέαν ἔχει ἡ Μαρία γιὰ τὰς γυναῖκας ποὺ ἔχουν κακοπανδρευθῇ καὶ ἀγαποῦν ἄλλους;

— Ἄν ὁ σύζυγος εἶνε τεμπέλης ἢ ἄρρωστος ἢ πολὺ ἡλίθιος ὥστε νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἐπιβληθῇ, ἡ Μαρία λέγει: «Τόσο τὸ χειρότερο!... Δὲν εἶνε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἄνδρας!».

— Δὲν βλέπει παρὰ τὸν φυσικὸν νόμον, τῆς ἐπιλογῆς εἰς τὸ συμφέρον τοῦ *εἵδους* δαρβινίζει ἀσυνειδήτως; ἡ ὥραιότερα εἰς τὸν δυνατότερον!... Ἐ! δὲν εἶνε καὶ τόσο ἀνόητη!... Εἶμαι μὲ τὴν γνώμην τῆς σχεδόν...

— Πῶς;

— Ὅργίζομαι ὅταν βλέπω μίαν νέαν μένα γέρον ἢ ἓνα ἄρρωστον, ἢ ἓναν Ἀγαθόπουλον. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω κάμνω εὐχὰς ἀνηθίκους... διὰ νὰ λάβῃ ἡ δυστυχισμένη αὐτὴ ὑπαρξὶς τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὴν μερίδιον εὐτυχίας. Νά-γαπᾷ κατὰ καθήκον, οὐφ!...

Ἡ Ζοζάννα ἠρώτησε, μὲ φωνὴν κάπως συγκινημένην:

— Τὸ σκέπτεσθε αὐτό, πράγματι;

— Μήπως σὰς πειράζει ἑσὺς αὐτό; Ὡ! βεβαιωθῇτε ἀπονέμω τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰς ἐναρέτους, τὰ ἐγκαρτερούσας, τὰς θυσιαζομένας γυναῖκας. Ἀλλὰ δὲν καταδικάζω

τὰς ἄλλας. Δὲν ἔχω προλήψεις, καὶ πολὺ ὀλίγας «ἀρχὰς»... Κέπειτα εἶμαι ὁ φίλος, ὁ ἱππότης, ὁ ὑπερασπιστὴς τοῦ καταπιεζομένου φύλου. Ἐγείνα, χάρις εἰς ἑσᾶς, ὁ Δὸν Κιχώτης τοῦ φεμινισμοῦ...

Ὅμιλήσατε λοιπὸν σοβαρὰ διὰ τὰ σοβαρὰ πράγματα.

— Εἶμαι πολὺ σοβαρός... Μὲ ποῖον δικαίωμα θὰ κατεδίκαιζα τοὺς ἄλλους; Γιατί θὰ τοὺς ἐπέβαλλα ἀρετὰς ποῦ ἐγὼ εἶμαι ἀνίκανος νὰ πραγματοποιήσω; Δὲν θὰ ἡμποροῦσα νὰ εἶμαι πιστὸς εἰς μίαν γυναῖκα ποὺ δὲν θ' ἀγαποῦσα μὲ ἔρωτα... Μὰ τὴν πίστιν μου δὲν θὰ μποροῦσα! Γνωρίζω τὸν ἑαυτόν μου... Βλέπετε ὅτι εἶμαι μετριοπαθέστερος καὶ καλύτερος ἀπὸ τὴν Μαρίαν σας ἐκτείνω τὴν συμπάθειάν μου ἐπὶ ὅλας τὰς ἀμαρτωλὰς ποὺ ἔκαμαν τὴν ἀμαρτίαν ν' ἀγαπήσουν...

Ἡ Ζοζάννα ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν:

— Ἐχετε δίκαιον, δὲν πρέπει νὰ κατακρίνῃ κανεὶς κανένα... Τί ξέρομε ὁ ἓνας διὰ τὸν ἄλλον; Τίποτε... Πῶς νὰ μαντεύσῃ κανεὶς τ' ἀπόκρυφα μιᾶς καρδιάς!... Ἀλλὰ θ' ἀλλάξετε γνώμην, ἀργότερα, φοβοῦμαι... ὅταν θὰ πανδρευθῇτε.

— Δὲν θὰ ἔχω τὸ πνεῦμα ἐλευθέρων, διότι δὲν θὰ ἔχω τὴν καρδιά ἐλευθέρων; Εὐχαριστῶ πολὺ!... Δὲν εἶμαι μαριονέτα, κυρία μου...

Ὁ Νοὲλ διεμαρτύρετο τόσο ζωνερά, τόσο ἐλευθέρως, παρατηρῶν τὴν Ζοζάνναν κατὰ πρόσωπον, μὲ τὰ φωτεινὰ καὶ πνέοντα τὴν εἰλικρίνειαν μάτια του, καὶ ἡ Ζοζάννα εἶχε τόσο μεγάλον πόθον νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸν ἐπίστευσε.

— Λοιπὸν δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνδρες σὰν ἑσὺς!

— Τόσο τὸ καλύτερο! θὰ μ' ἐκτιμῆσετε περισσότερο.

— Δὲν ἔχετε προλήψεις... Ἐν τούτοις...

— Τί;

— Ἐχετε ἐν τούτοις ἓνα εἶδος προλήψεως ἐναντίον τῶν γυναικῶν ναί, σεῖς, ὁ Νοὲλ Ντελὺλ, σεῖς!... Κατὰ βάθος στενοχωρεῖσθε νὰ βλέπετε τὰς γυναῖκας ἐργαζομένας, ἐπαγγελλόμενας τ' ἀνδρικά ἐπαγγέλματα καλύτερα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄνδρας... Ἐτσι πιστεύετε τὸν ἑαυτόν σας δημοκρατικὸν ἐνῶ ἔχετε ἀντιπαθείας καὶ συμπαθείας ἀριστοκράτου...

— Ἐγώ;

— Σεῖς.

— Εἶμαι ἡ ἀπλότης προσωποποιημένη: Σπαρτιάτης!...

— Στῆς Μαριέττας τὸ πρῶτο βράδυ ποῦ

ἐπῆγαμε σὰς ἄκουσα νὰ πῆτε διαβάζοντας τὴν λίστα: «ἀληθινὸ παζάρι» διότι εἶδατε καὶ τὰς τιμὰς δίπλα στὰ φαγητά...» καὶ ἐσκέπτεσθε: «αὐτὸ εἶνε φοβερό!...» Ὁμολογήσετέ το...

Τὸ ὁμολόγησε γελῶν:

— Ναὶ τὸ ὁμολογῶ... Ὅμως ἦσθε κ' ἐσεῖς μαζί κ' ἐπέρασα πολὺ εὐχάριστα.

— Ἀλλοτε, μοῦ εἶπατε: «Ἀλήθεια, ταξιδεύετε τρίτῃ θέσει;...» Καὶ ἄλλοτε μ' ἐρωτήσατε ἂν δὲν ἀηδίαζα νὰ πηγαίνω μὲ τὰ λεωφορεῖα...

— Ἀ! Μὲ συγχωρεῖτε! Μὴ μὲ παίρνετε γιὰ κανέναν σνόμπ. Μὲ παρεξηγεῖτε...

— Πῶς;

— Ἐχω, εἶνε ἡ ἀλήθεια, μίαν ἀσθενῆ πρόληψιν ἐναντίον τῶν λεωφορείων, τῶν τρίτων θέσεων καὶ τῶν μικροξενοδοχείων... Ἀλλὰ, ὅταν σὰς ὁμιλοῦσα, δὲν ἐσυλλογιζόμουν τὴν προσωπικὴν μου ἀποστροφήν πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἐσυλλογιζόμουν ἑσᾶς, ἑσᾶς μόνην...

Πῶς νὰ ἐκφράσω ὅλην μου τὴν σκέψιν χωρὶς νὰ σὰς προσβάλω;... Ἐστενοχωρέθηκα διότι εἶσθε μία γυναῖκα λεπτὴ, μὴ μου ἅπτου, ἐστενοχωρέθηκα καθὼς σὰς ἐφανταζόμουν μέσα σ' ἓνα βρωμολεωφορεῖο ἢ σ' ἓνα βαγόνι τρίτης θέσεως μαζί μὲ στρατιώτας, χωρικοὺς καὶ παραμάνες μὲ τὰ μωρὰ τους!... Οὔτε μ' εὐχαριστοῦν περισσότερο αἱ σχέσεις σας μὲ τὴν Φλορὺ, τοὺς Φουκάρ, οἱ ὅποιοι σὰς δέχονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εὐγενῶς. Δὲν σὰς ἀρέσουν αἱ ραδιουργίαι, αἱ φιλοδοξίαι, ἀφήνετε καὶ σὰς ἐκμεταλλεύονται. Θ' ἀφιερώνεσθε εἰς μίαν ζωὴν μετρίαν μὲ ὅλην τὴν φυσικὴν σας εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητα... Αὐτὸ εἶνε ἀδίκον! Εἶνε φρικτόν!... Καὶ θὰ ἤθελα νὰ σὰς τραβήξω ἀπ' αὐτοῦ...

— Ἀ! φίλε μου! συγκινοῦμαι πολὺ ἀπὸ τὰς μερίμνας σας διὰ τὸ ἄτομόν μου ἀλλὰ παρηγορηθῇτε δὲν παραπονοῦμαι... Εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν τύχην μου τὴν τορινήν. Ἡμουν ἄλλοτε περισσότερο δυστυχὴς... Ἐπεράσαμε μὲ τὸν μακαρίτην τὸν ἄνδρα μου ἡμέρας τρομεράς... Ἡ ἀτυχία, ἡ ἀρρώστια εἶχαν ἀλλάξῃ τὸν χαρακτῆρα... Ὡ! μὴ με κάμνετε νὰ μιλῶ γι' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς...

— Ποτέ, εἶπε ὁ Νοὲλ ἀποτόμως, δὲν θὰ παρηγορηθῶ ὅτι δὲν σὰς εἶχα γνωρίσει εἰς τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς δυστυχίας...

— Τί θὰ ἐκάμνατε;

— Δὲν ξέρω, ἀλλὰ θὰ ἔκαμνα κάτι... Θὰ ἔκαμνα γιὰ σὰς ἄνω κάτω τὸ Παρίσι... Θὰ σὰς ἐνεθάρρυνα, θὰ σὰς παρηγοροῦσα, θὰ σὰς

ἔσωζα ἀπὸ ὅλα τὰ φρικτὰ αὐτὰ πράγματα ποῦ μαντεύω...

Ἡ Ζοζάννα ἐψιθύρισε:

— Πόσο καλὸς εἶσθε!... Ἀλλὰ δὲν θὰ ἡμπορούσατε νὰ κάμετε *τίποτε*.

— Ὅ,τι θέλει κανεὶς καὶ τὸ δύναται.

Ἐπανέλαβε:

— Τίποτε.

Ἐσκέπτετο τὸν Μαυρίκιον ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν τὴν εἶχε βοηθήσει, ἐνθαρρύνει, παρηγορήσει. Καὶ παρ' ὀλίγον νὰ πῇ: «Γιατί, φίλε, φίλε μοναδικὲ καὶ ἀσύγκριτε, γιατί ἔρχεσθε τόσο ἀργά;...»

Ἀλλὰ ἡ φράσις αὐτὴ, ποῦ ἦτον σχεδὸν ἐξομολόγησις, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη τῆς, καὶ ἡ Ζοζάννα ἄπλωσε τὸ χεῖρ εἰς τὸν Νοὲλ:

— Δὲν ἀμφιβάλω γιὰ τὴν καρδιά σας, φίλε μου... ἀλλὰ, ἂν θέλετε, ἄς μιλήσωμε γιὰ κάτι ἄλλο...

K

Ἐμπρός, κάμετε σεῖς μόνος σας τὸ μενού! Πῆτε τί σὰς ἀρέσει! Θέλω τὸ ἀποχαιρετιστήριον αὐτὸ πρόγευμα νὰ σὰς ἀρέσῃ... Ὡ! «πρόγευμα ἀποχαιρετιστήριον»! Γιατί ὄχι ἐπιθανάτιον γεῦμα;... Διότι πηγαίνω στὴν Σάρτην αὐριο...

— Καὶ διότι θὰ μέινετε ἐκεῖ δέκα πέντε ἡμέρας. Θὰ εἶμαι λυπημένος... Ἐνῶ σεῖς πάλιν θὰ χαρῇτε ἐπαναβλέπουσα τὴν θεία σας καὶ τὸ μικρὸ σας.

— Εἶνε πολὺ φυσικό...

— Ναί... Καὶ ὅταν θὰ ξαναγυρίσετε, πάει πιά. Οὔτε ἐλευθερία οὔτε τίποτε. Θ' ἀφροσιωθῇτε στὸ παιδάκι σας. Δὲν θὰ εἶσθε πλέον ἡ φίλη μου: θὰ εἶσθε μητέρα.

— Θὰ εἶμαι «μητέρα» καὶ θὰ μέινω ἡ φίλη σας.

— Ὅχι ὅπως πρίν... ὄχι τόσο πολὺ!

— Ζηλεύετε τὸ γυιό μου; Πολὺ κακά...

— Λατρεύω τὸ παιδάκι σας, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω... Ἀλλὰ ἔχω ἓνα εἶδος φόβου... Λοιπόν, αποφασίσετε:

— Ὅχι... Ἐκλέξατε σεῖς γιὰ μένα... Ὅταν εἶμαι μαζί σας, σὰς ἀφίνω τὴν εὐθύνην τῶν ἀποφάσεων καὶ αὐτὸ μὲ ξεκουράζει.

Εἶχαν καθίσει εἰς ἓνα μικρὸ τραπέζι ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ Σινικὸν Περίπτερον ἀνάμεσα ἀπὸ πρασινάδες.

Ἦτον ἓνα πρωτὶ Ἀπριλίου, ἐν ἀπὸ τὰ ἀτμώδη ἐκεῖνα πρωινὰ ποῦ ἀργεῖ κάπως ἡ αὐγὴ. Ὁ ἐλαφρὸς ἀέρας ἐβάπτιζε εἰς κυανοῦν τὰς κο-

ρουφάς τῶν δένδρων τοῦ Δάσους, τὰς φευγαλέας δένδροστοιχίας. Ἐνα χρυσόχλωμο φῶς χυμένο μέσα εἰς τὸ ἀερῶδες αὐτὸ κυανοῦν ἐπερίχυνε τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο νέα ἢ ἀνανεωμένα.

Μία ἀνθοπώλις ἐπέρασε ὁ Νοὲλ τῆς ἔκαμε νεῦμα. Πόσους μενεξέδες εἶχε χαρίσει τῆς Ζοζάννας, ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ τῆς ἐχάρισε τὸ πρῶτο ἐκεῖνο μπουκετάκι, τοῦ ὁποῖου ἓνα ἀνθος διετρεῖτο ὡς ἀνάμνησις εἰς τὰς σελίδας τοῦ Dominiqne! Πόσες βιολέττες πορφυρές, σχεδὸν μαῦρες, καὶ ἄλλες σχεδὸν γαλάζιες, καὶ λευκὲς με μίαν λεπτὴν ἀπόχρωσιν μώβ, ποὺ ἐταίριαζαν μετὰ τὸ εὐθυμον ἢ μελαγχολικὸν χρῶμα ἐνὸς συναισθηματος λεπτοτέρου καὶ ἀπὸ τὸ ἄρωμά των!

Παρήγγειλε ἓνα σωρὸ φαγητὰ ποὺ ἡμποροῦσαν νὰ κολακεύσουν τὴν γυναικίαν λιχουδιά. Ψάρια, κρασί ξανθό, φρούλες... Ἀλλὰ ἡ Ζοζάννα δὲν ἔτρωγε σχεδὸν καθόλου... Ἀκουμβῶσα εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀνέπνεε τὸ μπουκέτο τῆς ἀνορθώνουσα κάθε τόσο τοὺς ρῶθινους διὰ νὰ εἰσπνεύσῃ καλύτερα. Ἦτον εὐτυχής. Τὸ κάτασπρο τοῦ κολλάρου ἔρριπτε μίαν ἀνταύγειαν εἰς τὰ φορέματά της. Ἐφοροῦσε ἓνα καπέλλο

σὰν ἐκεῖνα ποὺ φοροῦν τὰ κορίτσια εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Lawrence¹, ἓνα καπέλλο στρογγυλό. Οἱ τοῦφρες τῶν μαλλιῶν τῆς ἦσαν μαλακὲς καὶ λαμπρὲς σὰν τὰ περὰ τῆς ἐσάρπας τῆς. Μία ἀλυσσίδα ἀπὸ γαγάτην ἐγλιστροῦσε εἰς τὸν λαιμόν της... Ἐχαμογελοῦσε ἀόριστα καὶ ἐφιθύριζε ἅποτε:

— Ὁραῖα εἶνε ἐδῶ! Ὁραῖα!...

— Ἀνοιξίς! Ἦλθε ἡ ἀνοιξίς, ὅχι τοῦ ἡμερολογίου ἀλλὰ ἡ ἀληθινή. Αὐτὸ τὸ πρῶτ', καθὼς ἐξύπνησα, μοῦ ἐμπήκε εἰς τὰ μάτια, εἰς τὰς φλέβας, εἰς τὴν ψυχὴν... Ἐνα θάμβωμα, ἓνα κῦμα θερμόν, καὶ ἡ φυσικὴ αὐτὴ εὐθυμία ποὺ σὲ κάμνει νὰ αἰσθάνεσαι, γιὰ πρῶτην φορὰν τὴν λαχτάρων τῆς ζωῆς...

— Πόσο ἀγαπᾶτε τὴ ζωὴ!

— Καὶ σεῖς.

Δὲν ἀπῆντησε ἀμέσως

— Ἄλλοτε, δὲν ἀγαποῦσα τὴν ἀνοιξίαν...

Τὴν ἐφοβοῦμυνα.

— Πῶς;

— Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ τὸ καταλάβετε...

[Ἀκολουθεῖ]

[Μετάφρ. Α. Κ.]

MARCELLE TINAYRE

¹ Ἄγγλος ζωγράφος πορτραίτων (1769 - 1830).

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ *

ἮΤΑΝ μία φορὰ καὶ ἓναν καιρὸ μιά πεντάμορφη κορασίδα ποὺ τὴν εἶχε ἡ μάνα της μοναχὴ καὶ ἀκριβή, καὶ δὲν τὴν ἄφινε ποτὲ νὰ βγῇ ὅσω, γιατί, ὅταν τὴ μοῖραν οἱ Μοῖρες τῆς, εἶχαν εἰπῇ, ὅτι τὴν ἡμέρα, ποὺ θάβγαινε ὅσω, θὰ τὴν ἔχανε γιὰ πολὺν καιρὸ καὶ πολὺ θὰ κινδύνευε, ἂν καὶ στὸ τέλος θὰ νικούσε καὶ θὰ βασίλευε. Προτιμοῦσε ἡ καμμένη ἡ μάνα της νὰ τὴν εἶχε πάντα στὴν ἀγκαλιά της, παρὰ νὰ τὴν χάσῃ ἀπὸ κοντὰ της, ἔστω καὶ ἂν τὴν εὗρισκε ὕστερα τιμημένη καὶ δοξασμένη.

Μιά μέρα—θὰ εἶταν τότε ἡ Πεντάμορφη ὡς δέκα ἐφτά χρόνων—ἐκεῖ ποὺ κεντοῦσε καὶ τραγουδοῦσε μετέστροφες πέντε φιληνάδες τῆς, ἡ μάνα της, ποὺ τὴ φύλαγε πάντα με ἀνήσυχο μάτι, ἔπεσε σ' ἓναν βαθὺν ὕπνο. Πρῶτη φορὰ, ποὺ τὸ πάθαινε αὐτὸ τὴν ἡμέρα ἡ μάνα της. Μόλις εἶδε αὐτὸ ἡ Πεντάμορφη λέει ὅτις φιληνάδες τῆς:

— Μὲ βγάξετε καὶ ἐμένα μιά στιγμὴ ὅσω, ὡς ποὺ κοιμάται ἡ μάνα μου νὰ ἴδω καὶ ἐγὼ λίγον κόσμον;

— Σὲ βγάξω...

Τῆς εἶπαν οἱ φιληνάδες τῆς καὶ ἀμέσως ἀφίνουν τὰ κεντήματα καὶ τοὺς ἀργαλειοὺς καὶ βγαίνουν κρυφὰ ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλή.

Ἄμα βῆκαν ἔξω, τράβηξαν πρὸς τὰ περιβόλια. Ἐκεῖ εἶταν ἓνα περιβόλι με περὺψηλον τοῖχο ὁλό-

γυρα, καὶ κλεισμένο με θύρα σιδερένια, ποὺ δὲν ἤξερε κανεὶς τί εἶταν μέσα.

Ἡ Πεντάμορφη, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ εἶχε βγῇ ἔξω ἀπὸ τὴ θύρα τῆς, ὅλο ρωτοῦσε τὰς φιληνάδες τῆς «τί εἶναι τοῦτο» καὶ «τί εἶναι ἐκεῖνο» καὶ δὲ χόρταινε νὰ βλέπῃ τὸν κόσμον μετὰ τὰ καλά του ὅλα, ποὺ τὸν στενεύονταν, χωρὶς νὰ ξέρῃ καὶ αὐτὴ γιατί, καὶ ὅταν ἔφτασε στὸ περιβόλι, ποὺ εἶπαμε μετὰ τὴν κλεισμένη σιδερένια θύρα του καὶ τὸν περὺψηλον τοῖχο, ποὺ δὲν ἤξερε κανέναν τ' εἶταν μέσα, ρώτησε καὶ γι' αὐτὸ τὰς φιληνάδες τῆς:—«Τί εἶν' αὐτό»; Καὶ οἱ φιληνάδες τῆς τῆς εἶπαν, ὅτι εἶταν ἓνα περιβόλι, ποὺ δὲν ἤξερε κανέναν τ' εἶταν μέσα. Καὶ λέγοντες αὐτὰ τὰ λόγια πῆγαν στὴν κατάκλειστη σιδερένια θύρα του γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἴδωσιν μέσα ἀπὸ καμμιὰ χαραμάδα, ἀλλὰ, εὐτυχὲς ποὺ ἡ Πεντάμορφη ἔγγιξε μετὰ τὸ χέρι τῆς τὴ θύρα, ἀνοιξε μονομιάς μοναχὴ τῆς! Μπαίνει ἀμέσως μέσα ἡ Πεντάμορφη, καὶ τὴ στιγμὴ, ποὺ θὰ περνοῦσαν τὸ κατόφλι καὶ οἱ φιληνάδες τῆς γιὰ νὰ μποῦν καὶ αὐτὲς μέσα, ἡ θύρα κλεῖ καὶ τὰς ἀφίνει ἔξω!

Ἄμα τὴν ἔχασαν ἀπὸ μπροστά τους οἱ φιληνάδες τῆς χτύπησαν τὴ σιδερένια τὴ θύρα, φώναξαν «Πεντάμορφη! Πεντάμορφη!» σαράντα φορές, ἀλλὰ ποὺ ἀντιλογία! Ὑστερα εἶδαν καὶ ἀπόειδαν, γύρισαν σὴν μάνα τῆς, τὴν ξύπνησαν καὶ τῆς εἶπαν «τὸ καὶ τὸ» ἔγεινε.

Ἄμα ἀκουσε τὸ χαμὸ τῆς Πεντάμορφης ἡ μάνα της, ἔμπηξε τὰς φωνὰς καὶ τὰ κλάματα, ἔκλεισε τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα καὶ τίποτε δὲν μποροῦσε πλεὶν νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

Ἐρχόμαστε τώρα στὴν καμμένη τὴν Πεντάμορφη: Ἄμα βρέθηκε κλεισμένη μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ περιβόλι, μοναχὴ τῆς, χτύπησε τὴ σιδερένια θύρα καὶ φώναξε τὰς φιληνάδες τῆς ὅλες μετὰ τὴν ἀράδα, σαράντα φορές τὴν καθεμίαν, ἀλλὰ ποὺ ἀντιλογία! Ὑστερα εἶδε καὶ ἀπόειδε, τράβηξε μέσα στὸ περιβόλι, γιὰ νὰ ἴδῃ μὴν εἶταν καμμιὰ ἄλλη θύρα γιὰ νὰ βγῇ.

Ἐκεῖνο τὸ περιβόλι δὲν εἶταν σὰν ὅλα τὰ περιβόλια. Ἄλλ' ἄλλο πρᾶγμα. Εἶταν μαρμαρωμένο ἀπὸ τὴ μίαν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη. Λουλούδια, δέντρα, βρύσες, ζῶα τετράποδα, πουλιά, ἀνθρώποι, ὅλα μαρμαρωμένα!

Γυρίζοντας δῶθε κεῖθε μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ περιβόλι, βρέθηκε μπροστὰ σ' ἓνα μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο, καβάλλα στ' ἄλογό του, ντυμένο χρυσὰ φορέματα, ποῦχε πίσω του στράτευμα πολὺ, μαρμαρωμένο καὶ αὐτὸ ὅλο. Τὸ Βασιλόπουλο εἶχε ἓνα χαρτί στὸ χέρι του καὶ τὸ χαρτί εἶχε γραμμένα αὐτὰ τὰ λόγια:

«Ὅποια κόρη μὴ εἴδῃ μέσα καὶ μετὰ ἴδῃ καὶ μετὰ λημονηθῇ καὶ μπορέσῃ νὰ βαστάξῃ αὐτὴν τρεῖς βδομάδες, τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες καὶ γεμίσῃ αὐτὴ τὴ λεκάνη, ποῦναι στὰ πόδια τ' ἄλογου μου, ὡς τὰ χεῖλια δάκρυα, θὰ ξεμαρμαρωθῇ καὶ θὰ ζωντανέψω μετὰ ὅλο μου τὸ στράτευμα καὶ ὅλο αὐτὸ τὸ περιβόλι μετὰ τὰ λουλούδια του, τὰ δέντρα του, τὰ νερά του καὶ τὰ ζῶα του, καὶ αὐτὴ τὴν κόρη θὰ τὴν πάρω γυναῖκα μου καὶ θὰ τὴν κάνω βασίλισσα».

Διαβάζοντας ἡ Πεντάμορφη αὐτὰ τὰ λόγια, λυπήθηκε τὸ καμμένο τὸ Βασιλόπουλο καὶ ὅλα τὰ πάντα, ποὺ εἶταν γύρω του μαρμαρωμένα, καὶ ἀποφάσισε ν' ἀγρυπνήσῃ τρεῖς βδομάδες, τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες καὶ νὰ γεμίσῃ τὴ λεκάνη δάκρυα ὡς τὰ χεῖλια. Ἀρχισε ν' ἀγρυπνᾷ. Πέρασε μιά βδομάδα, πέρασε καὶ ἡ δευτέρη, πέρασε καὶ ἡ τρίτη, γέμισε καὶ ἡ λεκάνη δάκρυα. Τῆς ἔλειπαν τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες, ἀλλ' εἶχε ἐγγεῖναι ἀπὸ τὴν ἀπνία, καὶ κόντευε ν' ἀποκοιμηθῇ ὁρῆθ, ὅταν ἀκουσε ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ περιβολίου ἓναν ποὺ φώναζε:

— Σκλάβες καλές! Σκλάβες καλές!

— Πραμματεντή! Πραμματεντή! φωνάζει ἀπὸ μέσα ἡ Πεντάμορφη, πόσα μοῦ δίνεις μιά καλὴ Σκλάβη;

— Ἐνα φλωρί ἡ κατώτερη, ἀπολογήθηκε ὁ πραιματεντής, καὶ τρία ἡ καλύτερη.

Κόβει ἀπὸ τὴν τραχηλιά της τρία φλωρία καὶ τοὺς τὰ εἶναι.

— Τάλαβες; τοῦ λέει.

— Τάλαβα τῆς ἀπολογεῖται.

— Δός μου λοιπὸν μιά ἀπὸ τὰς καλύτερες.

— Ποῦ εἶνε ἡ θύρα νὰ σοῦ τὴ φέρω;

— Θύρα; Δὲν ἀνοίγει ἡ θύρα μας! Ἀναίβασέ τὴν ἀπὸ ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἶναι δική μου δουλειά.

Σὲ λίγο παρουσιάστηκε ἀπάνω στὸν τοῖχο ἡ Σκλάβη.

— Ρίξου κάτω, τῆς φώναξε ἡ Πεντάμορφη, καὶ μὴ φοβάσαι. Θὰ σὲ δεχτῶ στὴν ἀγκαλιά μου.

Ρίχτηκε ἡ Σκλάβη, καὶ ἡ Πεντάμορφη τὴ δέχτηκε στὴν ἀγκαλιά της χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε.

— Τί ἀγαπᾷς νὰ σοῦ κάνω; τὴ ρώτησε ἡ Σκλάβη.

— Μία χάρις μονάχα σοῦ ζητῶ, τῆς ἀπολογήθηκε ἡ Πεντάμορφη. Ἐχὼ τὸ Βασιλόπουλο μαρμαρωμένο καὶ γιὰ νὰ ξεμαρμαρωθῇ χρειάζονται ἀγρύπνια τρεῖς βδομάδες, τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες, καὶ τὴ λεκάνη γεμάτη δάκρυα. Ἐξανα τρεῖς βδομάδες αὐτὴν, γέμισα τὴ λεκάνη δάκρυα καὶ τώρα δὲν ἔχω ἄλλη δύναμη νὰ βαστάξω πλεονέτερο. Ἡ μόνη δουλειά, ποὺ θέλω νὰ σοῦ κάνω, εἶναι νὰ ξαγρυπνήσῃς ἓνα μερόνυχτο καὶ νὰ κοιμηθῶ ἐγὼ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, καὶ ὕστερα ἂν με ξυπνήσῃς, καὶ ἐγὼ γιὰ τὸν κόπο σου αὐτὸν καὶ μόνον θὰ σοῦ δώσω τὴ λευτεριά σου.

— Καλὰ, τῆς ἀπολογήθηκε ἡ Σκλάβη. Κοιμήσου σὺ, καὶ ἐγὼ ξαγρυπνῶ, καὶ ὕστερα ἀπὸ ἓνα μερόνυχτο σὲ ξυπνῶ.

Κοιμήθηκε ἡ Πεντάμορφη καὶ ξαγρυπνοῦσε ἡ Σκλάβη. Ἐνῶ ξαγρυπνοῦσε πῆγε κοντὰ στὸ μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο καὶ βλέπει τὸ χαρτί, ποὺ βαρυστοῦσε στὸ χέρι. Τὸ διαβάσει καὶ καταλαβαίνει ὅλη τὴν αἰτία, ποὺ ξαγρυπνοῦσε ἡ Πεντάμορφη. Πέρασε τὸ μερόνυχτο καὶ ἐκεῖ ποὺ ἐτοιμάζονταν νὰ ξυπνήσῃ τὴν Πεντάμορφη, λέει μετὰ τὸν ἑαυτὸ της:

— Δὲν τὴν ἀφίνω νὰ κοιμηθῇ ὅλο τὸ διάστημα, ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ξεμαρμαρωθῇ τὸ Βασιλόπουλο;

Τὴν ἀφίνει καὶ περνοῦν τὰ δύο μερόνυχτα καὶ οἱ τρεῖς ὥρες, ποὺ λείπονταν ἀκόμα.

Ὅταν τελειώσαν καὶ οἱ τρεῖς ὥρες, τὸ Βασιλόπουλο ξεμαρμάωσε καὶ ζωντάνεψε. Ζωντάνεψε καὶ ὅλο τὸ στράτευμά του, ζωντάνεψαν καὶ ὅλα τὰ πουλιά, καὶ ὅλα τὰ τετράποδα, καὶ τὰ νερά καὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια, καὶ τὰ δάκρυα τῆς λεκάνης ἐγέναν χιλιάδες μαργαριτάρια καὶ χάθηκαν οἱ τοῖχοι τοῦ περιβολίου. Μουσικὲς καὶ λουλούδια ἀχολογοῦσαν, καὶ ὅλος ὁ κόσμος πῆγαινε πέρα—δῶθε.

Τὸ Βασιλόπουλο ἔπεσε καὶ προσκύνησε τὴ Σκλάβη καὶ τὴν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν καλωσύνη της καὶ τὴν πῆρε γυναῖκα του καὶ ἔγεινε γάμος καὶ χαρὰ μεγάλη, ποὺ βάσταξε βδομάδες.

Ἀπάνω στὸ γάμο καὶ στὴ χαρὰ ξυπνάει καὶ ἡ Πεντάμορφη καὶ βλέπει ὅλα τὰ γεγνημένα καὶ τὴ Σκλάβη τῆς νύφη καὶ γυναῖκα τοῦ Βασιλόπουλου! Τῆς ἦρθε νὰ σκάσῃ ἀλλὰ καὶ τί νάκανε;

Ἡ ὁμορφιά της ἔκανε ἐντύπωσι στὸ Βασιλόπουλο καὶ ρώτησε τὴν γυναῖκα του:

— Ποῖα εἶναι αὐτὴ ἡ πανώρια;

— Ἀλήθεια ὁμορφὴ εἶνε, τοῦ ἀπολογήθηκε αὐτὴ.

— Αὐτὴ... εἶναι ἡ σκλάβη μου. Τὴν εἶχα πάρει μαζὺ μου ἐπίτηδες, ποὺ ἂν τύχαινε καὶ μ' ἐπαίρνε ὁ ὕπνος ξαγρυπνοῦσε αὐτὴ, καὶ ἂν δὲν ἐπαίρνε ἐμένα γυναῖκα σου, νάπαιρνε αὐτὴ, καὶ γι' αὐτὸ τὴ διάλεξα ἐστὶ ὁμορφὴ. Ἀλλ' εἶναι μιά δυνάου! Ὅλο καὶ νὰ κοιμάται θέλει.

Τὰ ἤκουσε αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Πεντάμορφη καὶ αἰμάτωσε ἡ καρδιά της, ἀλλὰ τί νάκανε;

— Τί θέλεις νὰ τὴν κάνωμε αὐτὴ τὴ σκλάβη;

— Ρώτησε τὴν γυναῖκα του τὸ Βασιλόπουλο.

— Ἐξέρω καὶ ἐγὼ, τοῦ ἀπολογήθηκε αὐτὴ. Ἐχομε

χῆνες στὸ παλάτι;

— Ἐχομε πολλὰς. Ἀπολογήθηκε τὸ Βασιλόπουλο.

— Ἐχομε πολλὰς. Ἀπολογήθηκε τὸ Βασιλόπουλο.

— Τότε νὰ τὴν βάλωμε μετὰ τὰς χῆνες, γιὰ νὰ τὰς φυλάγῃ. Εἶπε ἡ γυναῖκα του.

Καὶ τὴν ἔβαλαν μετὰ τὰς χῆνες!

Φύλαγε τὰς χῆνες ἡ Πεντάμορφη, ντυμένη κατὰ κοινὴν, καὶ δὲν ἤξερε κατὰ ποῦ νὰ φύγῃ γιὰ νὰ κοινέλλαι, καὶ δὲν ἤξερε κατὰ ποῦ νὰ φύγῃ γιὰ νὰ πᾶν νὰ βρῇ τὴ μάνα της.

Μιά μέρα βῆκε τὸ Βασιλόπουλο περὶπατο καὶ ὁ δρόμος τὸν ἔφερε ἀπ' ἐκεῖ ποὺ φύλαγε ἡ Πεντάμορφη τὰς χῆνες, καὶ τὴν ἦρε ποὺ ἔκλαιγε. Ἀγκαλιὰ ὅλο καὶ αὐτὴ τὴ δουλιὰ ἔκανε, ἀφόντας εἶχε χάσῃ τὴν τύχη της. Τὴ ρωτᾷ τὸ Βασιλόπουλο:

— Γιατί κλαῖς, καλὴ μου σκλάβη; Μήπως θέλεις νὰ σοῦ δώσω τὴ λευτεριά σου; Μίλα μου, καὶ ὅτι πῆς θὰ τῶχες ἀμέσως.

— Ὅλω νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἀδεια νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια, τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ Πεντάμορφη, καὶ νὰ με πιστέψῃς.

— Πέτα, τῆς εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, καὶ σὲ πιστεύω.

— Μάθε, ἀφέντη μου, τοῦ εἶπε ἡ Πεντάμορφη, ὅτι ἐγὼ εἰμὼν ποὺ σὲ ξεμαρμάρωσα καὶ σὲ ζωντάνεψα!

Δὲν εἶμαι σκλάβη ἐγὼ, ἀλλ' ἡ γυναῖκα σου εἶταν σκλάβη μου!

— Τί λές αὐτοῦ; τῆς εἶπε τὸ Βασιλόπουλο. Μάθε, πῶς ἂν λὲς ψέματα, ἀλλοίμονό σου!

Καὶ ἡ Πεντάμορφη ξακολούθησε:

— Ἐγὼ ξαγρυπνήσα τρεῖς βδομάδες καὶ ἐγὼ γέμισα τὴ λεκάνη δάκρυα ὡς τὰ χεῖλια της...

* Ἀπὸ τὸν ἐκδοθέντα τόμον τοῦ κ. Χ. Χρηστοβασιλείου «Ἡπειρωτικὰ Παραμῦθια».

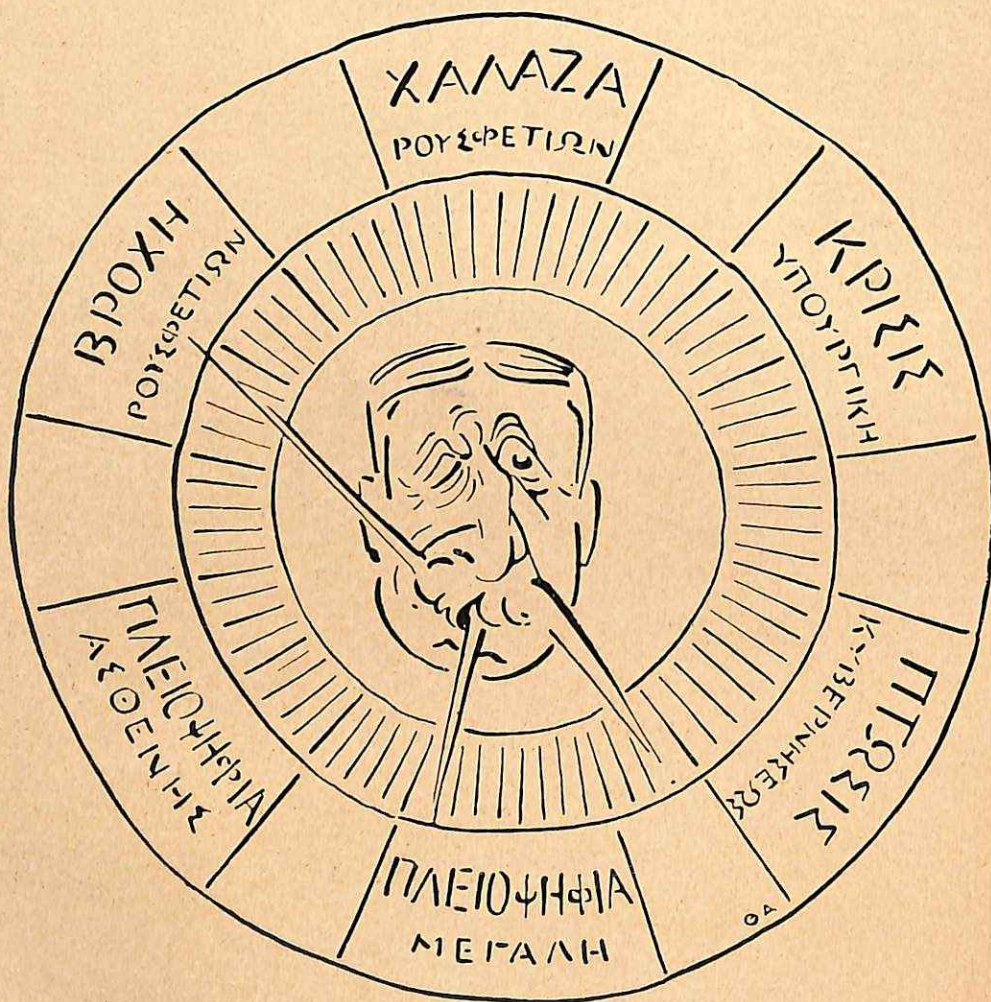
Ἀλλά μ' εἶχε τσακίσει ἡ αὐπνιά. Ἐκείνη τὴ στιγμή περνοῦσε ἀπ' ἔξω ἓνας μὲ σκλάβες. Τώρα εἶπα φλωριά, καὶ μοῦ ἀνέβασε στὸν τοῖχο τὴν καλύτερη. Αὐτὴ εἶταν, αὐτὴ, πῶχες τώρα γυναῖκα! Τῆς εἶπα νὰ ξαγρυπνήσῃ καὶ αὐτὴ ἓνα μερόνυχτο καὶ ὕστερα νὰ μὲ ξυπνήσῃ, αὐτὴ ὅμως ξέροντας γράμματα, διάβασε τὸ χαρτί, ποῦχες στὰ χέρια σου, καὶ ἀντὶ νὰ μὲ ξυπνήσῃ, μ' ἄφησε νὰ κοιμοῦμαι, καὶ ὅταν ξεμαρμαρώθηκες καὶ ζωντάνεψες, μὰς ἀπάτησε καὶ τοὺς δυό, καὶ ἔσένα καὶ ἐμένα!..... Ἐσὺ νὰ πάρῃς σκλάβη γυναῖκα, καὶ ἐγὼ νὰ χάσω τὴν τύχη μου! Ἄν τὴν πο-νοῦσε ἡ καρδιά, καὶ ἔχυνε ἓνα κἂν δάκρυ γιὰ σένα, τότε χαρισμά της ἄς εἶταν! Ἀλλά τὰ δάκρυα εἶταν δικά μου, ποῦ εἶταν γεμάτη ὡς τὰ χεῖλια ἡ λεκάνη.

Κι' ἐνῶ ἔλεγε αὐτά, τὰ δάκρυα τοῦ τῆς ἔτρεχαν γέρονταν μαργαριτάρια.

Τὸ Βασιλόπουλο πίστεψε τὰ λόγια της, τὴν πῆρε καὶ τὴν ἔφερε στὴν πολιτεία, τὴν ἔντυσε χρυφὰ βασι-λικά φορέματα καὶ τὴν παρουσίασε στὸ παλάτι, ὡς ἀληθινὴ γυναῖκα του, καὶ διέταξε νὰ κάνουν κομ-μάτια τὴ Σκλάβη τοῦ τὸν γέλασε, ἀλλ' ἡ Πεντάμορφη δὲν τὸν ἄφηκε καὶ τῆς ἔδωκε τὴ λευτεριά της νὰ φύγῃ καθὼς τῆς τὸ εἶχε ὑποσχεθῇ στὸ μαγεμένο περι-βόλι ὅταν τὴν ἀγόρασε.

Ἡ Πεντάμορφη, γέροντας γυναῖκα τοῦ Βασιλό-πουλου ἔστειλε καὶ ἤρθε τὴ μάννα της καὶ τὲς φι-ληνάδες της καὶ τὲς ἔφερε στὸ παλάτι καὶ ἔζησε χρόνια πολλὰ καὶ ζωὴ χαρησάμενη.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟΝ — ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

*Πανσλαβισταί, οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τοῦ Γένους, ὑπὸ
Δημητρίου Ἀναστασοπούλου τοῦ Ἀθηναίου.*

Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ τετρακοσίας σελίδας. Ἐνας ἄλλος, ἐγὼ ἔξαφνα, ἂν εἶχα νὰ εἶπω ὅσα ὁ κ. Ἀναστασοπούλου, θὰ τὰ ἔλεγα μόνον εἰς διακοσίας. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Παν-σλαβιστῶν» εἶνε φλύαρος. Τὰ περιττά τοῦ βιβλίου εἶνε ὥραϊα, καὶ τὸ ὥραϊον ποτὲ δὲν εἶνε περιττόν. Παραδείγματός χάριν τὸ ἐξόχως περιγραφικὸν ἐκεῖνο «διάλειμμα» περὶ τοῦ Ρώσου προσκυνητοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη κατ' ἀρχάς εἰς τὰ «Παναθηναία». Οἱ ἀνα-γνώσται μας εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴν ἐνθυμῶνται τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζωηρότητα ἐκείνης τῆς ζωγραφίας, ὥστε νὰ κρίνουν καὶ περὶ τοῦ ὅλου. Τὸ κατ' ἐμὲ λυ-ποῦμαι εἰλικρινῶς, διότι τὸ βιβλίον δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ «διαλείμματα». Τότε θὰ ἦτο καθολοκληρίαν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν μου καὶ θὰ ἡμποροῦσα νὰ γράψω πολὺ βεβαιότερα δι' αὐτό. Τώρα πῶς θέλετε νὰ κρίνῃ ἂν οἱ Πανσλαβισταί εἶνε οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ μας — με-γαλύτεροι καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους; — ἢ ἂν εἶνε ὅπως ζωγραφίζονται εἰς τὸ βιβλίον, ἢ ἂν κἀμουν ὅσα καὶ ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ συγγραφεὺς; Τὰ «Παναθηναία» ἐπεκαλέ-σθησαν τὴν κρίσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας κ. Καρολίδου, καὶ ὁ σοφὸς καθηγητὴς ἀπήντησεν ὅτι τὸ βιβλίον, γραμμένον μὲ δεινὴν πολυμάθειαν καὶ μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν, εἶνε τῶντιν ἀξίων πολλῆς προσο-χῆς; ἀλλ' ὅτι μὴ εὐκαιρῶν πρὸς τὸ παρόν, ἐπιφυλάσ-σεται νὰ τὸ κρίνῃ ἀργότερα. Ἀς ἐπιφυλαχθῶν λοι-πὸν καὶ οἱ ἀναγνώσται μας ἕως νὰκούσουν τὴν γνώμην ἐνὸς ἐιδικοῦ. Ἐγὼ δὲν εἶμαι διόλου, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἡμπορῶ νὰ προσθέσω, παρὰ ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀναστασοπούλου μ' ἔμαθε πολλὰ πράγματα ποῦ δὲν ἔξευρα, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸν κ. Καρολίδην περιμένω νὰ μάθω καὶ ἐγὼ ἂν μοῦ τὰ ἔμαθεν ὀρθὰ ἡ στραβὰ. Ὅσον διὰ τὴν λογοτεχνικὴν του ἀξίαν, τὴν πέραν τῶν «δια-λειμμάτων», πᾶσα κρίσις θὰ ἦτο περιττή. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ἐδήλωσεν ὅτι τὸ βιβλίον του, ἱστορικόν, πολιτικόν, ἐθνικόν, ἀποκαλυπτικόν, διδακτικόν καὶ ὅτι ἄλλο θέλετε, μόνον λογοτεχνικὸν δὲν εἶνε. Μολον-τούτο, καὶ δι' αὐτὸ ἀκόμη εἰμιορεῖ κανεὶς νὰμφιβάλλῃ.

Ἡπειρωτικὰ Παραμύθια, ὑπὸ Χ. Χρηστοβασιλῆ.

Ὅπως ὅλος ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἐγαλουχήθη με-τὰ τὰ ἡπειρωτικὰ τραγούδια, ἐτσι ἐγαλουχήθη καὶ με-τὰ τὰ ἡπειρωτικὰ παραμύθια. Αὐτὸ λέγει ὁ συγ-γραφεὺς εἰς τὸν πρόλογόν του, καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸ εἴπῃ, διότι σχεδὸν ὅλ' αὐτὰ τὰ παραμύθια, ποῦ ἔχει συλλέξῃ, τὰ ἔξευρα καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν πρώτη μου δα-σκάλα, — τὴν γιαγιά τῆς Μαργαρίτας Στέφας, — καὶ ἐν-ομιζα ὡς τώρα ὅτι εἶνε ζακυνθινὰ! Καὶ ἰδοὺ ποῦ ὁ κ. Χρηστοβασιλῆς μοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι εἶνε ἡπει-ρωτικά. Διὰ τὴν μὴ τὸ πιστεύσω; Ἐξαίρετα ἀπὸ ἡπειρωτικά ἡμπορεῖ νὰ ἔγιναν πανελλήνια. Ὅσον διὰ τὰς παραλλαγὰς ἀπὸ τὰ γνωστά μου ζακυνθινὰ, καὶ αὐτὰς τὰς πιστεύω. Δὲν πιστεύω δηλαδὴ ὅτι ὁ κ. Χρη-στοβασιλῆς ἠθέλησε νὰ διορθώσῃ καὶ τὰ παραμύθια, ὅπως ἐδιόρθωσε μίαν φορὰν καὶ τὰ δημοτικὰ τρα-γούδια. Μολονότι, καὶ αὐτὸ ἂν ἔκαμε, πάλιν, τὸ λέγω εἰλικρινέστατα, δὲν μοῦ φαίνεται ἀξιοκατάκριτος. Ὁ κ. Χρηστοβασιλῆς συλλέγει ἐθνικὰ μνημεῖα ὅχι τόσο πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιστημόνων, ὅσο πρὸς χρῆσιν τοῦ

λαοῦ. Γνωρίζει δὲ τόσο καλὰ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν, καὶ εἶνε τόσο ἐμποτισμένος ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν, καὶ εἰς τὸ βάθος μένει τόσο γνησίως ρωμιὸς ποιητῆς, ὥστε διατὶ νὰ τοῦ ἀρνηθῇ κανεὶς ἓνα δικαίωμα ποῦ τὸ παίρνει ἀνερώτητα ὁ πρῶτος τυχὼν ραψωδὸς καὶ ὁ πρῶτος τυχὼν μυθολόγος, — τὸ δικαίωμα δηλαδὴ νὰ συμπληρώσῃ, νὰ παραλλάξῃ καὶ νὰ ἐπιδιορθώσῃ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἢ τὰ παραμύθια;

Βεβήλωσις, σοὺ λέγουν. Ὅταν τὸ κάμνῃ ἡ γιαγιά τῆς Μαργαρίτας Στέφας, δὲν εἶνε; καὶ ὅταν τὸ κάμνῃ ἓνας Χρηστοβασιλῆς, εἶνε; Αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω.

Φύλλα Ἡμερολογίου, ὑπὸ Δημ. Καλογεροπούλου.

Ἀντὶ ἐνὸς τεύχους «Παναθηναίων», ὁ κ. Καλογερό-πουλος ἐτύπωσε διὰ τοὺς συνδρομητὰς του καμνιά ἑκατοστὴ κομμάτια σελίδας παλαιῶν καὶ νέων πεζο-γραφημάτων του.

Δὲν μοῦ ἐδόθη ἀκόμη ἡ εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσω διὰ τὰ ἄφθονα ἔργα τοῦ κ. Καλογεροπούλου, λυποῦμαι δὲ ὅτι οὔτε σήμερον μοῦ δίδεται ἡ καταλληλοτέρα. Διότι τὰ κομμάτια τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου εἶνε μᾶλλον ἐντυπώ-σεις, χρονογραφήματα παρὰ διηγήματα, εἶνε δὲ γνω-στὸν ὅτι τὰ χρονογραφήματα, ὅταν δὲν εἶνε τοῦ Κονδυ-λάκη ἢ τοῦ Παπαντωνίου, δὲν ἔχουν μεγάλας φιλολο-γικὰς ἀξιώσεις. Ὁφείλω ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσω, — διὰ νὰ μὴν ἀδικήσω τὸν συγγραφεὰ καὶ διὰ νὰ τὸν δικαιολογήσω μάλιστα διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν στοργὴν του πρὸς τὰ σήμερον ἐκδιδόμενα, — ὅτι ἀπὸ πολλὰ διη-γήματα προτιμῶ τὰ χρονογραφήματα.

Τὸ βιβλίον συμπληρῶνουν μερικαὶ σκέψεις. Ἀντι-γράφω ἐδῶ τὴν πρώτην, διότι εἶνε ἀρκετὴ νὰ μαρτυ-ρήσῃ εἰς ποῖαν βαθμίδα εὐρίσκεται πνευματικῶς ὁ συγ-γραφεὺς καὶ ποῖα ἐν γένει εἶνε ἡ φιλοσοφική του καλ-λιέργεια: «Δὲν πιστεύω, λέγει, εἰς τὴν μετεμψύχωσιν. Ἡ ζωὴ εἶνε φωτιά, ὁ θάνατος καπνός. Ἀπὸ τὴν φωτιά γίνεται καπνός, ἀπὸ τὸν καπνὸν δὲν γίνεται φωτιά». Ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν αὐτὴν ἕως τὸ λογοπαίγνιον, ἢ ἀπόστασις δὲν εἶνε μεγάλη. Καὶ ἰδοὺ τί διαβάσει κανεὶς μόλις στρέψῃ τὸ φύλλον: «Υπάρχουν δολοφόνοι τοὺς ὁποίους κανεὶς νόμος δὲν τιμωρεῖ. Εἶνε ἐκεῖνοι ποὺ σκοτώνουν... τὴν ὥραν τῶν εἰς τὰ καφενεῖα».

ὑπερωκεάνεια Ταξείδια, ὑπὸ Πέτρου Φιλῆ.

Ὁ κ. Φιλῆς, «ἰατρός τῶν ἐλλήνων μεταναστῶν καὶ τοῦ πλοίου Τένεδος, τὸ ὁποῖον θάναρχοι δι' Ἀμερι-κήν», γράφει ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι τὸν δεύχουν πολὺ ιδιόρρυθμον ἄνθρωπον. Οὔτε αἱ περι-γραφαὶ του, οὔτε αἱ σκέψεις του εἶνε βέβαια ὅλαι ὥραϊα, συχνότατα ὅμως εἶνε πρωτότυποι, ἀπρόο-πτοι, παράδοχοι, καὶ κάποτε — κάποτε ὁ ἀναγνώστης σταματᾷ εὐαρέστως ἐξαφνισμένος. Ἐγὼ τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, ποῦ ἀρχίζει μὲ κοινοτο-πίας, δὲν ἐπερίμενα ποτὲ ὅτι θὰ εὕρω μέσα τὴν περι-γραφήν ἐκείνην, τὴν προσωποποίησιν καλλίτερα τοῦ Γιβραλτάρ. Κάτι λέγουν αὐταὶ αἱ σελίδες. Ἴσως ὁ κ. Φιλῆς κρύβει μέσα του καὶ ἓνα ποιητὴν. Θὰ φανερωθῇ ἂν γέ γε δλοκληρὸς εἰς τὸ «Τραγούδι τῶν Ρόδων» ποῦ προαναγγέλλει;

Κρητικοί! ὑπὸ Δημ. Σ. Βουτετάκη.

Τὸ κομψὸν αὐτὸ βιβλιαράκι εἶνε μία ἐκκλησις πρὸς τοὺς συμπολίτας τοῦ συγγραφέως, τοὺς Κρητικούς, «νὰ παρατήσουν τὰ πάθη τους, νὰ μονοιάσουν καὶ νὰ δώ-

σουν στο νέο τους «Αριστή παντοεινά ὅλη τους τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ ὅλη τους τὴν ἀφοσίωσι». Δὲν εἰσεύρω ἂν οἱ Κορητικοὶ θάκοι ἀπολύθουν τὴν καλὴν συμβουλὴν τοῦ κ. Βουτετάκη. Εἶμαι ὅμως βέβαιος ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ διαβάσουν τὸ βιβλίον του καὶ θὰ τὸ ἐννοήσουν. Εἶνε γραμμένον εἰς τὴν δημοτικὴν, τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν, — ὅχι τὴν ἀδιάβαστην ἐκείνην καὶ τὴν ἀκατανόητην ποῦ φιλοτεχνοῦν μερικοὶ δημοτικισταί, ἀλλὰ εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην ποῦ εἰμποροῦν νὰ τὴν διαβάσουν ὅλοι χωρὶς ἀγανάκτησιν καὶ νὰ τὴν ἐννοήσουν χωρὶς χᾶσμα. Διότι, — κοντεύομεν δυστυχῶς νὰ τὸ λησμονήσωμεν, — ὑπάρχει καὶ τέτοια γλῶσσα!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Ἑλίας Ζέγγελις

ΤΟΝ νέον Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Μασσαλίαν κ. Ἠλίαν Ζέγγελιν τὸν ἐγνώρισα μίαν ἡμέραν εἰς τὰ «Παναθήναια». Τὸν ἐγνώριζα ἐξ ὄψεως καὶ ἐκ φήμης πρὸ πολλοῦ. Καὶ ὡς βουλευτὴν ἕνα ἐκ τῶν διακεκριμένων καὶ ὡς συγγραφέα. Τὴν γνώμην του εἰς τὸν τύπον ἐπὶ ζητημάτων κοινωνικῶν, πολιτικῶν ἢ οἰκονομικῶν συχνάκις τὴν συναντοῦσα καὶ ὁμολογῶ ὅτι μοῦ ἤρρεσκεν. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι, ὅταν ἡ τοκογλυφία ἐλυμαίνετο τὰς σταφιδοφόρους ἐπαρχίας, μίαν μακρὰν σειρὰν ἄρθρων του εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὅπου ἐξήταξε τὸ ζήτημα τοῦτο ὑφ' ὅλας τὰς ὀψεις του, κυριολεκτικῶς τὰ ἐρούρηξα. Ἐπίσης καὶ μίαν ἄλλην μελέτην του δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα ὅταν αὐτὴ ἐξήτησε τὰς γνώμας τῶν διαφόρων πολιτενομένων ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τοῦ τόπου μας. Νομίζω ὅτι αἱ μελέται αὗται ἐντὸς τῶν ὁποίων διακρίνει κανεὶς τὸν βαθὺν μελετητὴν καὶ γνώστην τῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα πραγματεύεται, βραδύτερον ἐξεδόθησαν καὶ εἰς διαίτερα τεύχη.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ καθιστᾷ ἐξόχως συμπαθὴ τὸν κ. Ζέγγελιν δὲν εἶνε μόνον ἡ εὐρεία μόρφωσις του καὶ ἡ γνώσις τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων. Εἶνε καὶ ἡ μετριοφροσύνη τοῦ χαρὰ κήρυκος του. Μολονότι δὲ κατάγε

ται ἐκ Τριπόλεως δὲν ἔχει τίποτε τὸ τραχὺ τῶν Ἀρκαδικῶν βουνῶν. Ἡ φυσιογνωμία του, οἱ τρόποι του, ἡ σεμνότης τοῦ ἥθους του ἔχουν κατὰ τὴν ἀπερίωτος γοητευτικὴν ὁποῦ καὶ ἡ συνομιλία του, ἡ ὁποία εἶνε πάντοτε μεστὴ εὐφυολογημάτων.

Εἰς τὴν Βουλὴν ὁσάκις ἐλάμβανε τὸν λόγον ἠκούετο μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν περὶ ὧν. Εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν παρακολουθήσας τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἠντλησεν ἐκεῖθεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄρωμα τῶν γνώσεων ποῦ καθιστοῦν τὸν κάτοχον τῶν εἰς ἕνα τόπον ἀληθινὴν προσωπικότητα. Ἰδίως τὸ τελευταίως ἐκδοθέν δίτομον σύγγραμμα του «Τὸ ἐν Ἑλλάδι καὶ αὐτὸν Κοινοβουλευτικὸν δίκαιον» ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς πολιτικούς κύκλους. Τοῦ ἔργου ἀνάλυσιν ἐδημοσίευσαν καὶ τὰ «Παναθήναια» ἀπὸ ἐιδικῶν συνεργάτην τῶν. Εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν ἢ συντροφίαν του εἶνε περιζήτητος ὅπως καὶ εἰς τοὺς δημοσιογραφικούς κύκλους τῶν ὁποίων εἶνε παλαιὸς γνώριμος διατελέσας ἐπὶ μακρὸν ἀνταποκριτὴς τῆς «Revue Politique et Parlementaire».

Βασίλειος Αἰγινήτης

Ο κ. Αἰγινήτης εἶνε ἀπὸ τοὺς νεοδιορισθέντας καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου. Μικρὸς μὲν τὸ δέμας, ἀλλὰ, καθὼς φαίνεται, μαχητὴς, ἀφοῦ τόσον νέος κατέλαβε τὴν ἑδρὰν τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Εἰμπορῶ νὰ εἶπω ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸν ἐβοήθησε πολὺ καὶ ἡ τύχη. Ἀλλοὶ διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν ἑδρὰν καταβάλλουν ὑπερανθρώπους προσπάθειας, περνοῦν χρόνια καὶ εἰς τὸ τέλος μένουσιν ἔξω τοῦ νυμφῶνος. Αὐτὸ θὰ εἴπῃ ὅμως ὅτι τὸ μέλλον ἀνήκει εἰς τοὺς ἐργαζομένους, καὶ ὁ κ. Αἰγινήτης φαίνεται ὅτι εἰς τὸ Παρίσι δὲν ἔχασε τὸν καιρὸν του. Κάτι ἔμαθεν ἐκεῖ καὶ κατὰ προσέφερον εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Πράγματι εἰς τὴν Ecole Normale ὅταν ἐτελειοποιεῖτο, ἐβυθίσθη καλὰ εἰς τοὺς μυστηριώδεις δι' ἕνα βέβηλον νόμους τῆς Φυσικῆς. Ἐνας μαθηματικὸς μάλιστα ὅστις δὲν τὸν ἐχώνευε καὶ τὸν ὁποῖον ἔβλεπα ἐνίστε εἰς τὸ μάθημα τῆς Οὐρανίου μηχανι-

Βασίλειος Αἰγινήτης.

κῆς ποῦ ἐδίδασκε ὁ μέγας Ποαγκαρέ, μοῦ ἔλεγεν διὰ νὰ τὸν κατηγορήσῃ, ὅτι ὁ κ. Αἰγινήτης δὲν ἐξέρχεται ποτὲ τῆς Σχολῆς, ἀλλ' ἀενάως μελετᾷ Φυσικὴν. Νομίζω ὅτι ὁ κ. Αἰγινήτης δὲν εἶχεν ἄδικον. Ἦτο

προτιμώτερον νὰ μελετᾷ παρὰ νὰ τριγυρίζῃ τὰ Παρισινὰ βουλευτάρια ὅπως ὁ ἐπικριτὴς του ὅστις ἀγνοᾷ τί ἀπεγγεῖνε.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τοῦ κ. Αἰγινήτη ἔγιναν δεκταὶ μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του. Ἰδίως αἱ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τῆς Ὀπτικῆς. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι δὲν θὰ σταματήσῃ ὡς ἐδῶ ὅπως οἱ περισσότεροὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶνε νέος φίλεργος καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἐπιστήμην του ὥστε γρήγορα νὰ δικαιοῦσῃ τὴν ψήφον τῶν συναδέλφων του.

Π. Ζ.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ὁ τελευταῖος τῶν Ἀγωνιστῶν

ΕΝΑΣ ἄνθρωπος ποῦ εἶδε τρεῖς αἰῶνας ἔκλινε τὸ γόνυ προχθὲς ἐνώπιον τοῦ θανάτου. Πρὸ ἡμερῶν ἀκόμη ὁ Ἀπόστολος Μαυρογένης ἐπεδείκνυν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μὲ κάποιαν ὑπερηφάνειαν τὰ 114 χρόνια του. Ἀλλ' ἡ Νέμεσις δὲν ἠθέλησε νὰ παρατείνῃ ἐπὶ πλέον τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Ὑπάρχουν στιγμαὶ ποῦ καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ φοβοῦνται τοὺς Τιτάνες. Καὶ ὁ Μαυρογένης ἦτο ἀπὸ τοὺς Τιτάνες τῆς ζωῆς ἐνώπιον τῶν ὁποίων παρέρχονται μετὰ δέους οἱ ἐνιαυτοί.

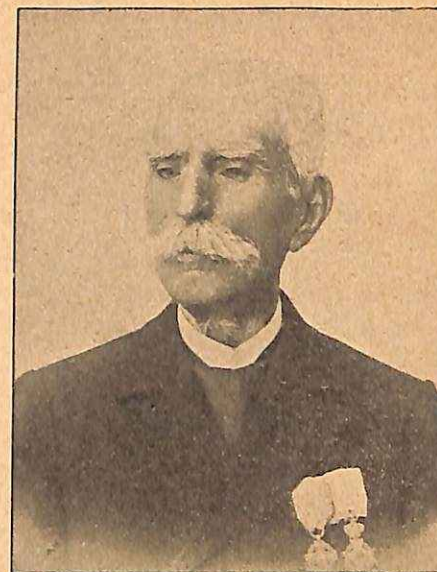
Ἡ φυσιογνωμία του ἐνεῖχε τὸ ἀρρενωπὸν καὶ τὸ εὐγενικὸν μαζί. Κάτι τι ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν Ἑλληνικῶν Βουνῶν ποῦ τὸν εἶχαν γνωρίσει στενότερον ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους. Ἦτο ἡ ἐποχὴ τότε ποῦ μέσα εἰς τῆς χαράδες τῶν αἰ σφαῖραι ἐσύριζον. Τὸ σύριγμα τῶν τοῦ ἡτο γνώριμον ὅπως αἱ μελωδίαι τῶν Ἰταλικῶν τραγουδιῶν καὶ ἐπανειλημμένως τὸ ρωμαλέον σῶμα του εἶχεν αἰσθανθῇ τὸν νυγμὸν τῶν. Ἐν τούτοις ὁ θάνατος δὲν ἐσεβάσθη τότε διὰ νὰ τὸν πάρῃ τώρα γεμάτον ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὰς ἐντυπώσεις τῆς ζωῆς.

Τὸν ἔβλεπα συχνὰ εἰς τὸν δρόμον. Ἦσθάνομην ἕνα ἐνδόμυχον σεβασμὸν πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ποῦ συνωμίλησε μὲ τρεῖς αἰῶνας, χωρὶς νὰ καμπυλώσῃ τὴν μέσην του. Ἦσθάνομην τὸν σεβασμὸν ποῦ μοῦ ἐνέπνεε τὸ μεγαλεῖον τοῦ τελευταίου τῶν ἀγωνιστῶν. Ἦ ὑπαρξὶς του ἦτο τὸ λεπτὸν νῆμα ποῦ ἦναι τὸν κόσμον τῶν ἡρώων μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνισχύρους. Τώρα ἡ φυσιογνωμία του θὰ μείνῃ ὡς ὄνειρον ὅπως τόσα ἄλλα. Μὲ τὸν θάνατόν του ἐκόπη ἡ παράδοσις ποῦ ἐπικοινωνοῦσαμεν μὲ τὴν μεγάλην μας ἐποχὴν.

Ἀλλ' ἀπὸ τί ἦτο πλασμένος αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ περιφρονῇ μέχρι τῆς προχθὲς τὸν θάνατον;

Δὲν εἰσεύρω ἂν ὁ Μαυρογένης ὅστις ἦτο καὶ ἱατρός, ἦτο κάτοχος τῶν μυστηριωδῶν βοτάνων ποῦ παρατείνουσαν τὴν ζωὴν. Ὁ ὁργανισμὸς του ὅμως κατὰ θὰ εἶχεν ἀπὸ τὴν αἰωνίαν νεότητά τῆς φύσεως, ὅπως ἡ ψυχὴ του ἐνέκλειε κατὰ ἀπὸ τὰ μεγάλα ὄνειρα τῶν μεγάλων. Καὶ τώρα ποῦ ἔφυγεν ὑπὸ τὴν γῆν βλέπω ὅτι ἐξηφανίσθη μαζί του μίαν μεγαλειότητα εἰς ἐνιαυτοὺς καὶ εἰς ὄνειρα. Τὰ ὄνειρα τὰ πάντα ποῦ ἐστέλλωναν τὴν νέαν δόξαν τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνειρον ποῦ ἦτο ζωὴ καὶ θάνατος μαζί.

Αὐτὴν τὴν ὁπτασίαν τῆς μεγάλης ζωῆς καὶ τοῦ μεγάλου θανάτου μοῦ παρουσίαζεν ἡ φυσιογνωμία τοῦ Μαυρογένη. Τῆς ζωῆς ἐπάνω εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Βουνὰ καὶ τοῦ θανάτου μέσα εἰς τὰς κλιτύς τῶν. Τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς τῆς ζωῆς ποῦ πρέπει νὰ νοσταλγοῦν τὰ Ἑλληνόπουλα, ποῦ τὴν ἔβλεπα ζωντανὴν ἐμπρός μου ὁσάκις συναντοῦσα εἰς τὸν δρόμον τὸν Μαυρογένην.

Ἀπόστολος Μαυρογένης

Μὲ τὸν θάνατόν του τώρα ἄρα γε νὰ ἐσεβάσθῃ ἡ ἀρμονία τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐδόνει τὰς ψυχὰς μας; Ἀλλοῖμονον, δὲν θέλω νὰ τὸ πιστεύσω. Τὸ τραγῶδι τῶν ἡρώων δὲν χάνεται εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς ζωῆς. Ἐσεβάσθησαν οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ κατὰ τὸν θά μείνῃ τὸ ὄνειρόν τῶν. Εἰς κάποιαν μυστικὴν γωνίαν τῶν ψυχῶν μας θὰ ἐνεστάλαξαν τὸ ἄρωμα τῶν μύθων καὶ τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν ποῦ ἀνέθρεψαν τὰς ἰδικὰς τῶν.

Καὶ ἡ ἑλπίς αὐτὴ ἐθάψεν τὴν σκέψιν μου ὅταν προχθὲς εἶδα τὸ τιμημένον χῶμα τῆς Ἀττικῆς νὰ καλύπτῃ τὸν τελευταῖον τῶν ἀγωνιστῶν. Μαζί του ἐνεταφιάζετο μίαν ἐποχὴν Τιτάνων, ἀλλὰ συγχρόνως εἰς τὸν ὁρίζοντα ἐφεγγαβολοῖε τὸ ὄνειρον καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἑλληνικῶν Ἰδανικῶν.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝ νὰ ἐξάσωμεν τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν ἀνεκδότων Τραγουδιῶν τῆς Ρόδου τὰ ὁποῖα δημοσιεύει εἰς τὰ «Παναθήναια» ὁ κ. Παῦλος Γενυτὸς. Εἶναι μίαν πολλὴ σπουδαία συμβολὴ εἰς τὸν πλοῦτον τῶν δημοτικῶν μας ἀσμάτων. Τὸ σημερινὸν τραγῶδι «Οἱ Γρηῆς καὶ ὁ Χάρος» εἶναι μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του. Ἡ δημοτικὴ μας ποίησις δὲν ἔχει ἄλλο τέτοιο τραγῶδι γρηῆς μὲ χάρη. Καὶ τί χαριτωμένος ὁ Χάρος, παιχνιδιάρης καὶ εἰρων μέσα εἰς τὸ σκληρὸν ἔργον του. Ὁ κ. Γενυτὸς ὑπόσχεται νὰ μᾶς στείλῃ προσεχῶς μίαν παράδοσιν τῆς Ρόδου. Μαζί μὲ τὴν ἰδικὴν μας χαρὰν καὶ τὰς εὐχαριστίας μας, στέλλομεν εἰς τὸν ἀγαπητὸν μας συνεργάτην καὶ τὰ συγχαρητήρια πλείστων, οἱ ὁποῖοι μᾶς γράφουν διὰ τὰ Δημοτικὰ Τραγῶδια τῆς Ρόδου.

Ο φίλος συνεργάτης μας κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος ἐδιάβασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» ἕνα μονόπρακτον δράμα τοῦ «Ἡ Βασίλισσα Σαβὰ». Μία εἰκὼν τῆς γυναικείας φύσεως, τῆς ἀνισχύρου, ἢ μάλλον τῆς ὑποτασσόμενης εἰς μίαν δυνάμιν ἀκατανίκητον, ἢ ὁποῖα τὴν ὀθεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν συζυγικὴν στέγην ὅπου βασιλεύει μίαν ἡρε-

μος εὐτυχία και ν'ἀκολουθήσῃ ἓνα τυχοδιώκτην, ἀκόμη και κακουργούσα, κλέπτουσα τὸν σύζυγον.

Τὸ δράμα εἶναι γραμμένον μετέχνη. Ὁ κ. Τσοκόπουλος ἔχει ἤδη δώσει δείγματα γνώστου τῆς σκηνικῆς τέχνης. Καθ' ὅλον τὸν διάλογον πλέκεται ὁ θρόλος τῆς Βασιλίσσης Σαβᾶ και προσδίδει εἰς τὸ δράμα μίαν ὥραιαν ἀπόχρωσιν.

Ο νεοδιορισθεὶς καθηγητὴς τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κ. Βασίλειος Αἰγινῆτης, εἰς τὸν ἐναρκτήριον λόγον του ἀνέπτυξε τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς Φυσικῆς και ἐξέθεσε τὴν μακρὰν σειράν τῶν ἐπιστημῶν πού ἀνεπτύχθησαν ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐξηγήσας διατὶ ἡ Φυσικὴ θεωρεῖται ὡς βάσις τού τεραστίου οἰκοδομήματος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Πράγματι ἡ ἀνάπτυξις τῶν διαιρέσεων τῆς Φυσικῆς κατέστησε καταφανὴ τὴν σπουδαιότητα τῆς θεωρητικῆς Φυσικῆς πού διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς Μαθηματικῆς Φυσικῆς. Ἡ τελευταία αὐτῇ ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὰ Μαθηματικά διότι δὲν ἐργάζεται πειραματικῶς ἐνῶ ἡ θεωρητικὴ Φυσικὴ συνδυαζομένη μετὰ τῆς Πειραματικῆς φυσικῆς ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ὁ κ. Αἰγινῆτης κατόπιν ἀφοῦ ἐπλέξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ κ. Ἀργυροπούλου, ὁμίλησεν ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ Σύμπαντος και τῆς καταστάσεως τῆς Φυσικῆς πρὸ δύο αἰώνων συγκρίνας τὰς ἰδέας αὐτὰς πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπιστήμην.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσις ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀληθῶς καταπληκτικὴ ἀφοῦ τὰ διάφορα ἀποτελέσματα τὰ διεσπαρμένα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τείνουν νὰ συναρμολογηθοῦν εἰς ἓνα μεγαλοπρεπὲς σύστημα. Ἡ κατάταξις τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων τελειῶς ἐπέτυχε τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὑποθετικοῦ αἰθέρος. Δι' αὐτοῦ ἄλλως τε ἀναπαρεστήθησαν οἱ νόμοι τῆς Ὀπτικῆς και τὰ φαινόμενα προσεγγώσθησαν τὰ ὅποια κατόπιν τὸ πείραμα ἐπηλήθευσε.

Τὸ φῶς τώρα θεωρεῖται ὡς κυμάνσεις τοῦ αἰθέρος τῶν ὁποίων τὸ μήκος κύματος μεταβάλλεται μετὰ τοῦ χρώματος. Αἱ ἐρυθραὶ ἀκτίνες ἔχουν μέγα μήκος αἱ δὲ ἰώδεις τὸ μικρότερον ὅλων. Ἡ ἐπιστήμη ἐν τούτοις ἀνεκάλυψεν ὅτι ὑπάρχουν και ἄλλαι ἀκτίνες μετὰ μήκη κύματος ἀκόμη μεγαλύτερα ἢ μικρότερα αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀόρατοι. Αἱ ἀκτίνες αὐταὶ δὲν διαφέρουν οὐσιωδῶς μετὰ τῶν, μόνον δὲ ἡ κατασκευὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ μας τὰς διαχωρίζει εἰς ὁρατὰς και ἀόρατους.

Ἐπειτα ὁ κ. Αἰγινῆτης ἔφερε τὸν λόγον ἐπὶ τῶν τελευταίων ἀποκαλύψεων πού διεφώτισαν ἐκτὸς ἄλλων και τὰς σχέσεις αἰθέρος και ὕλης. Διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἄτομον τῆς χημείας δὲν εἶνε τὸ μικρότερον μέρος τῆς ὕλης ἀλλ' ὑποδιαιρεῖται εἰς τμημάτια χιλιάκις μικρότερα και ἡλεκτριζομένα ἀρνητικῶς. Αὐτὰ εἶνε τὰ καλούμενα σήμερον ἡλεκτρόνια τὰ ὁποῖα συνετάραξαν τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Συνεπῶς κατὰ τὰς ἐρεῖνας ταύτας ἡ ὕλη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἡλεκτρόνια αὐτὰ ἅτινα δὲν εἶνε πλέον ὕλη ἀλλ' ἡλεκτρισμός. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ὕλη διὰ τῶν Φυσικῶν ἐρευνῶν ἀναλύεται εἰς ἡλεκτρισμόν. Συνεπῶς τὸ ὕλικόν Σύμπαν εἶνε ἡ ἐνέργεια, ἡλεκτρισμός, ὁ δὲ αἰθὴρ ἡ ἀρχικὴ, ἡ μόνη πραγματικὴ ὕλη ἐξ ἧς ἀπορρέει τὸ πᾶν.

Καὶ ἐν τέλει συνεπέραναν ὁ κ. Αἰγινῆτης ὅτι ὑφίστανται φαινόμενα τινὰ ὡς ἡ παγκόσμιος ἔλξις ἀκόμη ἀνεξηγήτη. Ἡ φυσικὴ δὲν δύναται βεβαίως ν' ἀπαντήσῃ εἰσὶ εἰς πλείστα ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων τὰ ὁποῖα διὰ τῆς πειραματικῆς θάττον ἢ βράδιον θὰ διελευανθοῦν τελειῶς.

Ω.

Ο νέος καθηγητὴς τῆς Παλαιοντολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κ. Θ. Σκούφος ἔκαμε πρὸ ἡμερῶν ἐναρκτήριον τῶν μαθημάτων του. Ὁ διακεκριμένος ἐπιστήμων μετὰ προεισαγωγὴν ἐξόχως τερπνὴν περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς παλαιοντολογίας ἡ ὁποία μέχρι τινὸς ἐδῶ ἦτο ἄγνωστος, και μετὰ τινὰς ἀνακρινώσεις περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐνεργηθειῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῇ ἐλληνικῇ Χερσονήσῳ και Μ. Ἀσίᾳ διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ὅτι ἡ χώρα μας εἶνε πρῶτιστος παράγων τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων, εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον θέμα του. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀνευρεθέντος εἰς τοὺς πάγους τῆς Σιβηρίας ἐλέφαντος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλειπον ἡ προβοσκίς και αἱ σάρκες τῆς κεφαλῆς, ἀποδεικνύει τὸ ἀμετάβλητον τοῦ κλίματος τῆς Σιβηρίας και συμπεραίνει ὅτι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ Μαμμούθ ὀφείλεται εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου καταδίωξιν συντελέσαντος και τοῦ δυσκόλου πολλαπλασιασμοῦ αὐτῶν.

Ὁ κ. Σκούφος ἀνέφερε κατόπιν τὰς διαφόρους μορφὰς δι' ὧν διήλθον τὰ κατὰ τὴν μεϊόκαινον ἐποχὴν ἐμφανισθέντα προβοσκιδοειδῆ δηλ. *Dinotherium*, εἰτα *Mastodon*, *Stegodon* και καταλήγει εἰς τὴν σημερινὴν ἐλέφαντα. Οὗτος χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μακρᾶς και εὐκινήτου προβοσκίδος, τῶν 2 χαυλιόδοντων και τῶν τραπεζίτων. Ἐνεφανίσθη εἰς τὰς Α. Ἰνδίας κατὰ τὴν Ἄνω Μεϊόκαινον διὰ 2 εἰδῶν και ἐξηπλώθη ἔπειτα ἐμφανισθεὶς ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν πλειόκαινον, μεγάλως ἀναπτυχθεὶς κατὰ τὴν πλειστόκαινον ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ *Elephas primigenius*, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν και τὰ εἰς τοὺς σιβηριακοὺς πάγους εὐρισκόμενα πτώματα.

Παρ' ἡμῖν ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὰ ἄνω Μεϊόκαινον ὡς αἱ ὑπ' αὐτοῦ και τοῦ Woodwod ἀνασκαφαὶ ἐν Πικερμῳ τῷ 1901 κατέδειξαν, ἄγνωστον διὰ τίνος εἶδους. Ἀνεπτύχθησαν μεγάλως κατὰ τὴν πλειόκαινον και πλειστόκαινον τόσον ὥστε δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετηνάστευσαν και εἰς ἄλλα μέρη διὰ τῶν γηίνων συνδέσμων. Οὕτω πρὸς τὴν Πάρον, Κρήτην και Ἀφρικὴν, ὡς δεικνύουν τμήματα χαυλιόδοντων ἐν Πάρῳ εὐρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς Πάρου πρὸς τὴν Κῶν, Μ. Ἀσίαν, Κύπρον και Συρίαν: Πρὸς τὴν Κόρινθον, Ταξιάρχην Τριχωρίας, Λάρισσαν, Σιάτισταν Μακεδονίας, Πύργον Βουλγαρίας και ἐκεῖθεν εἰς Εὐρώπην, ὡς δεικνύουν ὁ ἐν τῷ Ἰσθμῷ εὐρεθεὶς τραπεζίτης και τὰ παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις λείψανα ἐλεφάντων πρὸς τὴν Κόρινθον, Στεφὴν Εὐβοίας, Σμύρνην, πρὸς τὰς Πάτρας, Μάλταν Σικελίαν και ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν.

Οἱ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Μεγαλοπόλεως εὐρεθέντες ἐλέφαντες εἰς 3 στρώματα εἶναι πολλοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξιοσημείωτοι δύο ὁ *Elephas Gortynius*, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ ζυγίζει 400 ὀκ., οἱ χαυλιόδοντες ἔχουν μήκος 3,20 μ., ἡ ραχιαία ἀπόφυσις 0,90 μ. ἀπολήγουσα εἰς κεφαλὴν διαμέτρου 0,15 μ. ἔχει δ' ὕψος 5 μ., εἶναι δηλ. τὸ μέγιστον ὅλων τῶν γνωστῶν θηλαστικῶν χερσαίων ζώων, και ὁ *Elephas minimus* ἔχον μέγεθος θηλάζοντος ὄναριου. Μεταξὺ τῶν 2 τούτων μορφῶν ὑπάρχουν διάφοροι ἄλλαι πού δεικνύουν τὴν ἀπὸ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην βαθμιαίαν μετάβασιν.

Ἄλλ' ὑπερμεγέθης ἔτι ἦν ὁ *Elephas kous*, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς μόνον τραπεζίτης εὐρέθη.

Τέλος διὰ νεωτάτων τινῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ἀργεντινῇ ἐξηχθὴ τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ προβοσκιδοειδῆ ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν κάτω ἡώκαινον (ἢ πιθανῶς ἄνω κρητιδικήν) ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ, ἐκ τῆς ὁποίας διὰ τοῦ μετὰ τὴν γηίνου συνδέσμου μετηνάστευσαν εἰς Ἀφρικὴν και ὅτι ὡς ὀπληφόρα συνδέονται εἰς τὴν κλίμακα τῶν ζώων διὰ τῶν Ὑρακοειδῶν πρὸς τὰ Βαθύποδα.

Κατὰ τὰς διαπλάσεις Ἡώκαινον, Ὀλιγόκαινον, Μεϊόκαινον και Πλειόκαινον καθ' ὅς τὰ προβοσκιδοειδῆ ἔζησαν, ὁ διαμελισμὸς τῶν θαλασσῶν και τῆς χέρ-

σου ὑπέστη ποικίλας μεταβολάς. Οὕτω κατὰ τὸν Ἡώκαινον ἐθαλάσσεον, ἡ Συρία, Ἀραβία, τὰ Γερμανικά βαθυπέδα και πολλὰ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας και Βελγίου μέρη, κατὰ τὴν ὀλιγόκαινον ἡ νότιος Γερμανία και ἡ Λονδινοπαρισινὴ λεκάνη, κατὰ τὴν μεϊόκαινον πλείστα θαλασσεύοντα μέρη ἐξηρῶθησαν, ἐν ᾧ ὁ πυρὴν τῶν Ἀλπεων, Καρπαθίων, ἡ Ἑλλ. χερσονήσος ἐσχημάτιζον νήσους και ἡ Αἰγαίς συνεδέετο μετὰ τὴν Μ. Ἀσίαν. Τέλος κατὰ τὴν πλειόκαινον πλείσται στοματολίμναι γλυκῶν ὑδάτων ὑπῆρχον, ἡ Αἰγαίς δὲ κατὰ τὸ τέλος κατεκρημνίσθη.

Τελευτῶν ὁ κ. Σκούφος ἀναφέρει ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε ἐργασίαι ἀπέφεραν πλοῦτον παλαιοντολογικὸν ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς 280 κιβωτίων ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς Σιναιῆς Ἀκαδημίας, τὰ πλουσιώτατα δ' ἀπολιθωματοφόρα στρώματα τοῦ Πικερμίου, τῆς Μεγαλοπόλεως, Σάμου και ἄλλων μερῶν, ἀναμένουσι τὴν σκαπάνην ἡμῶν ὅπως ἴδουν τὸ φῶς. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ὑποχρέωσις ἀπέναντι τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης, εἴτε ἡ ἰδία νὰ φέρῃ εἰς φῶς αὐτὸν τὸν παλαιοντολογικὸν κόσμον, εἴτε νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὰ ἐπιστημονικά κέντρα πρὸς καθαρισμόν και ἐπιστημονικὴν περιγραφὴν. Ἐξέφρασε δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅπως ἡ Ἑλλὰς κατενόησεν τὴν σημασίαν και τὸ ἐθνικὸν ὄφελος διὰ τῆς προστασίας τῶν ἀρχαίων κειμηλίων, τοιοῦτοτρόπως θὰ φρονίσῃ και διὰ τὸν καθαρισμόν τοῦ ὕλικου τοῦ παλαιοντολογικοῦ πλοῦτος μας, διὰ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ, και διὰ περαιτέρω ἀνασκαφῶν.

Κ.

ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ἐκ τῶν Θεσσαλικῶν ἐφημερίδων τὰ ἑξῆς. Ἦτο γνωστὴ πρὸ ἐτῶν ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης εὐρεθεῖσα εἰς τὸ Καλύβι Εὐαγγελινάκη ἐν Μπούφα, ὅπου ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος εὐρε τὸ μαντεῖον τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος· ταύτην μετεκόμισεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν Βόλου. Ἐχει τὰ ἑξῆς γράμματα:

ΑΡΤΑ
ΛΑΥΔΙΑΣ
Σ ΟΥΓΑΤΡΟΣ
ΜΕΝΗ ΕΥΛ
ΗΡΙΟΝ ΑΠΟ
ΡΟΠΕΙΤΗ

Ταύτην συνεπλήρωσεν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος «Κλεοπιάτρη» (ὑπὲρ Κ]λαυδίας] τῆς ἑαυτῆς θυγατρὸς] εὐχαρίστησεν ἐν] χαριστήριον Ἀπόλ]λωνι Κο]ροπειτῇ]. Τὴν συμπλήρωσιν «εὐχαριστήριον» ἀντὶ «χαριστήριον» προέτεινεν ὁ κ. Β. Λεονάρδος Ἐφορος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν· πράγματι τὸ Α τοῦ ΕΥΛ ἀνήκει εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον ΑΠΟ και ἐπειδὴ δὲν ἔχῳρει ἐκεῖ, ἐτέθη ὑπεράνω.

Ὁ κ. Χρ. Τσούντας περιοδεύων τὴν Θεσσαλίαν διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν περισπούδαστον σύγγραμμά του περὶ τῶν προϊστορικῶν ἀποικισμῶν, εὐρεν ἐν Ῥιτομύλῳ πλησίον τοῦ Βελεστίνου μαρμαρίνην πλάκα μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΦΡΥΝΟΥ ΗΛΙΩΙ. Ταύτην μετεκόμισεν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος εἰς Βόλον· κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἀνατὼν ἀρχαιολόγους εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἐμφανίζεται ἡ λατρεία τοῦ Ἡλίου ἐν Θεσσαλίᾳ.

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκλιπόντων Ἑλλήνων ἡθοποιῶν πού δημοσιεύει εἰς τὸ «Δελτίον Συλλόγου Ἑλλήνων ἡθοποιῶν» ὁ κ. Ν. Ι. Λάσκαρης, ἀναγράφεται—Δελτίον Σεπτεμβρίου 1906—ὁ Ἀθανάσιος Σίσυφος.

Ὁ Σίσυφος, εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς μίαν παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως οἰκίαν,

Ἀθανάσιος Σίσυφος

καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ Ἀθηναὶ εὐρίσκοντο ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Δωδεκαετὴς δ' ἦτο μόλις ὁ μέλλων ἡθοποιός, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλήθησαν νὰ παρευρεθῶσι διὰ πρῶτην φορὰν εἰς θεατρικὴν παράστασιν εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ἀνεγερόθεν ξύλινον παράπηγμα ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἠκούσθη ἡ ἐλληνικὴ φωνὴ ἀπὸ σκηνῆς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου.

Ἄν παρευρεθῇ ποτὲ και ὁ Σίσυφος εἰς τὰς τότε δοθείσας παραστάσεις εἶναι ἄγνωστον, ὡς ἐπίσης ἄγνωστον εἶναι και ἂν ἐξεδήλωσε κλίσιν τινὰ πρὸς τὸ θέατρον κατὰ τὰ παιδικὰ του ἔτη. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι, κατὰ τινὰ παραστάσιν τοῦ 1844 ἐξυλοκοπήθη ἀνηλεῶς ἀπὸ τὸν πατέρα του διότι συνελήφθη ἐπ' αὐτοφῶρῳ ὑποκρινόμενος Τούρκον στρατιώτην ἐν ἡρωϊκῷ τινι δράματι. Ἐν τούτοις, περὶ τοῦ ξυλοκοπήματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἠρέσκετο νὰ διηγῇται ὁ Σίσυφος, ὑπάρχουν δύο παραδόσεις. Διὰ τῆς μὲν βεβαιούται ὅτι ὁ νεαρὸς Σίσυφος ἐξυλοκοπήθη διότι ἀνεκατέβη μετὰ θεατρίωνος, οἵτινες ἐθεωροῦντο τότε ὡς ἄνθρωποι παραδόσαντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν εἰς τὸν Σατανᾶν, διὰ τῆς δὲ πιστοποιεῖται ὅτι ὁ πατήρ Σίσυφος τῆς ἔβρεξε τοῦ υἱοῦ τοῦ διότι ἐθλίβη κατάκαρδα ἰδὼν αὐτὸν ἀλλὰξοπιστήσαντα ἔστω και καθ' ὑπόκρισιν! Ὡς ὁπωσδήποτε, τὸ ξύλον ἐπέδρασε τόσον ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ἐκτότε ἐπιδιδεῖς εἰς ἐπικερδῆς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, δὲν ἀνεφάνη πλέον ἐπὶ σκηνῆς μέχρι τοῦ 1850 ὅτε, ἐξ ἀκατανίκητου πρὸς τὴν σκηνὴν ἔρωτος παρήτησε πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν του και προσήλθε τακτικῶς πλέον ἡθοποιός εἰς τὸν τότε θίασον τοῦ Καπέλλα και Κούγουλη.

Ὁ Σίσυφος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπεδόθη εἰς τοὺς γεροντικούς ρόλους ἐν τῷ δράματι και τῇ κωμῳδίᾳ. Ὁ πρῶτος ρόλος ὃν διέπλεσεν ἦτο ὁ τοῦ Κουτεντιᾶδου εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον ὅστις τότε ἐπιτοφορεῖτο ὅτε μὲν Πουρσογιαννός, ὅτε δὲ Σκαμπαρδάνιος. Μετ' αὐτὸν ἔπαξε τὸν Καϊδαμᾶν εἰς τὸν Μανιώδη και τὸν Κύρ-Γιάννην εἰς τὸν Ἐξηνταβελώνην.

Δυστυχῶς ἡ ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνοὺς ἀρξάμενη τὸ 1857 περίοδος αὐτῇ τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου ὅπου ἐσχηματίσθη ὁ πρῶτος συστηματικὸς ἐλληνικὸς θίασος ἐλλείπει πάσης οἰασθήποτε ὑποστηρίξεως και ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ και ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις δὲν ἔπαυσε ὑποστηρίζουσα τὸ Ἰταλικὸν μελόδραμα διὰ γενναίων ἐπιχορηγήσεων, ἐξέπνευσεν κυριολεκτικῶς ἐξ ἀτροφίας, δύναται τις νὰ εἴπῃ, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1858, ὁ θίασος διελύθη και οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸν ἡθοποιοὶ ἐπανελά-

βον τὰς πρώτας ἐργασίας των. Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον εἰσήγαγε τότε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1862 ὅτε καὶ πάλιν οἱ δύο κορυφαῖοι τοῦ θιάσου Σούτσας καὶ Σίσυφος οὗς ὁ πρὸς τὴν σκηνὴν ἔρως οὐδέποτε ἐγκατέλειπε, συνεταιρισθέντες ἤρχισαν νὰ δίδουν παραστάσεις ἐν τῷ θεάτρῳ Μπούκουρα ὡς καὶ ἐσυνέχισαν τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ Δ. Ἀλεξιάδου, Γ. Φαβιάτου, Γ. Νικηφόρου, Γερ. Ποταμίανου, Δ. Πανᾶ, Σ. Πολιτοπούλου καὶ τῶν κυριῶν Πιπίνας Βονασέρα καὶ Σοφίας Πανᾶ τῆς μετέπειτα κυρίας Ταβουλάρη.

Ἐκτοτε ὁ Σίσυφος ὅστις, κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν, ἠρέσκετο καὶ ἐπετύγχανε παίζων τοὺς τυφλοὺς ὡς τὸν Ραψφδὸν ἐν τῇ Μαρίᾳ Δοξαπατρῇ ὃν καὶ πρῶτος αὐτὸς διέπλεσε τὴν 9 Δεκεμβρίου 1865, τὸν ὁδοιπόρον ἐν τῷ δράματι «Θρησκεία καὶ Ἔρως» καὶ ἄλλους πολλοὺς, παρέμεινε διαρκῶς ἐν τῇ σκηνῇ μέχρι τοῦ 1872 ὅτε καὶ ἀπεσύρθη αὐτῆς ἐντελῶς τυφλὸς παθὼν ἐκ καταρράκτου.

Τὸ ἀνίαντον πάθημα τοῦ δυστυχοῦς Σισύφου ἐπέφερε καίριον τραῦμα εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκηνήν, ἥτις ἐπὶ μακρὸν ἐθρήνησε ζῶντα τὸν Σίσυφον δυσαναπλήρωτον εἰς τοὺς ρόλους οὗς πρῶτος αὐτὸς διέπλεσε καὶ ἐπιτυχῶς διεμύνησε.

Ὁ Σίσυφος, ἀποῦ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον εἰκοσαετιάν ἔμεινε μακρὰν τῆς σκηνῆς ἐντελῶς τυφλός, ἀπέθανε τὸν Μάιον τοῦ 1891 ἐν τοῖς κόλποις τῆς οικογενείας του ἥτις μετ' ὅλας τὰς περιποιήσεις αὐτῆς κατὰ τὸ μακρότατον τῆς παθῆσώς του διάστημα, δὲν κατώρθωσε νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἀτυχῆσαντα ἠθοποιὸν εἰς ὃν, ζητήσαντα μετὰ δακρύων νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἀπαξ τὴν σκηνήν, ἐπέτρεψεν ἐν συντριβῇ καρδίας νὰ παῖξῃ μίαν ἐσπέραν τὸν τυφλὸν Ραψφδὸν ἐν τῇ Μαρίᾳ Δοξαπατρῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 11 Αὐγούστου 1877 ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις θερινῇ θεάτρῳ «Ἀπόλων».

Ἡ ἐσπέρα ἐκείνη θὰ μείνῃ ἀλησμόνητος καὶ μοναδικὴ εἰς τὰ χρονικά τοῦ παγκοσμίου θεάτρου! Ὅσοι ἐγνώριζαν — καὶ τὸ ἐγνώριζαν πάντες οἱ πλημυρίζαντες τὸ θέατρον κατὰ τὸ ἐσπέρας ἐκείνο — ὅτι ὁ Σίσυφος δὲν ὑπεκρίνετο τὸν τυφλόν, ἐκλαίον ἐν συγῇ, μεταδίδοντες τὴν συγκίνησιν αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἠθοποιούς, οἵτινες καὶ ἐν λυγμοῖς ἀπεπεράτωσαν τὴν παράστασιν ἐκείνην καθ' ἣν φρενὶ διὰ τελευταίαν φορὰν ὁ δυστυχὴς Σίσυφος ἐβλεπεν ἑαυτὸν θριαμβεύοντα ἐπὶ σκηνῆς.

Ἐκτοτε, δὲν εἶδε παρὰ τὸν θάνατον μόνον!

Ο. κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου γράφει εἰς τὰς «Ἀθήνας» διὰ «Τὰ Βυζαντινὰ Παιδιόπουλλα». Καὶ δηγεῖται τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Βυζαντίου.

Μὰς λέγουν τοῦτο τὸ σπουδαῖον. Παρὰ τὸν αὐτοκράτορα, οἱ κατὰ τόπους ἀνθένται καὶ οἱ μεγιστάνες τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἶχον ἰδίαν αὐλὴν κατὰ μίμησιν τῆς βασιλικῆς, καὶ γενικώτερον ὅτι ἐν τῇ μεσαιωνικῇ μας αὐτοκρατορίᾳ τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον νομιζόμεν προῖον τοῦ φεουδαλικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Δύσεως, εἶχεν ἐνορῆς ἀναπτυχθῇ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Ἡ βυζαντινὴ πολιτικὴ ἱεραρχία ἦτο θαυμασία διὰ τὴν λεπτεπίλεπτον καὶ πολὺπλοκον ὀργάνωσιν της. Τὸν βασιλεῦτα, τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ἱσαπόστολον, περιεκύκλωνον οἱ ἀνώτατοι τοῦ κράτους λειτουργοί. παρακοιμώμενοι καὶ λογοθέται καὶ δομέστικοι. Ἐκαστος δὲ τούτων πάλιν ὅπως καὶ ἕκαστος τῶν τοπικῶν ἀρχόντων, τῶν ἀνθεντῶν, εἶχε περὶ ἑαυτὸν ἄλλους μικροτέρους εὐγενεῖς, καὶ τάξεις καὶ ἡλικίας μικροτέρας, οἵτινες ἐπέτελουν παρ' αὐτῶν ἔργα καὶ διακονίας τιμητικάς ἥσαν δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ pages τῶν Φράγκων φεουδαρχῶν τῆς Δύσεως.

Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἱπποσύνης ἐστέλλετο ὁ υἱὸς φεουδαρχοῦ τινὸς εἰς τὸ κάστρον τοῦ ἐπικυρίαρχου αὐθέντου αὐτοῦ ἢ καὶ ξένου ἡγεμόνος τινός. Ἐκεῖ δὲ ἡσκαίτο εἰς τὸ νὰ χειρίζεται τὴν λόγχην καὶ τὸ ξίφος, ἐνῶ συγχρόνως ὑπηρετεῖ τὸν αὐθέντην του ὡς damoiseau καὶ ὡς page περιποιούμενος αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν, φροντίζων περὶ τοῦ ἵππου καὶ τῶν ὀπλῶν αὐτοῦ καὶ φέρων τὴν ἀσπίδα του. Μετὰ τὴν τοιαύτην μαθητείαν οὕτως εἰπεῖν ὁ αὐθέντης αὐτοῦ, ἐὰν τὸν ἔκρινεν ἄξιον, τοῦ ἀπένειμεν τὴν τάξιν τῆς ἱπποσύνης.

Τοὺς pages, μετ' ἄλλων ἐθίμων φραγκικῶν, εἰσηγαγον οἱ σταυροφόροι καὶ εἰς τὰς ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις κτήσεις αὐτῶν. Ἡ αὐλὴ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μορέως, μὰς λέγουν τὰ χρονικά τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἦτο τόσον λαμπρά, ὥστε οἱ εὐγενεῖς τῶν ἄλλων χωρῶν ἐστελλον τοὺς παῖδας, «ἵνα μάθωσιν εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἱπποτικῆς ἀβρότητος».

Ἡ τοιαύτη ὁμῶς ἐν ταῖς ἡγεμονικαῖς καὶ αὐθεντικαῖς αὐλαῖς ἀσκήσις τῶν νεαρῶν εὐγενῶν ἦτο συνήθης ἤδη ἐν τῇ μεσαιωνικῇ μας αὐτοκρατορίᾳ, πολλοὶν εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τὰ φεουδαλικά νόμιμα. Καὶ οἱ νεαροὶ οὗτοι εὐγενεῖς ἐκαλοῦντο μετὰ λέξιν ἑλληνοφρεπὴ παιδιόπουλλα.

Καρκαβίτσας καὶ Ψυχάρης

Φίλε κ. Μιχαηλίδη,

ΚΑΛΟΖΩΓΡΑΦΙΖΟΝΤΑΣ τὸν Καρκαβίτσα σὸ τελευταῖο φύλλο τῶν «Παναθηναίων» ὁ Ξενόπουλος ἀναφέρει κάποιον λόγο μου σὲ χρόνια περασμένα γιὰ κεῖνον. Ὁ Καρκαβίτσα, εἶπα, «δὲν ξέρει νὰ σύρῃ τὸ χορὸ τῶν ἰδεῶν». Ὁ λόγος μου αὐτός, βγαλμένος, ἂν καλὰ θυμᾶμαι τότε, σὲ στιγμὴ μίας ἀμυντικῆς ὁρμῆς ἀπὸ ἑνα πόλεμο ἀδικοῦ, καθὼς νομίζω, καὶ κάπως μετὰ πρόχειρον ὅπλα, ὅσον κι ἂν εἶταν ἡ ἀφορμὴ του εὐγενικῆς ὁ λόγος μου αὐτός, καθὼς τὸν ἀναφέρει ὁ Ξενόπουλος ἀπομονώνοντας καὶ ἀποχωρίζοντας ἀπὸ τὸ ἄλλο του κορμὶ τὸ ἀχώριστο, δὲν ἔχει τὸν τόπο του, καὶ σχεδὸν δὲ δίνει νὰ καταλάβῃ τοῦ ἀναγνώστη τί ἐννοοῦσα μετὰ αὐτόν. Κάθε λόγος τέτοιος εἶναι σὰν τὴν εἰκόνα ποῦ θέλει νὰ τὴ βλέπει μετὰ τὴν ταιριαστὴ κορνίζα τῆς καὶ μετὰ τὴν φῶς ποῦ τῆς πρέπει ἄλλοιῶτικα τὴν εἰκόνα τὴν ἀδικεῖς καὶ τὴ χάνεις.

Τεχνίτης ποῦ στοχάζεται, καὶ ποῦ πλάθει τὸ στοχασμόν, σὰν τὸν Καρκαβίτσα, πῶς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀνθρωπὸς τῆς Ἰδέας! Πῶς μπορεῖ νὰ μὴν ξέρῃ πῶς «σέρνεται ὁ χορὸς τῶν ἰδεῶν» αὐτὸς ποῦ σύνθεσε τὸ «Ζητιάνο», καὶ ποῦ πέταξε τὸν «Ἀρχαιολόγο», τὸ ἔργο ποῦ φάνηκε, — καθὼς ἄλλοτε τὸ διαλάλησα σὲ μίαν ὁμιλίαν μου — «σὰν ἐπικὴ σάτυρα τῆς παραστρατημένης ρωμοσύνης καὶ μαζὶ σὰν ἐλπιδοφόρο τραγούδι τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς»;

Μὰ τάχα εἶταν ἔτσι ὅπως ριμμένος ὁ λόγος μου; Δὲ θέλω νὰ τὸν ξαναπροσέξω, δὲ θέλω νὰ τὸν ξαναθυμῶ, καὶ δὲ φροντίζω πιά· μπορεῖ καὶ σὸ ζήτημα τότε νὰ εἶμουν ἐγὼ πῶς πολλὸ σὸ ἀδικοῦ, περισσότερο σὸ δίκιο ἐκείνος. Μοῦ φαίνεται πῶς μετὰ τὸ χορὸ τῶν ἰδεῶν ἤθελα νὰ σημειώσω κάποιες ἰδέες ξεχωριστῆς τάξης, ξένες γιὰ τὸν Καρκαβίτσα, ποῦ εἶνε μαζὶ καὶ πῶς λίγο, μὰ καὶ πῶς πολλὸ ἀπὸ τῆς τάξης αὐτῆς τοὺς πολῖτες· ποιητῆς.

Ὁ Ξενόπουλος μὰς λέει ἀκόμα γιὰ τὸν Καρκαβίτσα: «Ἐνῷ ἡ γλῶσσα του ὁλονὲν γίνεται δημοτικωτέρα, δὲν χωνεύει τὸν κ. Ψυχάρην καὶ τοὺς Ψυχαριστάς» κτλ. Δὲν χωνεύει τάχα καὶ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὁ Καρκαβίτσα; Γιατί καὶ τί ἄλλο τάχα εἶαι, σὴν οὐσία του, αὐτὸς ὁ Ψυχαρισμός, ἅμα στοχαστῆς, ὁρθῶς, τὸν Ψυχάρην, σὰν κορυφαῖο ἀντιπρόσωπο μίας ἰδέας,

καὶ ὅχι σὰ βουλευτὴ ποῦ μοιράζει ρουσφέτια, καὶ τί ἄλλο εἶνε αὐτὸς ὁ ψυχαρισμός, παρὰ νὰ γράφῃ, καὶ ἡ γλῶσσα σου ὁλονὲν νὰ γίνεται δημοτικωτέρα; Μὰ δὲν εἶναι δημοτικὴ ἡ γλῶσσα ποῦ γράφει ὁ Ψυχάρης; Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶναι· σύμφωνα μετὰ τὸ νόημα ποῦ δίνει τῆς λέξης δημοτικῆς, ὁ Ψυχάρης γράφει καὶ δὲ γράφει τὴ δημοτικὴ. Ἀπαράλλαχτα μπορεῖ νὰ ποῦμε γιὰ τὸ Δάντη καὶ γιὰ τὸ Μιστράλ πῶς γράφουν καὶ δὲ γράφουν τὴ δημοτικὴ. Θρίαμβος τοῦ Ψυχάρη εἶναι, καὶ πιστεῦν πῶς τίποτε ἄλλο δὲ θὰ ποθῇ τόσο σὰν καὶ τοῦτο: «Νὰ γράφουμε, καὶ ἡ γλῶσσα μας νὰ γίνεται ὁλονὲν δημοτικωτέρα». Ἄν τότε διαλαλοῦμε ἢ ἂν δὲν τὸν ἀναγνωρίζουμε, ἂν τὸν προσκυνᾶμε ἢ ἂν τότε σκυλοβρίζουμε, αὐτὰ καταντᾶν νὰ μὴν ἔχουν σημασίαν. Ἐξέρουμε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν πῶς καμιά φορὰ τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλειώτο ἐνὸς ἀνθρώπου· νὰ τὸν ἀνιούσαμε, νὰ τὸν ἀποκηρύττουσε, καὶ νὰ πατάμε στὸ δρόμο ποῦ πάτησε. Τὸν Εὐριπίδην τί μεγάλος ποῦ εἶτανε τότε δέχεται πῶς πολλὸν ὁ Ἀριστοφάνης· τὸν ἔδερε μετὰ τὴν σάτυράν του, ὅμως «ἐχρήτο αὐτοῦ τοῦ στόματος τῷ στρογγύλῳ».

Μὲ τοὺς ἐγκάρδιους χαιρετισμούς μου

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Εἴμεθα σύμφωνοι μετὰ τὸν φίλον ποιητὴν. Ὑπὸ ἑνα ὄρον ὅμως. Νὰ πάρωμεν τὸν κ. Ψυχάρην ὡς σύμβολον μόνον. Ὡς διδάσκαλον ὅχι, ἂν δὲν ἤξερῃ ἢ δὲν θέλῃ νὰ γράφῃ ἑλληνικά. Ἔτσι, ναί, τοῦ ἀπονέμεται ὅλον τὸν σεβασμόν ποῦ τοῦ ἀξίζει ὡς προμάρχου μίας ἰδέας, ἡ ὁποία κλείει μέσα της τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν προόδον. Ἀλλὰ μόνον ἔτσι.

Σ. τ. Δ.

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝ εἰς τὴν «Νέαν Σιών» τὴν ἐθνικωτάτην αὐτὴν θρησκευτικὴν ἐπιθεώρησιν τῶν Ἱεροσολύμων:

Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας Προπαγάνδα τῆς Δύσεως μεγάλας ἐσημεῖωσαν προόδους ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ. Σχεδὸν ἐκάστη γωνία τῶν χωρῶν τούτων ἐπληρώθη ἀπὸ προπαγανδιστικὰς ἐκκλησίας καὶ μονὰς, ἰδίως ἀπὸ σχολεῖα. Καὶ ὁ μὲν Ρωμαιοκατολισμὸς ἤρχισεν κυρίως ἐμφανιζόμενος ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ΙΗ' ἐκατονταετηριδος, ὁ δὲ Προτεσταντισμὸς ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας ἤρχισεν ἐργαζόμενος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμισέως τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται νὰ αναπτύξωμεν τοὺς λόγους, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθη καὶ ὑπάρχει σήμερον ἐν ταῖς χώραις ταύταις λίαν περιεργὸς θρησκευτικὴ κατάστασις. Ἀπλῶς θὰ καταχωρίσωμεν στατιστικὰς τινας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Χαβρὰν σχολείων τῶν Ρωμαιοκατολικῶν καὶ τῶν Προτεσταντῶν, τὰς ὁποίας ἐμάθαμεν παρὰ προσώπων ἀξιόπιστων.

Ὑπάρχουν ἑνδεκα Ρωμαιοκατολικά σχολεῖα ἐν Χαβρὰν, ἐξ ὧν δύο εἶνε παρθεναγωγεῖα καὶ τὰ λοιπὰ ἀρρεναγωγεῖα, προτεσταντικά δὲ ὑπὸ Ἀγγλῶν ἱεροποτόλον ἱδρυθέντα περὶ τὰ τέσσαρα. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα εἶνε διανεμημένα ὡς ἑξῆς: Ἐν Βασίσις δύο σχολεῖα, ἐν παρθεναγωγείον καὶ ἑτερον ἀρρεναγωγεῖον, ἔχοντα ὁμοῦ περὶ τοὺς 70 μαθητάς. Ἐν Χαβὰβ ἐπίσης δύο σχολεῖα μετὰ σύνολον μαθητῶν περὶ τοὺς 90. Ἐν Τόπιν ἐν μόνον ἀρρεναγωγεῖον μετὰ 56 μαθητάς. Ἐν Σιαγρὰν δύο σχολεῖα μετὰ 60 μαθητάς. Ἐν Σάμα ἐπίσης ἐν σχολεῖον μετὰ 50 μαθητάς. Ἐν Σιζιὲν ἐπίσης ἐν μετὰ 65 μαθητάς, ἀναμῖξ τέκνα δροῦσον καὶ Ρωμαιοκατολικῶν. Ἐν Χιτ ἐπίσης μόνον ἐν μετὰ 23 μαθητάς. Ὅλον τούτων διευθυντὴς εἶνε ὁ πρεσβύτερος Ἀβραὰμ Σάλεμ, ἀπόφοιτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ρωμαιοκατολικῆς σχολῆς τῆς Ἀγίας Ἀννης.

Κέντρον τοῦ προτεσταντισμοῦ εἶνε ἡ πολίχνη Χά-

ρωπα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁσημέραι αὐξάνει ἡ ἀποσκήρτισις τῶν Χριστιανῶν Ὀρθοδόξων εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀγγλικῆς Προπαγάνδας. Αἱ προόδοι τοῦ προτεσταντισμοῦ γενικῶς ἐν Χαβρὰν εἰν' ἐπικίνδυνοι καὶ εἰς ὁρθοδόξους καὶ εἰς Ρωμαιοκατολικούς. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ περιφέρεια ὑπάγεται εἰς τὴν Ἀντιοχικὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ κακὸν ἔχει ἐπιδεινωθῇ κυρίως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀντικανονικοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μελετίου τοῦ Δουμόνι.

Εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν γράφει ὁ κ. Νεωσιωνίτης περὶ τῶν Ῥωσικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκαδημιῶν ἀντικρούων τὰς περὶ αὐτῶν γνώμας τοῦ ἐδῶ θεολόγου κ. Μπαλάνου: «Ὅχι ἀρτιωτέραν ἄλλ' ἀρτιωτάτην θεολογικὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν ἔχουσι μόνον οἱ ἐν ταῖς Ἀκαδημίαις μορφούμενοι ἐν συγκρίσει πρὸς οἰουμένην ἄλλους, καὶ ἐπομένως οἱ κατὰ τὸν κ. Μπαλάνον ἐν τῇ θεολογικῇ σήμερον κινήσει διακρινόμενοι ἡμέτεροι ἀπόφοιτοι ἐξ Ἀκαδημιῶν δὲν ἀποτελοῦσιν ἐξαιρέσιν ὡς παραδοξότατα διίσχυρίζεται, ἀλλὰ τὸν κανόνα. Ὅμοιος θὰ διεκρίνοντο, ἐὰν πάντες εἰργάζοντο, ἕκαστος, ἐννοεῖται, κατὰ τὴν ἰδιοφυίαν αὐτοῦ. Ἀκόμη ὡς ἔχει ἡ νῦν θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἑλλάδος μόνον κατὰ παραδορμὴν δύναται νὰ μορφώσῃ ἐπιστήμονας θεολόγους».

ΧΑΙΡΕΤΙΖΟΜΕΝ τὴν ἰδρυσιν τῆς «Ἑλληνικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας». Μία τοιαύτη Ἑταιρεία ἦτο ἐπάναγκες πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχεν ἱδρυνθῇ. Κάλιον ἀργὰ παρὰ ποτέ· καὶ ἡ συσταθεῖσα Ἑταιρεία ἔχομεν πλείστους λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι θὰ προοδεύσῃ καὶ θὰ προσφέρῃ τοὺς καρποὺς ποῦ ὅλοι εἰλικρινῶς ποθοῦμεν. Τούλάχιστον ἐκ τοῦ καταστατικοῦ της τὸ ὁποῖον εἶδομεν φαίνεται ὅτι ἡ ἀποστολὴ της εἶνε σοβαρά, διότι ὅχι μόνον θὰ μὰς ἐξαφάλλῃ τακτικὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις ἀλλὰ καὶ ποικιλοτρόπως θὰ ἐργασθῇ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθητικοῦ παρ' ἡμῖν. Καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαιότατον· διότι πρέπει νὰ ἐννοηθῇ παρ' ὅλων ὅτι μόνον διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ θὰ ἰσχυροποιηθῇ καὶ θὰ μεγαλονοήσῃ ἐθνικῶς.

Τῆς νεοσυστάτου «Ἑλληνικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας» παμψηφεί ἐξελέγησαν πρόεδρος μετὰ κ. Παναγ. Μερόπουλος πρῶτον ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης, Γεν. Γραμματεὺς δὲ ὁ συνεργάτης μας κ. Πέτρος Ζητουνιάτης.

Εἰς ἑνα βιβλίον «Die Makedonier, ihre Sprache und ihr Volkstum» ἐκδοθὲν τελευταῖος ὁ κ. Ο. Hoffmann μελετᾷ τὰ λείψανα τῆς μακεδονικῆς γλώσσης, διὰ τῶν ὁποίων μόνον θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα ἂν οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες ἢ ὄχι.

Ἀναζητεῖ πρῶτον τὰς «σημὰς» τῆς μακεδονικῆς γλώσσης, μελετᾷ κατόπιν «τὰ ἀρχαῖα μακεδονικὰ λεξιλόγια» τὰ «κύρια δνόματα» τῶν ἀνθρώπων τὴν «μακεδονικὴν διάλεκτον» καὶ τὴν «ἰδρυσιν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους». Καὶ φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες. Ἦσαν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν φύλων τὰ ὁποῖα κατεῖχον τὴν χώραν τὴν κατεμένην μετὰ τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ἰλνυρίας. Ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν πεδιάδα ἡ ὁποία ἐκτείνεται πρὸ τοῦ Βερμίου, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλκιμῶνος, εὐρήκαν ἐκεῖ μίαν φυλὴν Ἰλλυροφρακικὴν. Τὴν συνεχόνευσαν μετὰ τὸ κράτος των, καὶ ὅταν ὁ Ἀρχέλαος ὠργάνωσε τὸ κράτος στρατιωτικῶς, ἐδέχθη εἰς τὴν φάλαγγα τοὺς μὴ Ἕλληνας κατοίκους. Συνέπεια φυσικῇ ἦτον ὅτι πολλοὶ λέξεις τῆς Ἰλλυρικῆς ἢ θρακικῆς γλώσσης εἰσῆλθον εἰς τὸ μακεδονικὸν λεξιλόγιον καὶ ὅτι πολλὰ ἑλληνικὰ λέξεις παρεμύ-

φώθησαν υπό τὴν ἐπίδρασιν τῆς συγχωνεύσεως αὐτῆς. Οἱ Μακεδόνες δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς Ἕλληνας, νὰ ὁμιλοῦν ἑλληνικά. Ποτὲ δὲν ἀπεμακρύνθησαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν φύλακες ὅταν κατέπεσε ἡ δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς ἐθεώρουν ἑαυτοὺς Ἕλληνας, ἡ δὲ ἀττικὴ γλῶσσα ἔγινε ἐπίσημος γλῶσσα τῶν. Διότι παρέβλεψαν οἱ μελετήσαντες τὸ ζήτημα τὴν ιστορικὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, δὲν κατώρθωσαν νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν Μακεδόνων.

Τὸ κατωτέρω τεμάχιον εἶνε ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἑνρὶκ Ἰψεν: «Ἐνθυμῶμαι τὴν Τραγικὴν Μοῦσαν εἰς μίαν αἰθούσαν τοῦ Βατικανοῦ. Κανένα ἔργον γλυπτικῆς δὲν εἶχε τόσο φῶς γιὰ μένα. Τολμῶ νὰ πῶ ὅτι αὐτὸ μοῦ ἀπεκάλυψε τί εἶνε ἡ ἀρχαία τραγωδία. Ἡ ἀπερίγραπτος, ὑψηλὴ, καὶ γαληναία χαρὰ εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, ἡ πλατυστεφανωμένη μὲ φύλλα κεφαλὴ, ποῦ ἔχει κατὰ ὑπεργγῆινως ἀπληστον καὶ Βακχειακόν, τὰ μάτια ποῦ θεωροῦν συγχρόνως τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τους καὶ διαμέσου καὶ μακρὰν ἐκείνου ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε προσηλωμένα — εἶται ἦσαν ἡ ἀρχαία τραγωδία».

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εισφορῶν Δρ. 2.115.55
Διὰ τοῦ κ. Σ. Σεφεριάδη » 33.75

Δρ. 2.149.30

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὕμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εισφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ Θρακικὸς Πατριωτικὸς Σύλλογος παρεκάλεσε τὴν Κυβέρνησιν ν' ἀνακηρύξῃ διὰ Β. Διατάγματος Ἕλληνας ὑπηκόους ὅλους τοὺς πρόσφυγας τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν κατάταξιν αὐτῶν εἰς τὸν στρατόν, συνιστώσα εἰ δυνατόν, ἰδιαίτερον «Σύνταγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἡ τῆς Θράκης».

Ὁ Σύλλογος τονίζει τὴν σημασίαν τοιαύτης πράξεως τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐθερμαίνετο τὸ φρόνημα τῶν ὑποδούλων καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους πρὸς τὸ ἐλεύθερον κράτος.

Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφοὶ κ. κ. Ἀλέξανδρος καὶ Ἡρακλῆς Βόλτος προσέφεραν 100 λίρας ἀγγλικάς, πρὸς ἀσκήσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας εἰς τὴν σκοποβολὴν.

Ἕνας γάλλος ἱατρὸς συμβουλεύει ἓνα φάρμακον κατὰ τῆς ἀγοραφοβίας. Πάρετε τὸν πάσχοντα καὶ

ὁδηγήσατέ τον ἤσυχα ἤσυχα μέσα εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὸ πλῆθος. Συνηθίσατέ τον νὰ βλέπῃ τοὺς ἄλλους διαβάτας κινουμένους ἀφόβως.

Εἰς μίαν μελέτην τῆς «Φιλοσοφικῆς Ἐπιθεωρήσεως» ἀναλύεται ἡ σκέψις, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ ταχύτερα ἐν ὄνειρῳ. Ὡς ἀφετηρία λαμβάνεται τὸ ἐπικληθὲν «ὄνειρον τοῦ Μαῦρου καρατομουμένου», ὁ ὁποῖος ὀνειρεύεται ὅτι ζῇ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ὅτι συλλαμβάνεται, δικάζεται καὶ φέρεται εἰς τὴν λαιμητόμον. Ξυπνᾷ τὴν στιγμὴν ποῦ καρατομεῖται. Καὶ βλέπει ὅτι ἐλύθη ἡ κουνουπιέρα του καὶ ἔπεσε ἐπάνω εἰς τὸν λαιμόν του. Τὸ ὄνειρον ὁλόκληρον διήρκεσεν τὰς ὀλίγας στιγμὰς ποῦ ἐχρειάσθη νὰ πέσῃ ἡ κουνουπιέρα.

Εἰς τὸ θέατρον Μπριξτον τοῦ Λονδίνου ἐδόθη διὰ 13000στὴν φορὰν «Ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς» ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποφέρει εἰς τὸν συγγραφέα του ἕως τώρα ὀκτώ ἐκατομύρια.

Ἕνας ζωγράφος προσετέθη εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀθηναίων καλλιτεχνῶν, ὁ κ. Εὐάγγελος Ἰωαννίδης. Θὰ τὸν ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» ἀπὸ δημοσιευθέντα ἔργα του. Μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Μία πολὺ εὐγενικὴ ὑπαρξὶς ἀφοσιωμένη ὅλῃ εἰς τὴν τέχνην. Ὅταν ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐργαστήριον τοῦ θὰ γράψωμεν κατὰ περισσότερον ἐπὶ τῶν ἔργων ποῦ θὰ μᾶς ἐπιδείξῃ. Πρὸς τὸ παρὸν θὰ δημοσιεύσωμεν μίαν σπουδὴν του, ἡ ὁποία δείχνει ἀρκετὰ τὸ τάλαντον τοῦ ζωγράφου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημειώσεις Κριτικά, ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ εἰς τὸ ἔπος «Ἀκρίταν» ὑπὸ Π. Καρολίδου (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου). Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Οἱ Χαλκοπρόσωποι. Κωμῳδία εἰς πράξεις πέντε ὑπὸ Αἰμιλίου Augier κατὰ μετάφρασιν Ἀγγέλου Βλάχου (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ). Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Δεὸς Νικοδήμου Μιλᾶς κατὰ μετάφρασιν Δεὸς Μελετίου Ἀποστολοπούλου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Ἐνέργεια ὕλη καὶ αἰθήρ ὑπὸ Κ. Δ. Ζέγγελι. — Λόγος ἐναρκτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς χημείας. — Ἀθῆναι τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ὁ Ἐθνομάρτυς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούναρις ὑπὸ Ἱεζεκιὴλ Βελανιδιώτου. Ἀθῆναι τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Φύλλα ἡμερολογίου ὑπὸ Δημ. Ι. Καλογεροπούλου. Ἀθῆναι, δρ. 1.

Ars et vita par René Gillonin. Paris E. Sansot & Co frs. 3.50.

Ἀγγέλλονται:

Le mouvement universel — théorie nouvelle sur le mouvement des corps célestes — par Constantin Lycortas.

